

Japansk fotohistorie

Dansk Fotohistorisk Selskab

Indhold

4

Japans Fotohistorie

1839-1950

Flemming Berendt

12

Meiji-perioden 1867-1912

16

Studier & atelier

21

Kameraernes billedhistorie.....

Felix Beato og Kusakabe Kimbai mfl

26

Japansk souvenir

28

De japanske kamerafabrikker

**Konica, Minolta, Canon, Olympus,
Ikon, Asahi, Purple 35 og Pentax,**

38

På besøg hos Nippon Kogaku K.K.

41

Ricoh

Klaus-Eckard Riess

Layout & redaktion: Flemming Berendt

Forside: *Ung mand med hårtop*

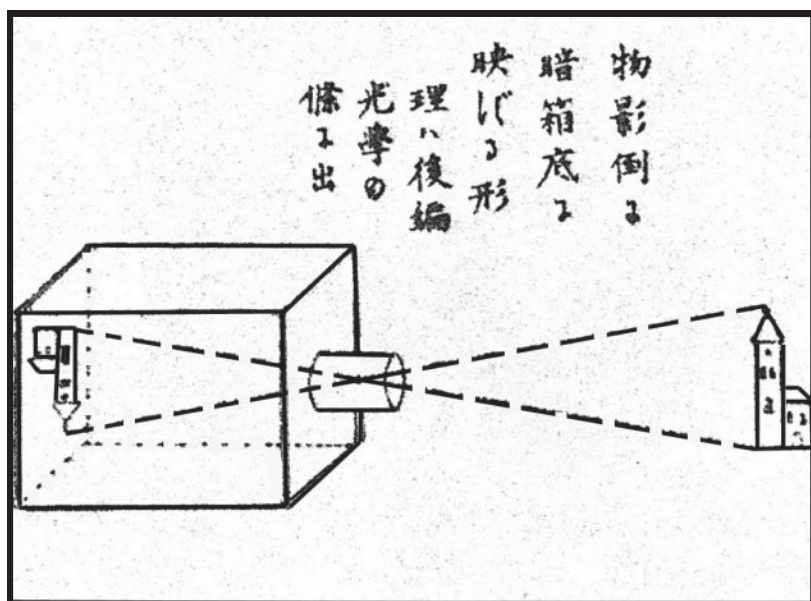

Allerede i slutningen af 1700'tallet fremstillede kunstneren Kitagawa Utamaros dette farvetræsnit som viser en kukasse, forløberen for fotografiet

JAPANSK FOTOHISTORIE

1839-1950

Flemming Berendt

I 1780'erne var camera obscura en realitet i Japan

Shogun-tidens Japan

I årene fra 1646 frem til 1867 var Japan et middelalderligt feudalsamfund, hvor landet fra 1603 var regeret af Tokugawa Shogun, der gik ind for de konfucianske idéer, lydighed, nøjsomhed og loyalitet. Den herskende overklasse havde valgt en total isolation fra den øvrige verden, med undtagelse af en hollandsk handelsstation på den kunstige ø Deshima ud for Nagasaki. Byen var en dragende magnet for de kræfter, som ønskede at landet åbne sine grænser for vestlig indflydelse.

I 1782 beskrev en berømt videnskabsmand og opfinder Gennai Hiraka (1728-1780) et camera obscura, og i 1788 beskrev en kemiker Banssui Otsuki (1757-1827) ligeledes camera obscura, som han navngav Shashin (sandheds-spejlet). Det japanske ord for fotografi.

Dokumenter, som ikke kan bekræftes, indikerer, at en daguerreotypist ved navn Ohno Benkichi (1801-1870) allerede i 1843 havde konstrueret et daguerreotypikamera og 'aftaget' et billede af sin kone Uta. Det første store handelshus i Nagasaki blev etableret i 1848 af forretningsmanden Ueno Toshinojo (1790-1851). Han var fremsynet og foregangsmand på mange områder, bl.a. importerede han fra Holland et daguerreotypikamera. Kameraet blev

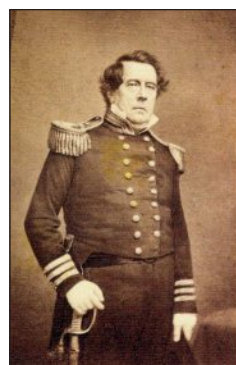

Benkichi Ohno, var han den første japanske daguerreotypist?, 1848

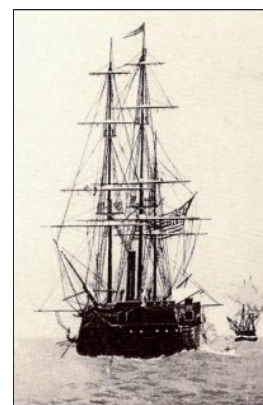
senere erhvervet af lord og feudaltherre Shimazu Nariakira (1809-1858). Det lykkedes imidlertid i 1857, året før Shimazus's død, at optage et portræt af Shimazu Nariakira iført sin formelle klædedragt. Daguerreotypiet blev i mange år genstand for stor tilbedelse.

Matthew Perry ekspedition

I 1853 ankom en amerikansk flådeeskadre på 4 skibe under ledelse af kommandørkaptajn Matthew Perry til Japan. Hensigten var at tvinge japanerne til at etablere handelsforbindelser med Amerika og den øvrige verden. Ekspeditionen medbragte en officiel fotograf, Eliphalet Brown. Jr. (1816-1886).

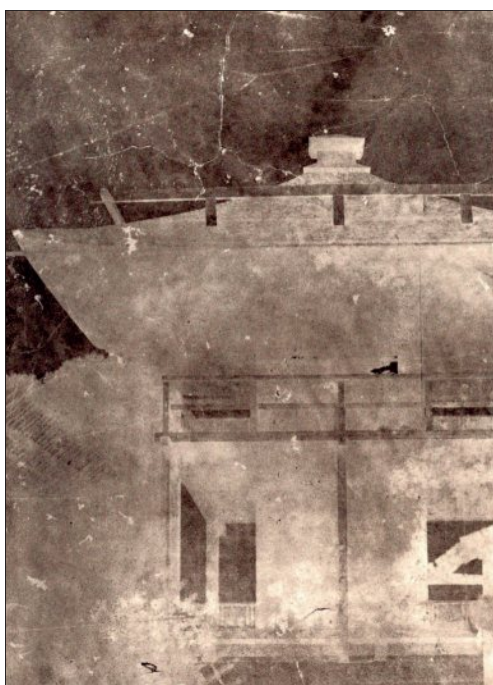
Matthew Perry

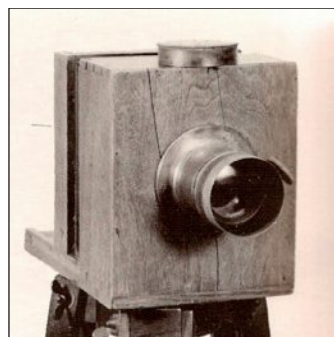
Perry's flagskib

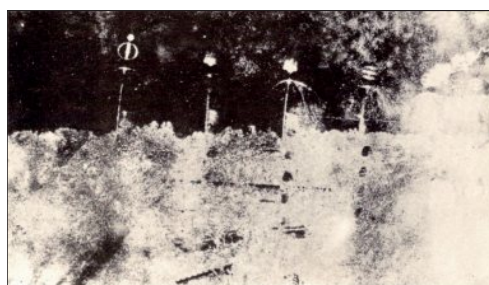
Litografi efter daguerreotypi optaget på Perry ekspeditionen

Slottet Tsurumaru 1848-53. Kalotypi, anonym

Japansk daguerreotypi-kamera, ca. 1845

Majfest på Tsurumaru. Kalotypi anonym

Eliphalet Brown Jr. 'aftager' en kurtisane, 1853-54 fra Perry ekspeditionen

Fotografiet åbner verden!

En importeret kukkasse fra Holland for børn. Farvetryksnit af Kitagawa Utamaros fra slutningen af 1700'tallet

Optisk spejling af billeder. Dokumenteret af kunstneren Takano. Træsnit fra midten af 1800'tallet. Disse spejle blev fremstillet i størrelser helt op til plakatformat

Han optog i perioden 7. februar til 28. juni ca. 200 daguerreotypier, omkring byerne Shimoda og Hakodate.

Det var første gang en vestlig fotograf fotograferede den japanske befolknings dagligdag. En del af disse billeder blev litograferet og fandt vej som illustrationer i bogen 'Den tiende Perry ekspedition til Japan i 1853-1854'.

Desværre gik de fleste daguerreotypier tabt ved en brand. 5 daguerreotypier blev dog reddet for eftertiden. Ekspeditionen førte til åbningen af de to byer som traktathavne for vesterlandsk import.

I 1856 ankommer en amerikansk konsul Townsend Harris og en hollandsk tolk Henry Heusken til Shimoda. De to mænd er indtil 1859 de eneste vestli-

ge fotografer udenfor Nagasaki. Heusken lærer sig at fotografere af fotografen Renjo Shimooka i byen Shimoda og etablerede eget atelier i Yokohama.

En hollandske læge Julius L.C. Pompe van Meerdervoort begynder at undervise i fotografi på Det medicinske Institut i Nagasaki. Her bliver de første japanske fotografer oplært i brugen af kolloidumprocessen, og i 1858-1859 åbner Japan for alvor et vindue ud til vesten.

En anden tidlig og anerkendt portrætfotograf var Ueno Hikoma (1838-1904), søn af Ueno Toshinojo. Hans nærmeste rådgiver Ueno Shunnojo (1790-1851) eksperimenterede forgæves med den vanskelige daguerreotypiproces. Ueno Hikoma etablerer sig i 1862 som professionel fotograf i Nagasaki under kunstnernavnet Ueno Satsuei-Kyoku.

Kuk-kasse-teater var fortidens billedoplevelse, dette er fra Kina

Felix Beato

I disse år var kunderne hovedsagelig udlændinge idet japanerne troede at den fotografiske proces fremmede død og sygdom, en overtro som dog efterhånden blev overvundet.

Den første kunstfotograf var den italienskfødte Felix Beato (1833-1907). Han var en omrejsende reportagefotograf, der kommer til Østen for bl.a. at dække den anden opiumskrig i midten af 1850'erne. Han illustrerer i 1861 et stort billedværk 'Views of Japan' bl.a. fra kampen om Takufortet, der viser lem-læstede kinesiske soldater. Bogen blev kaldt det første fotojournalistiske billedværk.

I 1863 åbner Felix Beato og akvarelmaleren Charles Wichman et stort atelier i Yokohama og får stor succes.

I de følgende år bliver han en banebrydende fotograf i Japan, med en betydelig indflydelse på andre fotografer og kunstnere.

Felix Beato begynder at skildre den japanske befolknings daglige tilværelse, som var ekstrem

formaliseret, udmøntet i stor høflighed, underdanighed og respekt. Felix Beato var en stram og reserveret mand, der var fortrolig med landets dyder og japansk æstetik, der i generationer havde været den bærende kraft i Japan.

Med de japanskefarvede woodblock print som forbillede for de europæiske saltpapir-billeder, begyndte Beato og Charles Wickman at fremstille billedmapper med fortællende serier af motiver, der blev håndkoloreret, billeder som vakte begejstring hos et købedygtigt publikum. Dele af hans store atelier blev indrettet med lave tegnepulte, hvor en stab af kvindelige kolorister sad og håndkolorerede hvert billede med stor akkuratessse.

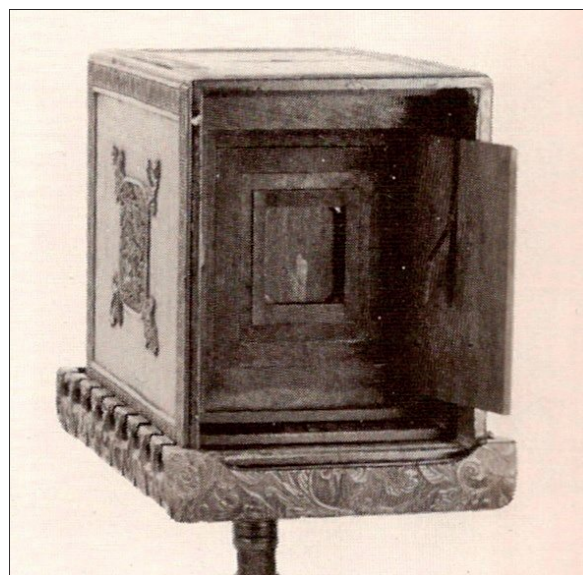
Portrætter, folkløse og fremmedartede landskaber, alt blev minutiøst gengivet efter naturen.

Store og små album blev kunstnerisk fremstillet i stort antal. Hver kunstner dækkede sit felt: ansigtet, klædedragten eller redskaber af forskellig art blev farvelagt som på et samlebånd.

Trods det store antal af nyetablerede atelierer forblev Felix Beato den førende og eftertragtede læremester i hele sin lange karriere.

Tsuishu daguerreotypikamera med ornamenteret læderbetræk. Senere anvendt som vådpladekamera. Japansk, ca. 1850

Kameraet set bagfra: Format: 11,7x14cm, 8,5x10,9cm, 7x8,6cm, 5,2x6,3cm, ca. 1850

Der var adskillige kvindelige fotografer i Japan. De beskrives som kundesvenlige og imødekommende

Fotograf med et cabinetsbillede

Kvindelig fotograf, 1878

Fotografen udfører sin handel med en høflig en gestus

Risgværning på en gård, Felix Beato ca. 1880

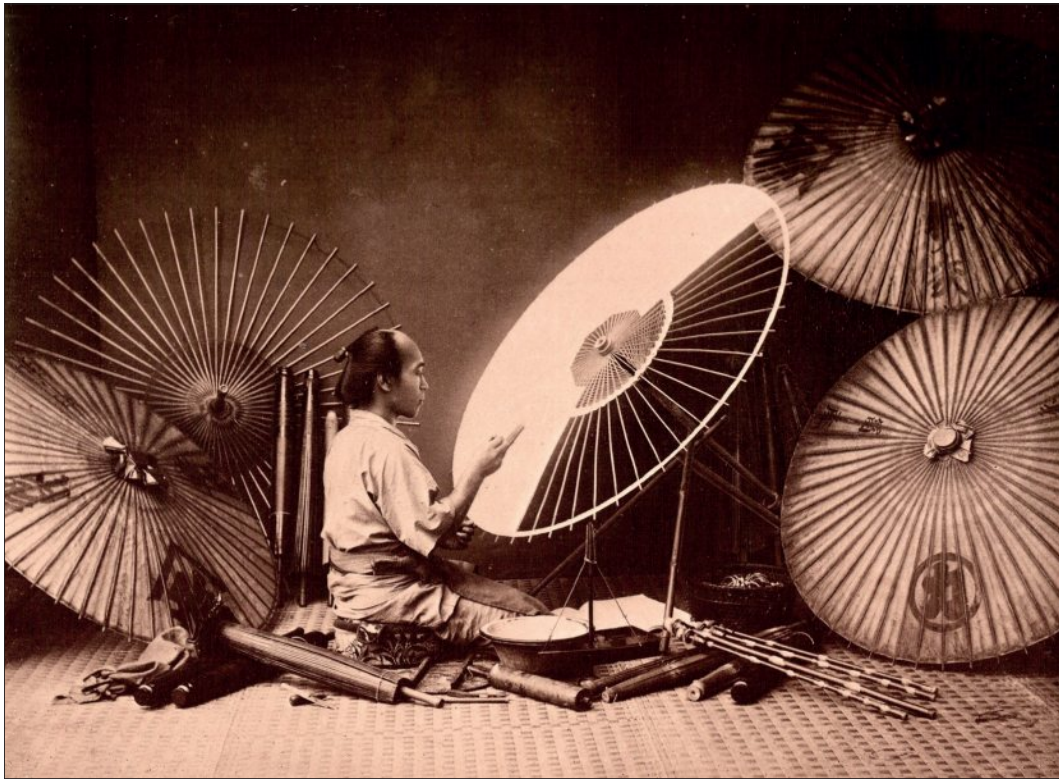
Fiskemarked. Felix Beato

Kurvesælger. Kusakabe Kimbai. (27,5x21cm) 1890

Arbejds mænd trækker en kærre. Felix Beato

Fremstilling af paraplyer. Kusakebe Kimbei. (27,5x21cm) ca. 1880

Muligvis en domsafsigelse, Felix Beato ca. 1860

Meiji-perioden 1867-1912

I 1868 kommer kejser Mutsuhito eller Meiji den Store til magten, som afløser af den sidste feudale Shogun. Den japanske hovedstad flyttes fra Kioto til Tokyo, hvorefter samfundet begynder at tilpasse sig den vestlige verdens leveregler. Indrejerestriktionerne ophæves gradvis i de forskellige landsdele, hvorefter et udenlands turist-boom sætter ind.

Kejser Mutsuhito-Miji 1873

Kamerakonstruktør Tokichi Asanuma overrakte dette mahognykamera med tilbehør til kejser Mutsuhito- Meiji på parrets sølvbryllupsdag

Dette sker i takt med at japanske fotografer etablerer deres atelierer i byerne, og mange af de udenlandske fotografer forlader landet. Hvor det før i Shogun-perioden var de herskende adelige slægter, overklassen og Shogunatets nærmeste rådgivere, som blev portrætteret og deres levevis dokumenteret, ændres det nu til souvenirbutikkernes krav om eksotiske kolorerede billeder af håndværkere og bønders dagligdag samt postkort af byer og landskaber. Håndfremstillede albums i træ, lak og ben med de smukkeste udskæringer og indlagte natur-

motiver bliver solgt til de velbeslåede engelske og amerikanske turister. Disse kommercielle fotoatelierer bliver kaldt shahin-ya, hvilket betyder en

Baron Stillfrieds studio, ca. 1870. Storformat kameraer og et stereoskopisk udstyr viser hans alsidighed. Kosakabe Kimbai sidder andægtigt og lytter til 'mesters' ord!

fotosælger. Den merkantile industri udvikler sig i et forrygende tempo, hvilket indebærer en forsyningsindustri for at honorere efterspørgslen. En omfattende fotoindustri begynder at tegne sig i horisonten. Solens rige er fotografisk ved at vågne!

Baron Raimund von Stillfried-Rathenitz

Den østrisk-fødte baron von Stillfried (1839-1911) var oprindelig maler, der medbragte sin europæiske kultur og kunstneriske baggrund til Japan. Han havde psykologisk indsigt og forståelse af de sociale klassers konflikter. Hans fotografier er præget af enkelthed uden brug af stafage og andre virkemidler.

I 1872 etablerede han sit atelier i hård konkurrence med Felix Beato. Det endte med at han i 1877 købte Beato's atelier tillige med dennes negativer og glasplader. Blandt von Stillfried's mange ansatte var den talentfulde fotograf Kusakabe Kimbei (1841-1932). I 1880 var der i Tokyo alene over 150 atelierer.

I 1885 købte Kimbei en stor del af von Stillfried's fotografiske optagelser og åbnede sit selvstændige atelier i Yokohama i perioden fra 1885 til 1912.

Hans produktion af scene set-ups fra hverdagen, tehuse, templer og ikke mindst landskabelige scener af et smukt arkaisk Japan var omfattende.

En særlig teatralisk opstilling var hans speciale. Kostumer, sælsomme rekvisitter blev fantasifuldt opstillet som et icenesat 'skuespil' for at afspejle og fremføre de gamle religiøse ritualer og ceremonier. Flotte portrætter og opstillinger af samuraikrigere

med drabelige sværd, gadehandlere, musikanter, heste- og karetpassere. Portrætterne er ikke som individuelle personer, men som en fotografisk gengivelse af den feudale fortid, grum men poetisk smuk, som etnografiske stilbilleder.

Brændevinssælger. Felix Beato 1867

Fin dame. Kosai Kimbai

Mødre med børn

Hårvask. Kusakabe Kimbai. (21x27cm) 1880

Ung pige. Albumin håndkollorret, 1885

Kvindelig musiker. Albumin, ca 1880

Omvandrende handelsmand. Felix Beato

Studier & atelier

*Præsentation af en fransk fotograf (?)
Woodblock tryk af Ichigawa Yoshi-kazu, 1860.*

Adolfo Fasari's studio, 1886

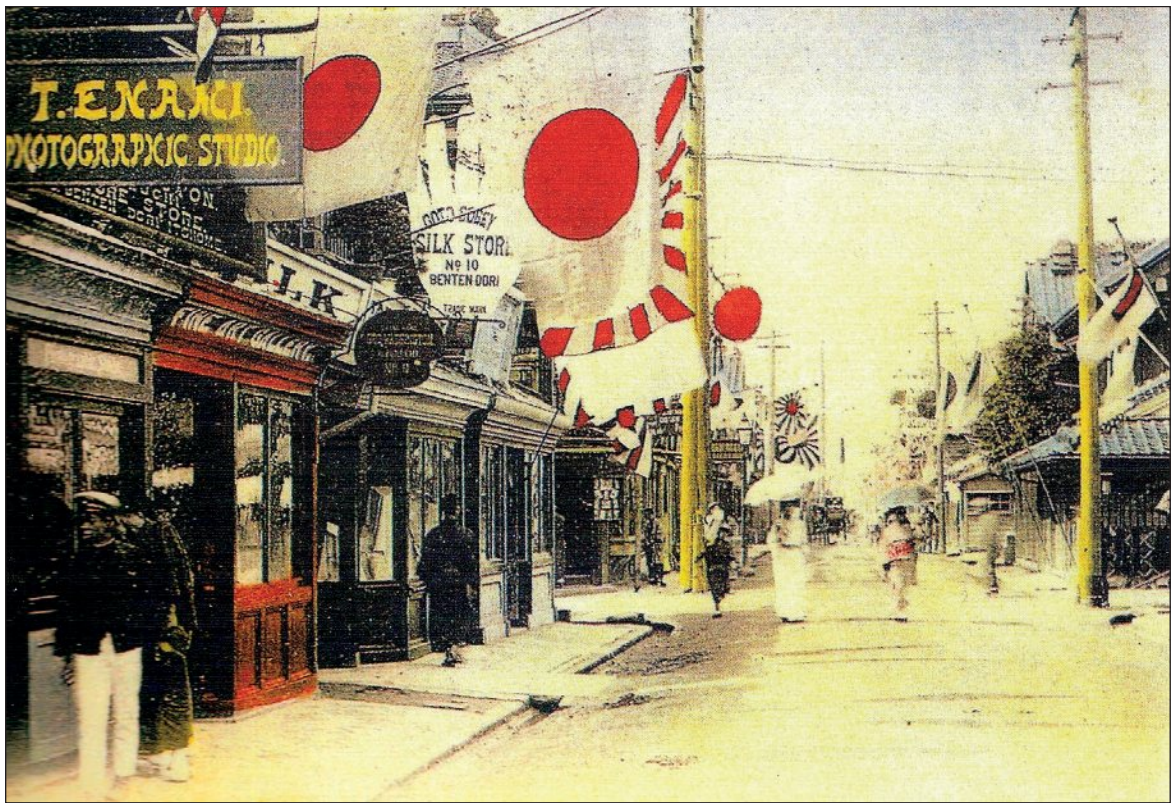
*Fotografisk album fremstillet i lak med indlagte partier.
Atelier Adolfo Fasari, ca. 1890*

Gadescene i det moderne Tokyo. Øverst tv. ses et fotoatelier med udstilling af fotografier. Nederst tv. er der udskænkning af importeret spiritus.
Woodblock tryk af Hiroshige, 1870

Anonym fotograf, ca 1870

Til venstre ses T. Enami's studio, ca.1910

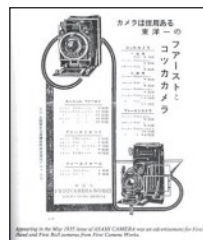
1925

1930

1930

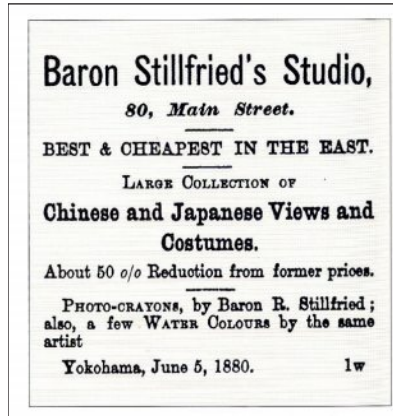
1935

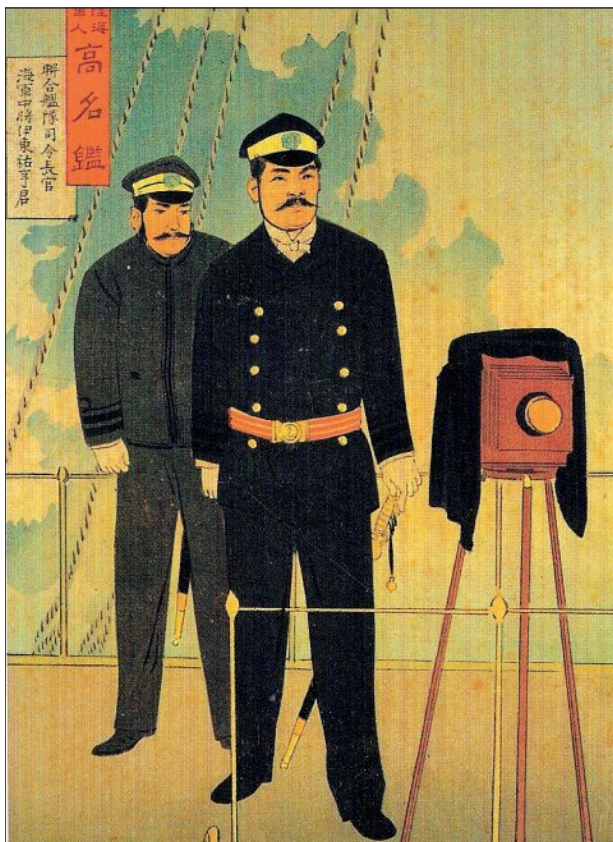
1935

De næsten ukendte studio og atelier

Det er umuligt at beskrive de første atelier og studier i Japan. De europæiske traditioner og tekniske færdigheder nåede først frem til det isolerede ørige i årene efter Felix Beato, Kusakebe Kimbei og ikke mindst Baron Stillfried og den første generation af japanske fotografer.

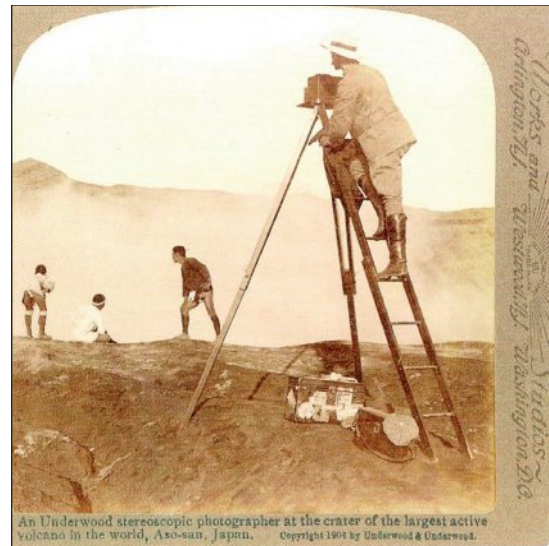
I mange år betragtede man fotografer som en slags trolldagtige mystikere hvis arbejdsmetoder var uforståelige for almindelige japanere. Billeder og andet dokumentarisk materiale har altid været ualmindeligt svært at fremskaffe.

En flåde- og armégeneral præsenterer et kamera

Sakamoto's atelier

Herbert Ponting fotograferer vulkanen Aso-san i 1904

Dette unikke billede af en kvindelig fotograf eller kunde betragter en serie kabinetsbilleder, ca. 1860

Kameraernes billedhistorie.....

Prins Hotta's have i Tokyo. Kusakebe Kimbai. Albumin 1890 (25,5x19,cm)

Ved havens fiskesø

Dansende kvinder udfører rituelle japanske selskabslege

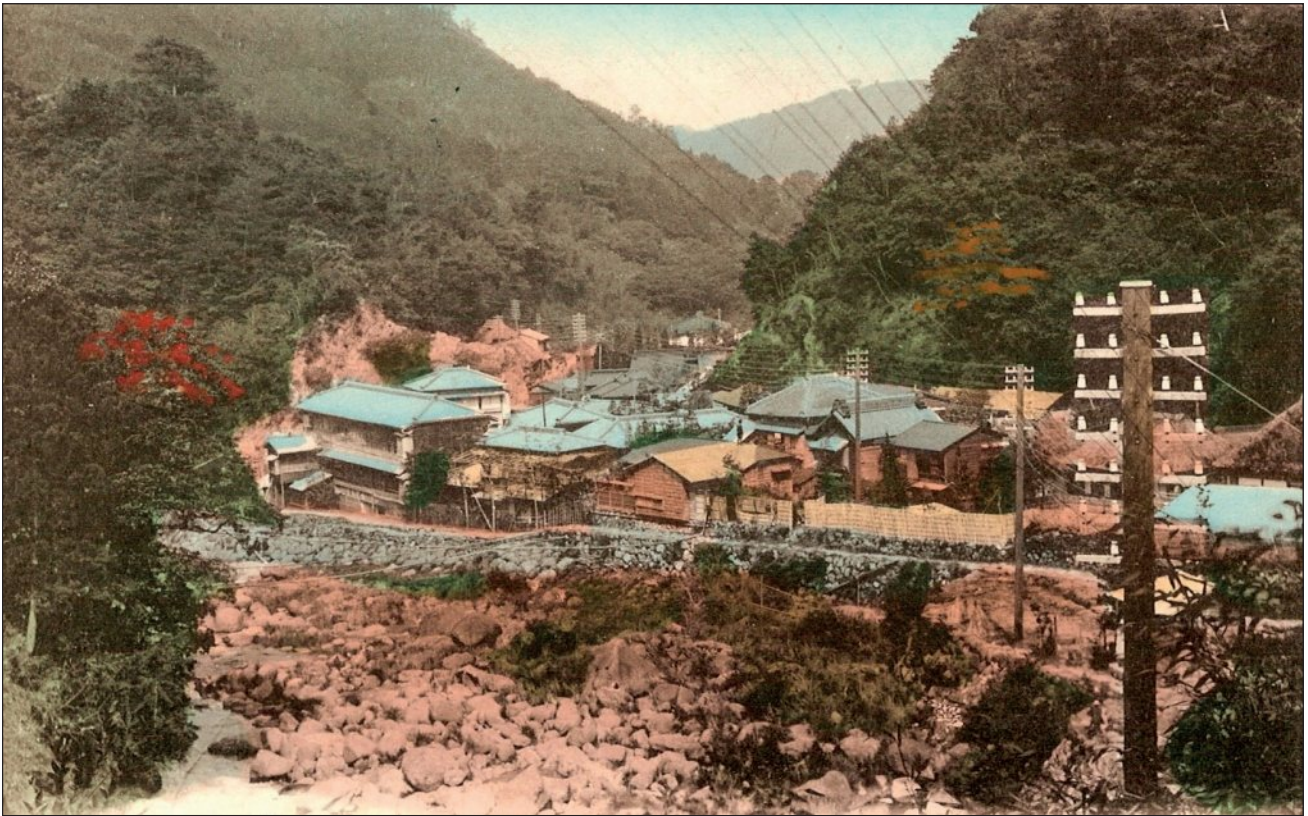
Den udkårne bliver præsenteret

Den århundrede gamle te-tradition holdes i hævd

Kager var ofte et midtpunkt

Tonokawa, Hkone

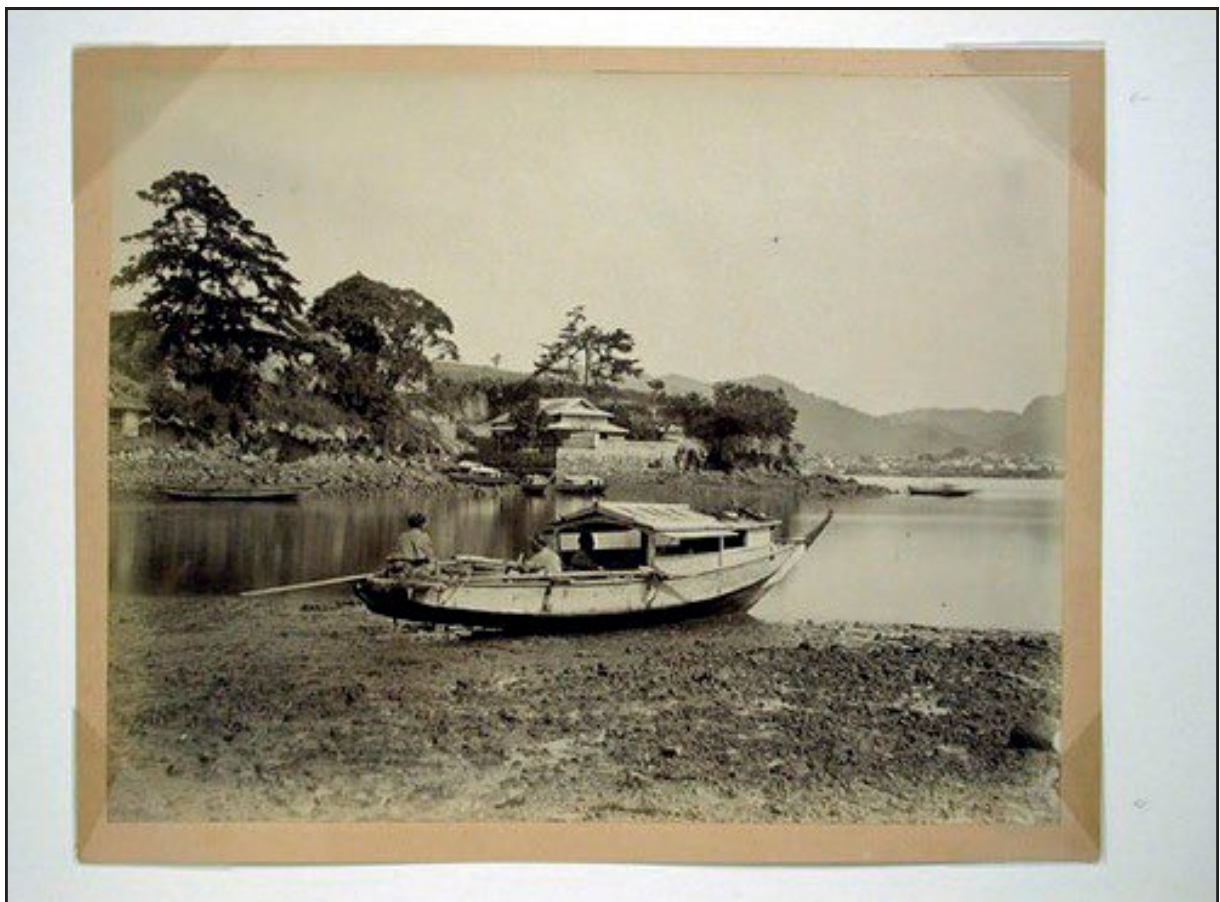

Bønderne holder pause

Stuepigebad, Kazumasa 1900

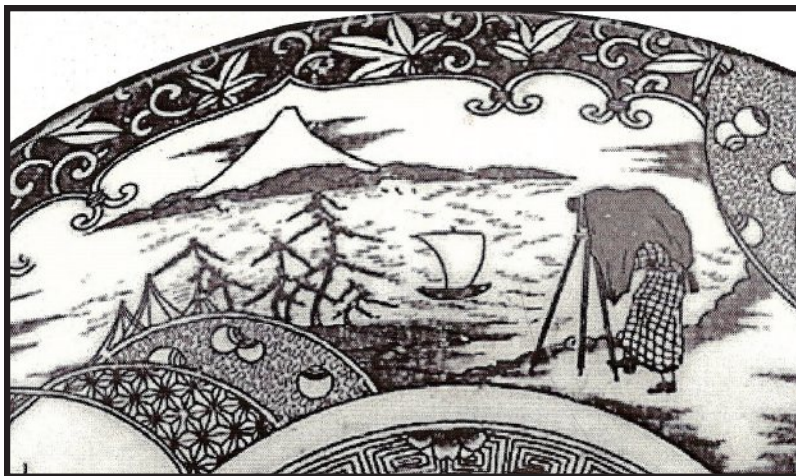

Båd på sand, Ueno Hikoma 1900

Japansk souvenir

Porcelænstallerken med fotografisk motiv

Nærbillede af fotografen

Det japanske ord for souvenir er Meibutsu havde i ældre tider en stærk tilknytning til landlige lokaliteter, hvor det kulinariske havde stor popularitet. Efterhånden som det japanske samfund blev 'opslugt' af samhandel med den vestlige verden, hvor handelsfolk og turister besøgte det kolossale

Rige, blev souvenir mindeværdige effekter man hjembragte som erindringer eller gaver.

Det er med stor fornøjelse man betragter disse veludførte rejseminder der trods sin primitivitet alligevel udstråler en vis respekt for en kunstnerisk udfoldelse.

Sake-brændevin er i fjernøsten, specielt i Japan, en velkomstdrik af ukendt oprindelse. Sake drikkes sædvanligvis af et lille bæger fremstillet af porcelæn eller glas. Billederne viser primitive motiver, hvor en let guldkant ofte præger den øverste kant. Mål: øverste diameter 48mm, højde 40mm, nederste diameter 35mm.

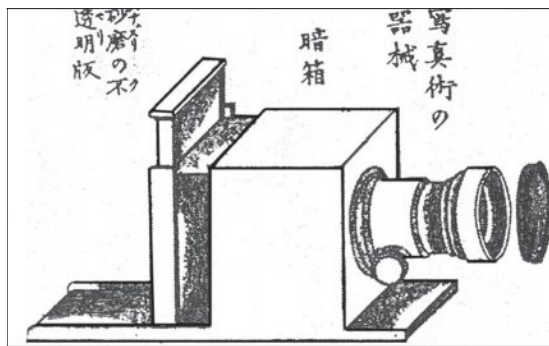
Ved at kigge ned i bægeret ser man lidt utydeligt en glaskugle med en nøgen dame

Nu har værten fyldt bægeret med den klare væske, Sake. Den indsatte runde glaskugle forstørrer billedet, så intet lader sig skjule, før du har tømt bægeret

Japanske kamerafabrikker

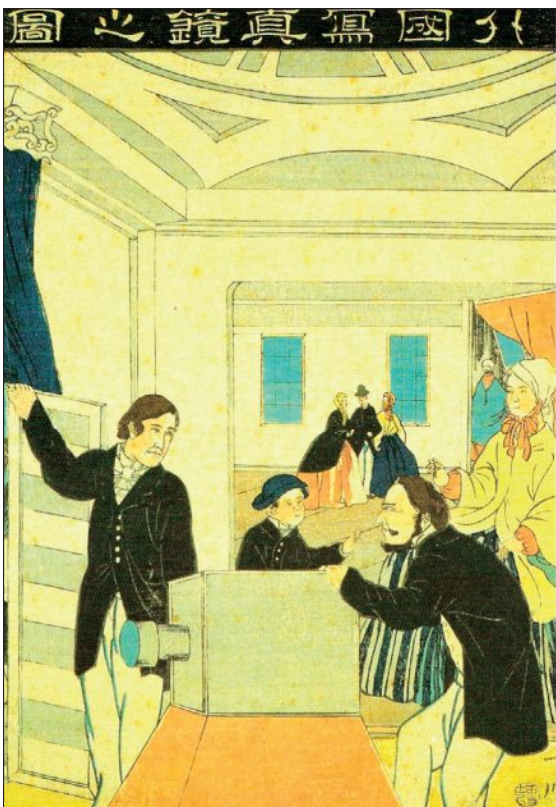
Klaus-Eckard Riess og Flemming Berendt

Importeret daguerreotypkamera

De tidlige år

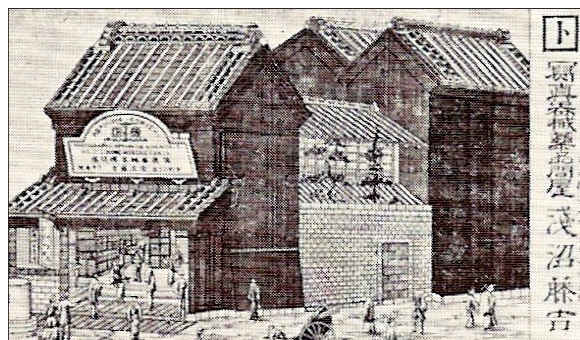
Dette afsnit om den japanske kamerafabrikation er ikke et opslagsværk, hvor hver eneste fabrik og kameramærke er repræsenteret – det er en fotohistorie, hvorefter man selv kan udforske og komplementere yderligere oplysninger via litteraturhenvisninger, på internettet og andre informationskilder. Dette gælder især udviklingen fra ca. 1950 op til vor tid.

Det imponerende kollodiumkamera købes af en kunde i Yokohama i 1860. Træsnit: Ichikawa

Det første studie i 1862

Det er umuligt at tidsfæste, hvornår man i Japan begyndte en produktion af kameraer og fotografisk udstyr samt kemiske produkter. Det første fotografiske studie åbnedes i 1862 af Hikoma Ueno. Samme år oprettede Daimyo Shimazu et studie i Yokohama. Et handelsselskab åbnede i 1871 i Tokyo og hed Asanuma. Allerede året efter blev en tilsvarende virksomhed etableret af handelsmanden

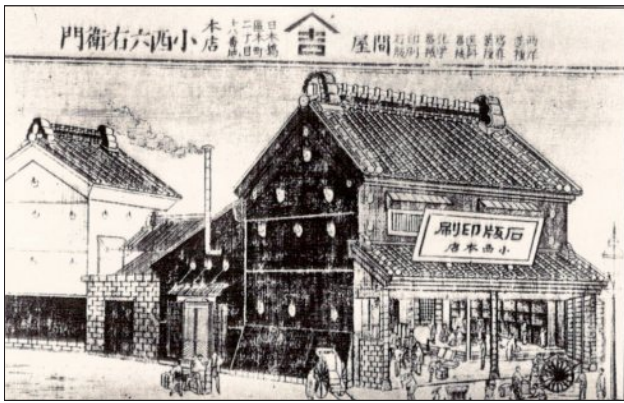

Asanuma fotografisk handelshus i Tokyo. Åbnede i 1871, efterfulgt af en række konkurrenter

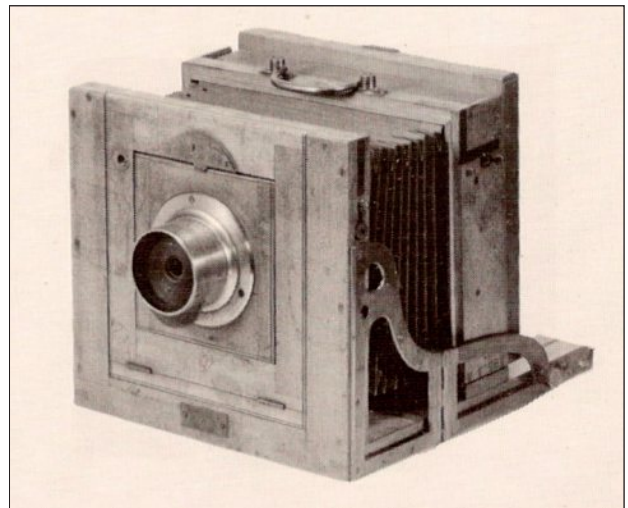

Soldatergruppe opstillet i et atelier, 1868

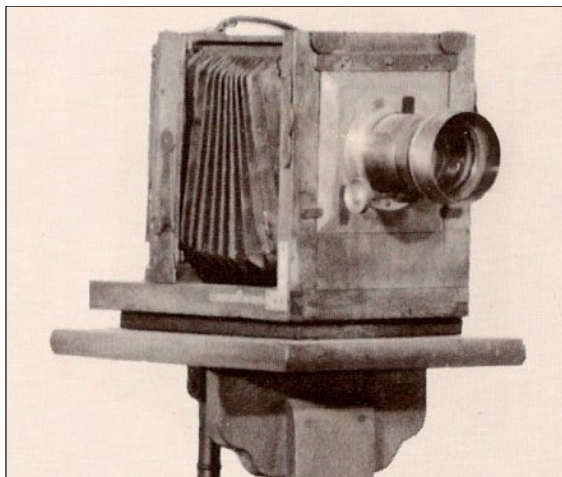
Seiichi Nakajima, som solgte håndfremstillede trækameraer, udført i de fineste træsorter. Kirsebær- og rosentræ blev ofte anvendt. De enkelte købere fik som regel konstrueret deres apparater efter øremærkede behov.

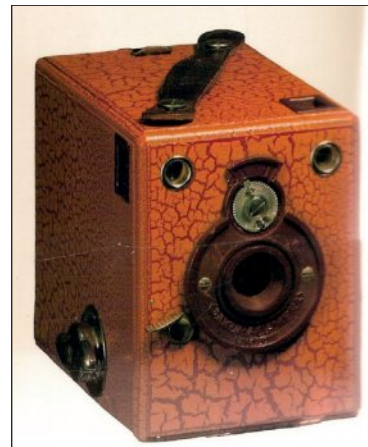
Konishi's hovedkontor 1877

Vådplade studio kamera. 12x16cm, ca. c1878

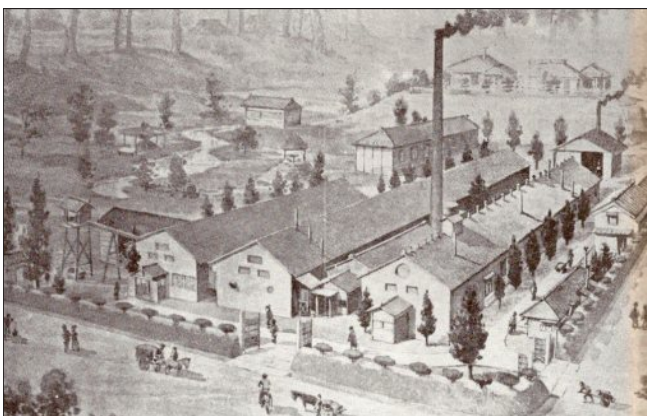

*Studio-kamera. Objektiv Hermagis.
Format 12x16,5cm, ca. 1880*

*Sakura bokskamera. Art Deco
med indbygget radio, 1931*

Konica

Rokuosha fabrikken i byen Ydashi ca 1907

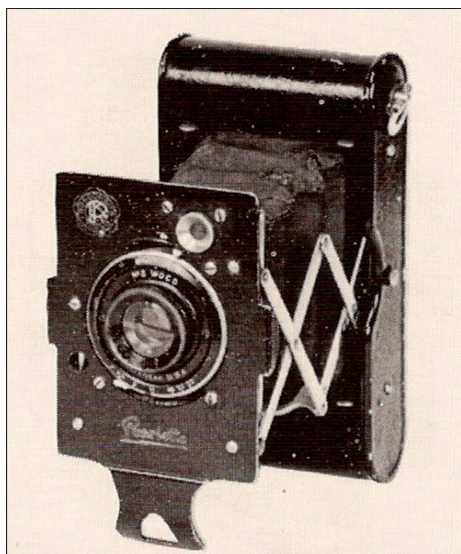

Sakura bakelit 4x5cm 127 film, 1937

Der er næppe megen tvivl om, at Konica tælles blandt de ældste japanske kamerafabrikker. Den blev grundlagt i 1873 af Rokusaburo Sugiura, som foreslog sin arbejdsgiver, apotekeren Kojimachi i Tokyo, at forhandle fotografiske artikler, impor-

teret fra Europa og Amerika. Firmaet kom først til at hedde Konishi-ya, derefter Konishi Honten, og i 1921 skiftede det navn til Konishiraku Honten. Dette navn kom til at indgå i alle de mange efterfølgende navneændringer.

Allerede i 1882 etablerede man nogle fabrikker samt datterselskabet Rokuosha, der fremstillede både litografiske materialer, fotopapir og forskellige kameraer. Som firmalogo brugtes den japanske nationalblomst Sakura, kirsebær-blomsten, der bl.a. gav navn til bokskameraet Cherry fra 1903. Af andre kameraer fra århundredskiftet skal nævnes det store SLR-kamera Reflex Prano og rullefilmkameraet Pearl. Efter afslutningen af første verdenskrig kom en god eksport til England i stand, hvilket man var stolt af, fordi England regnedes for et af fotografiens pionerlande.

Pearlette. 4x6,5cm rullefilm, 1928

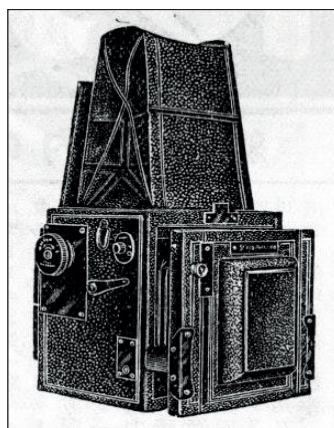
Rullefilmskameraet Pearllette (1925), beslægtet med Kodaks Vest Pocket og Contessas Piccolette, tropekameraet Lily (1931) og bokskameraet Sakura (1931) var bare nogle af kameraerne, som bidrog til succesen. I 1939 og 1940 udviklede firmaet det kompakte luftbilled-kamera GSK-99 for de væbnede japanske styrker.

Efter rustningsanstrengelserne med deraf resulterende ødelæggelse af produktionsstederne, begyndte man på en frisk med projektet Rubicon, der allerede havde været under udvikling før krigen. Dette kamera til 35mm film kom på markedet i 1948 under det nye navn Konica, som var blevet dannet af firmanavnet Konishiroku og camera. Der fulgte årtiers fremgang med et utal af succesrige Konica kameraer, men firmaet som fremstillede dem, kom først så sent som i 1987 til at bære navnet Konica Corporation.

Kuribayashi (Petri)

I 1907 grundlagde Kuribayashi Yoji fotofirmaet Kuribayashi Seisakusho, som udviklede sig til Ja-

pans førende kamerafabrik før Anden Verdenskrig. Til at begynde med blev der kun produceret forskelligt tilbehør, indtil man omkring 1920 lancerede det store SLR-kamera Speed Reflex, der var lidt i slægt med Ica AG's Tudor Spiegel-Reflex-Kamera.

Speed Reflex

Det blev fulgt op af mange plade-klapkameraer med navne som Mikuni, First Hand, Kokka Hand, Tokiwa Hand og Romax Hand. De første blev ofte leveret med tyske Zeiss Tessar eller Schneider Rationar objektiver i Compur eller Gauthier lukkere.

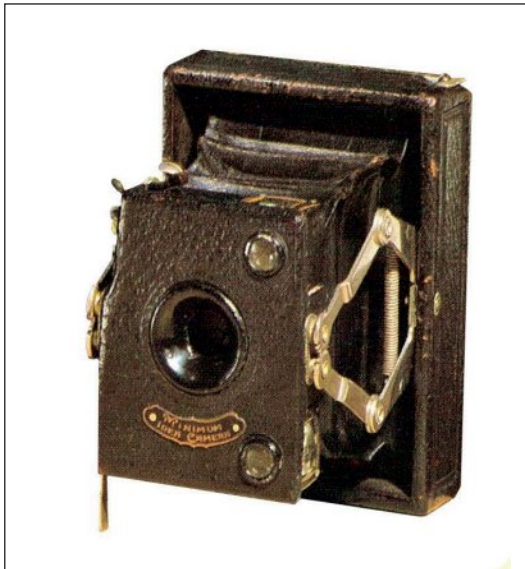

First-Etui, 1934

Temmelig bekendt forekommer det flade First Etui Camera fra 1934, idet det er en tydelig kopi af KW's Patent Etui.

I 1930'erne tog rullefilmskameraerne over. De hed f.eks. Semi First, Baby Semi First, Auto Semi First eller First Speed Pocket.

Minium Idea. 3x8cm glasplader, 1911

Konica. 1948

待望の精密小型カメラ

Nikon 24×32mm
コン判40枚撮

愈々發賣!!
理想的畫面寸法・本像
長6mmの精密距離計と
稼働する自動測距・遠
近なるレンズ交換・確
實なるシャッター作動

ニッコール (5cm) F:2, F:3.5

日本光學

東京都品川区大井森前町 日本光學工業株式会社

Nikon annonce, 1948

Nikon

De fleste japanske producenter af fotografi-apparater har deres oprindelse i optiske fabrikker. Dette gælder også for Nippon Kogaku K.K., der blev grundlagt den 25. juli 1917 ved en fusion af

tre andre optiske foretagender, hvoraf det ældste stammede helt tilbage fra 1881. For at komme på højde med hvad Leitz og Zeiss kunne præstere, inviterede man i 1919 8 højtuddannede tyske teknikere. De ankom i 1921 og fik kontrakter fra 5 til 8 år. Det forfærdelige jordskælv i 1923, som kostede omkring 200.000 dræbte i Tokyo, anrettede store ødelæggelser på Nippon Kogakus fabrik. Under den efterfølgende genrejsning af firmaet spillede det japanske flådeministerium en stor rolle. Nippon Kogaku blev flådens hovedleverandør af optisk udstyr, som bl.a. af afstandsmålere med en basislængde på 15m til de store slagskibe (til sammenligning: basislængden på Leica III er 39mm). I 1930'erne begyndte man at producere fotoobjektiver. De fik den i dag så kendte betegnelse Nikkor og blev bl.a. leveret til det berømte Hansa Canon kamera. For at tilfredsstille det kolossale rustningsbehov voksede Nippon Kogaku til 20 fabrikker med 23.000 ansatte. I nederlagets stund blev alt lukket ned, undtagen det oprindelige Ohi Plant, hvor der forblev 1400 medarbejdere. I de første 3 årtier af sin eksistens havde Nippon Kogaku ikke fremstillet kameraer til det civile marked, men fra nu af skulle der fredeligere boller på suppen. Man stod foran valget mellem et tøjlet spejlreflex á la Rolleiflex (Nikoflex) og et målesøgerkamera á la Contax eller Leica. Det blev til en kombination af de to sidste, det bedste af tysk kamerateknologi.

Nikon I, 1948

I 1948 bragte man Nikon I på markedet. Designet, objektivbajonetten og den aftagelige bagklædning var tydeligvis Contax-inspireret, mens spalte-lukkeren stammede fra Leica. Kameranavnet Nikon stod for Nippon (Japan) og ikon (billede), men associationen til det tyske Zeiss Ikon var åbenbart ikke helt utilsigtet. Nikon I havde formatet 24x32mm, de efterfølgende Nikon M og Nikon S var på 24x34mm, og fra Nikon S2 af blev det 24x36mm.

Nikon S3M (halvformat) med Motor Drive

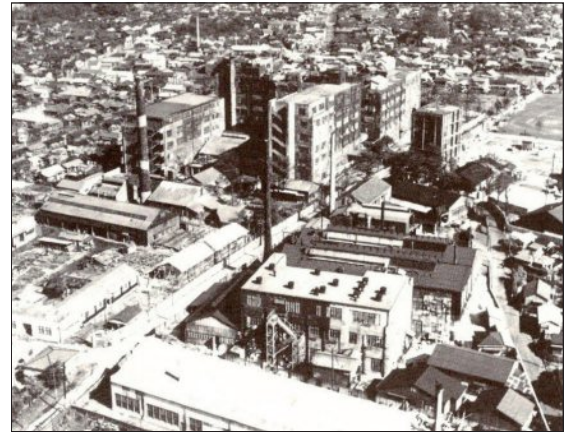
Amerikanske fotografers fantastisk gode erfaringer med Nikon kameraer og Nikkor objektiver under Korea-krigen betød et vældigt skub fremad. Med spejlreflekskameraet Nikon F i 1959 kom Nikon til at erobre hele det professionelle marked i hen ved 30 år fremover. Først i 1988 skiftede Nippon Kogaku navn til Nikon Corporation.

Asahi Pentax

Asahi er den japanske betegnelse for solopgang, altså et positivt ladet ord i betydning af fremgang, som adskillige japanske foretagender benyttede sig af. Således også Asahi Kogaku Goshi Kaisha, der i 1919 blev grundlagt i Tokyo-bydelen Toshima til fremstilling af kikkerter, teleskoper og andet udstyr til både civilt og militært brug. Kameraer producerede man foreløbig ingen af, men i begyndelsen af trediverne kom fotoobjektiver på programmet og Asahi blev leverandør til bl.a. Konica og Minolta. Udbruddet af anden verdenskrig satte en stopper for det hele, idet man nu blev tvunget til at koncentrere sig helt og holdent om rustningsproduktionen. Efter Japans nederlag og megen ødelæggelse satte man hos Asahi Optical Co. i første omgang på produktion og eksport af kikkerter. Snart fulgte man dog andre fabrikkers intentioner og begyndte at tænke på et kamera. Det blev en sensation.

Asahiflex 11b

Minoltas fabrik i 1938

I 1952 introducerede man Japans første SLR-kæra i 35mm format. Kameraet kom til at hedde Asahiflex, som i sit design helt tydeligt var inspireret af Praktiflex fra Kamera-Werkstätten i Dresden.

Det smukke Asahi Pentax, 1957

Fem år senere blev Asahiflex fulgt op af det gennemførte og smukke Asahi-Pentax, der udmærkede sig ved fast prismesøger og 42mm (Praktica) objektivgevind. Navnet Pentax var en bevidst hyldest til forgængeren fra Dresden: Pentaprisme-Contax, hvor der forresten også havde eksisteret en prototype af samme navn. Asahi-Pentax kameraerne viste sig at blive en kæmpesucces i årene fremover.

Olympus

Verdensfirmaet Olympus blev grundlagt den 12. oktober 1919 under navnet Takachiho Seisakusho Co. med det formål at bygge optiske instrumenter. Det første mikroskop fra 1920 dannede grundlaget for en vedvarende succes, idet Olympus den dag i dag tælles til de førende på området. Takachiho er et bjerg i Japan, hvor guderne holder til. Derfor er det ingen tilfældighed, at man i 1921 introducerede varemærket Olympus, opkaldt efter det for vesterlændinge kendte bjerg i Grækenland, som ifølge mytologien er hjemsted for guderne. Efter at firma-

et i 1942 havde skiftet navn til Takachiho Kogaku Kogyo Co., Ltd., fik det først i 1949 sin endelige betegnelse Olympus Optical Co., Ltd.

I 1936 begyndte produktionen af fotografiapparater. Det første kamera hed Semi-Olympus I, et bælgkamera til 120 rullefilm. Kamerahuset var blevet fremstillet af firmaet Proud Company, Com-purlukkeren kom fra Tyskland, men objektivet var et Olympus Zuiko 75mm/F4,5. Allerede efterfølgeren Semi-Olympus II var helt igennem et Olympus -produkt med en lukker, der hed Koho.

Olympus Standard til 127 film

For at tage konkurrencen op med de førende målesøgerkameraer Leica og Contax, udviklede man i 1937 kameraet Olympus Standard til 127 film og med et billedformat på 40x50mm. Kameraet havde en integreret målesøger, horisontal spaltelukker og udskiftelige objektiver. Men udbruddet af krigen kom i vejen. Der blev kun fremstillet 10 prototyper, hvorefter projektet ikke blev taget op igen.

Olympus35, 1948

Derimod startede man kort tid efter krigen med det første kamera i 35mm format: Olympus 35 I (1948). Billedformatet var 24x32mm, lukkeren var af centrallukkertypen og objektivet var et Zuiko

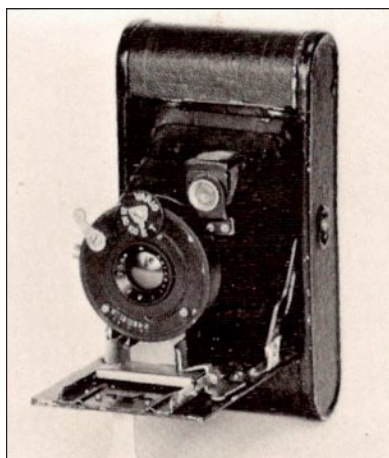

40mm/F3,5. Olympus 35 blev i flere udgaver fremstillet helt til 1955, til sidst naturligvis i 24x36mm format. Et Olympus Chrome Six 6x6cm, som var en videreudvikling af bælgkameraet Semi-Olympus, blev ligeledes fremstillet i forskellige versioner frem til 1955. I 1952 blev det tøjede Olympus Flex B I præsenteret. Kameraer af Rolleiflex-typen nåede højden af deres popularitet i de år. Alene på de japanske fabrikker var omkring 300 modeller i produktion. I det følgende blev Olympus en mester i at udvikle særdeles små og handy kameraer, både kompakte og spejlreflekser.

Minolta

Det første frø til Minolta blev lagt, da den 28 år gamle Kazuo Tashima af sin fars firma blev sendt til Paris for at fremme salget af japansk silke. Han kom til at besøge en fabrik, der fremstillede objektiver, og besluttede sig til at bygge noget lignende op i Japan. Faderen gik ikke ind for idéen, men Kazuo Tashima lånte nogle penge og åbnede sin nye virksomhed allerede den 11. november 1928. Firmaet blev kaldt Nichi-Doku Shashinki Shoten, hvilket betyder så meget som Japansk-Tysk Kamerafabrik. Han fik nemlig professionel hjælp af sine to tyske partnere Willy Heilemann og Billy Neumann. I marts 1929 nåede man kun at producere et kamera om dagen, men allerede 3 måneder senere klarede man 100 styk om måneden. Det drejede sig om et 6x6cm bælgkamera af navnet Nifcalette, hvortil man importerede objektiver og lukkere fra Tyskland. Selv om depressionen i 1929 ramte Japan hårdt, lykkedes det Tashima at lancere flere nye kameramodeller i 1930 og 1931, for eks. Nica-Klapp, Nifca-Sport og Nifca-Dox. I 1931 skifter firmaet navn til Molta Company, og i 1933 dukker kamerabetegnelsen Minolta op for første gang. Ordet er stykket sammen af Machinery Instruments Optical Lens by Tashima. Tre af de mange førkrigs-Minoltaer skal nævnes her: Minolta Vest, Semi Minolta og Minolta Autopress (1937), der er en temmelig tro kopi af Plaubel Makina.

I 1937 skiftede firmaet igen navn til det omstændelige Chiyoda Kogaku Seiko Kabushiki Kaisha, og først så sent som i 1962 bliver det til Minolta Camera Co., Ltd. Fra 1940 til 1945 knoklede Minolta som alle andre fabrikker for det japanske krigsmaskineri.

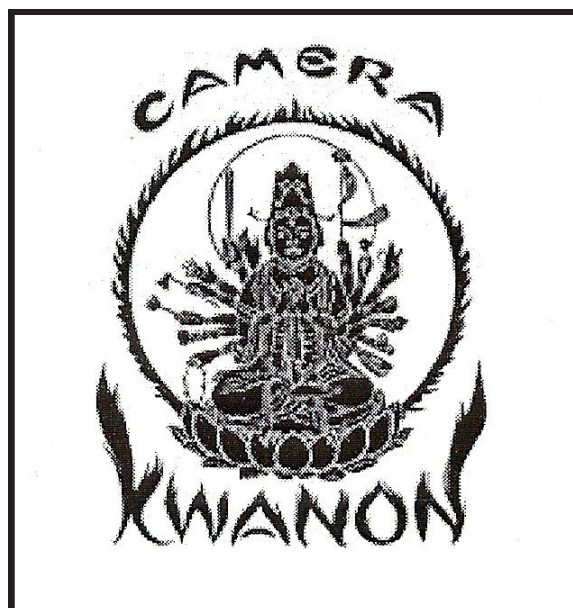
Nifcalette 4x6,5cm til rullefilm, 1929

Allerede i 1946 var man på dupperne igen med det lille bælgkamera Minolta Semi III. Året efter fulgte Minoltas første 35mm kamera, nemlig Minolta 35. Dette var tydeligt i slægt med Leica III, dog i 24x32 format, hvilket senere blev til 24x34mm og endelig til 24x36mm. I de følgende år blev Minolta et af de helt store navne i fotoverdenen. Objektiverne fik navnet Rokkor, men ikke fordi de rokkede, som danske spøgefugle kunne finde på at sige. Det fortælles at Minoltas grundlægger Tashima fra sit kontorvindue kunne øjne bjerget Rokko, hvilket inspirerede ham til objektivnavnet

Canon

Canons historie begyndte i 1933, da den unge Goro Yoshida (1900-1993) 'parterede' og analyserede et Leica II kamera og sammen med sin svoger Saburo Uchida og Takeo Maeda i en beskeden lejlighed i Roppongi nær Tokyo grundlagde Precision Optical Instruments Laboratory.

Det første kamera, de fremstillede på basis af Leica II, fik navnet Kwanon, opkaldt efter den budhistiske gudine for godhed. Kameraet kom dog aldrig i handelen. Til gengæld begyndte man et samarbejde med Nippon Kogaku (Nikon), som resulterede i Hansa Canon kameraet, der var udstyret med Nikkor objektiv og en fantastisk pop-up søger. Nippon Kogaku fremstillede søgeroptik,

Gudinden Avalokitesvara Bodhisattva. Hun er barmhjertighedens og kundskabens gudinde. På japansk 'Kwannon', i dag Canon

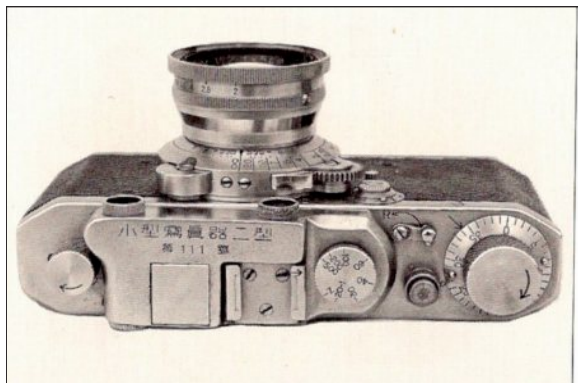
objektivfatning og objektiv, mens Precision Optical Instruments stod for kamerahuset, lukker og hele monteringen af kameraet. For at komme i gang med en storproduktion blev firmaet reorganiseret som Precision Optical Industry Co., Ltd. til en nystart den 10. august 1937.

Denne dato blev siden hen altid fejret som Canons fødselsdag. I slutningen af trediverne kom flere Leica-lignende modeller til og man begyndte også at fremstille egne objektiver med navnet Serenar. Ordet har betydning af stille, roligt og klar. Canon havde endnu ingen egen marketingsafdeling, men solgte igennem handels-firmaet Omiya (Hansa) Shashin Co., som gik med store internationale planer og allerede begyndte at annoncere i England. Det satte verdenskrigen en stopper for.

Canon V275, 1937

I 1942 fik selskabet Takeshi Mitarai (1901-1984) som præsident, en eminent leder, der bankede Canon op igen efter ødelæggelser og nederlag. Han sørgede for at firmaets navn ændredes til Canon Camera Co., Ltd. i 1947.

Canon-S (marineversion), ca. 1940

Det først producerede kamera efter krigen var Canon J II. Alle de følgende målesøgerkameraer, der blev fremstillet indtil Canon sprang ud på spejlrefleks-markedet med Canonflex i 1959, var på den ene eller den anden måde i slægt med Leica. Fra solens rige havde Tyskland fået endnu en alvorlig konkurrent på verdensmarkedet.

Mamiya

Mamiya-6, 1940

Den 10. maj 1940 så kamerafabrikken Mamiya Koki Seisakusha verdens lys, grundlagt af forretningsmanden Tsunejio Sugawara og ingeniøren Seichi Mamiya. Firmaets første kamera hed Mamiya-6, et 6x6cm bælgkamera af en helt usædvanlig konstruktion, idet afstanden ikke blev indstillet på objektivet, men ved forskydning af filmplanet. Bombningen af Tokyo under anden verdenskrig gik også ud over Mamiyas fabrik, som måtte genopbygges fra grunden efter 1945. Da det i de vanskelige efterkrigsår var næsten umuligt at få tilstrækkeligt med lukkere og objektiver fra de sæd-

vanlige leverandører, købte Mamiya en fabrik i Tokyo-bydelen Setagaya, for at starte sin egen produktion. Det var denne Mamiya Setagaya Koki fabrik, der skabte Mamiyas objektivnavn Sekor.

Mamiya 35-I, 1949

I 1949 lancerede Mamiya sit første 35mm kamera. Det var målesøgerkameraet Mamiya 35-I, der var-tede op med samme afstandsindstillings-system ved filmplanet som 6x6cm kameraet fra før krigen. Fra 1948 af var der også kommet nogle Rolleiflex-lignende Mamiyaflex kameraer på markedet. Den største nyskabelse var derimod Mamiyaflex C i 1956, hvor hele objektivfronten kunne udskiftes til andre brændevidler. Det var noget for de professionelle fotografer, og det betød starten på Mamiyas udvikling og gode navn på hele det professionelle mellemformatområde.

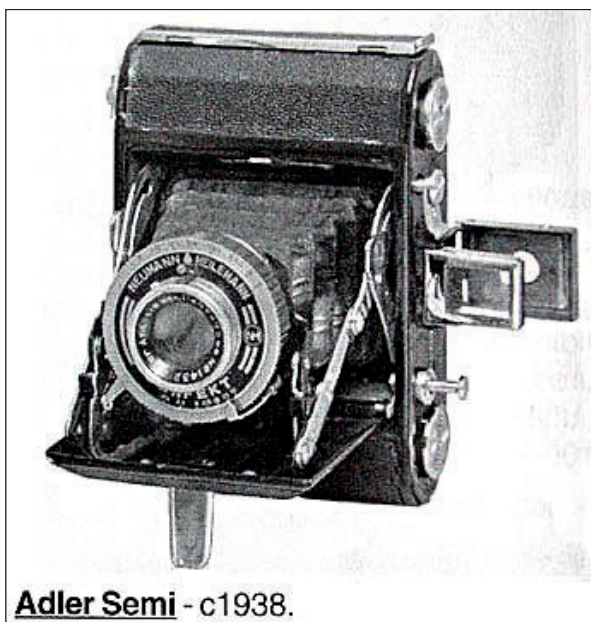
Mamiyaflex, 1956

En japansk-tysk fotoalliance

Et meget besynderligt sprogligt fællesskab mellem de to diktaturer udspillede sig i årene 1938 – 1945. Den japanske fotobranche begyndte at konstruere tysklignende navne på forskellige former for fotografika. Man navngav anastigmatobjektiver med navne som Adler og Hintner, lukkere fik navne som Heil og Licht, ikke at forglemme filtre med navnet Himmel. En nyopført fabrik til fremstilling af objektiver fik navnet Optisches Werk.

Semi Heil - c1941.

Adler Semi - c1938.

I begejstringens sejrstrus fik nykonstruerede kameraer navne som Zeitax, Kries, Freude, Echt Germa og Baby Freude. Firmaer som stadig gjorde brug af engelsk klingende navne blev skarpt kritiseret af myndighederne. Mere komisk blev det at man sammenblandede de to for japanerne besynderlige sprog. Nu blev det til Adler Six, Semi Clover og Semi Lucky. Navnenes latterlighed gik efterhånden op for autoriteterne på grund af at krigslykken vendte.

Baby Kinsi - 1941.

Konklusion

De fleste japanske producenter af fotografiske apparater blev grundlagt i den første tredjedel af det 20. århundrede. Flertallet startede som optiske fabrikker. De igangsættende personer var næsten alle blevet født mellem årene 1900 og 1910.

I begyndelsen kopierede man de tyske kameraer, og nogle fabrikker ansatte endda tyske teknikere. Især Leica kameraet fra Wetzlar dannede forbillede for de japanske modeller, både hvad kamerahusets udformning, spaltelukker og afstandsmåleren angår.

Fra 1950'erne begyndte japanerne at handle globalt. Til at begynde med oprettede de agenturer i USA, men fra ca. 1956 af indtog de også photokina i Köln. De innovative japanere forbedrede og videreudviklede tyske opfindelser. Allerede midt i 1960'erne begyndte de at hægte den tyske fotoudustri af, fordi mange af de tyske fabrikker sov i timen eller troede at de kunne hvile på laurbærene. I vor digitale tidsalder er det forlængst japanerne, der stort set behersker det fotografiske marked.

Litteratur:

www.dagnyleif-johansen.dk

Angiv japanske kameraer.

'Nikon Rangefinder Cameras' by Robert Rotolini, Hove Foto Books.

'Nikon Compendium' by Simon Staffort, Hillebrand & Hauschild, Hove Foto Books.

'Asahi Pentax and Pentax SLR' by Danilo Cecchi, Hove Foto Books.

'Canon Rangefinder Cameras' by Peter Dechert, Hove Foto Books.

'Minolta: 70 Jahre Kameratechnik' Scheibert, Lindemanns Verlag.

'Japanese 35 mm SLR Cameras' Bill Hansen & Michael Dierhoff Hove Foto Books.

'Photography in Japan 1853 – 1912' by Terry Bennet.

A History of Japanese Cameras 1-2, 1979.

Japan Photographs 1854-1905.

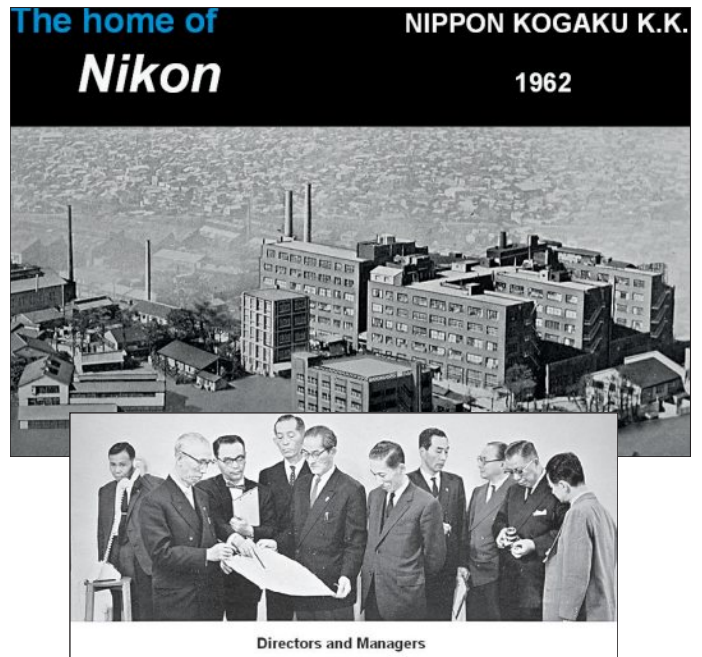
Masters of early travel, 1983.

På besøg hos Nippon Kogaku K.K.

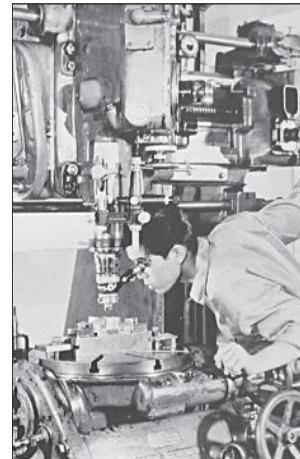
I 1962, tre år efter at Nikon F begyndte sin sejr-gang som pressefotografernes foretrukne kamera, udgav Nippon Kogaku K.K. en flot illustreret brochure.

På de første sider lod man kunderne fra hele verden kigge indenfor hos The home of Nikon, og på de følgende sider præsenterede man sine produkter, begyndende med de populære kameraer og objektiver, over kikkerter, mikroskoper og teleskoper til allehånde sofistikeret måleudstyr.

De følgende billeder inviterer læserne af Objektiv med på rundturen igennem Nikons kamerafabrik anno 62.

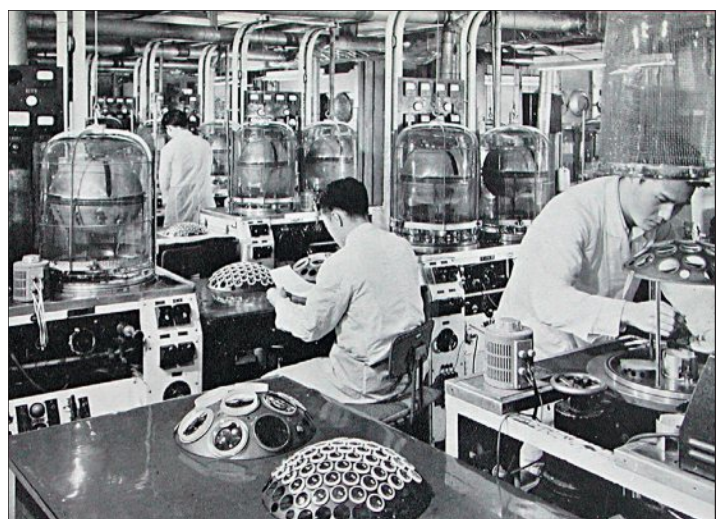
Her grovslibes linserne til den krævede tykkelse og udformning.

Denne præcisionsboremaskine arbejder med en 1/1000 mm nøjagtighed

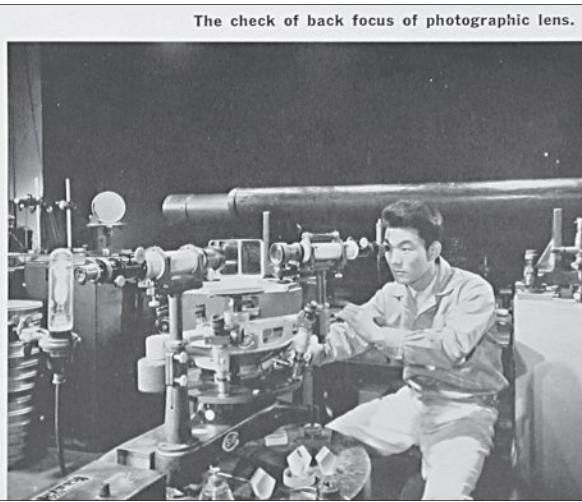
Efter grovslibningen bliver linserne finpoleret

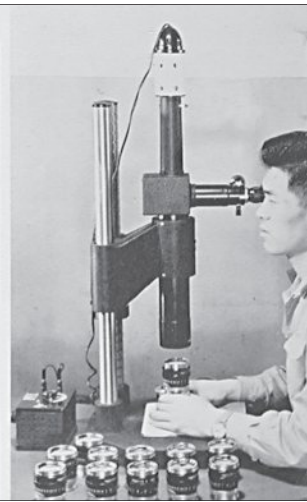
Højvakumsbeholdere får linserne pådampet en tynd antirefleksbelægning

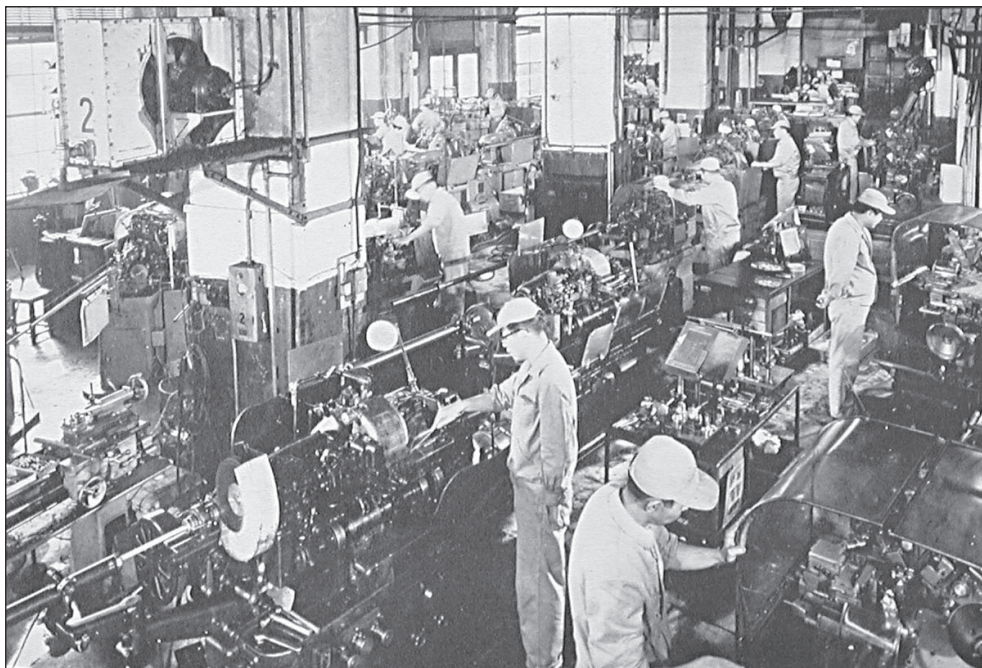
Hver enkelt linse bliver omhyggeligt kontrolleret

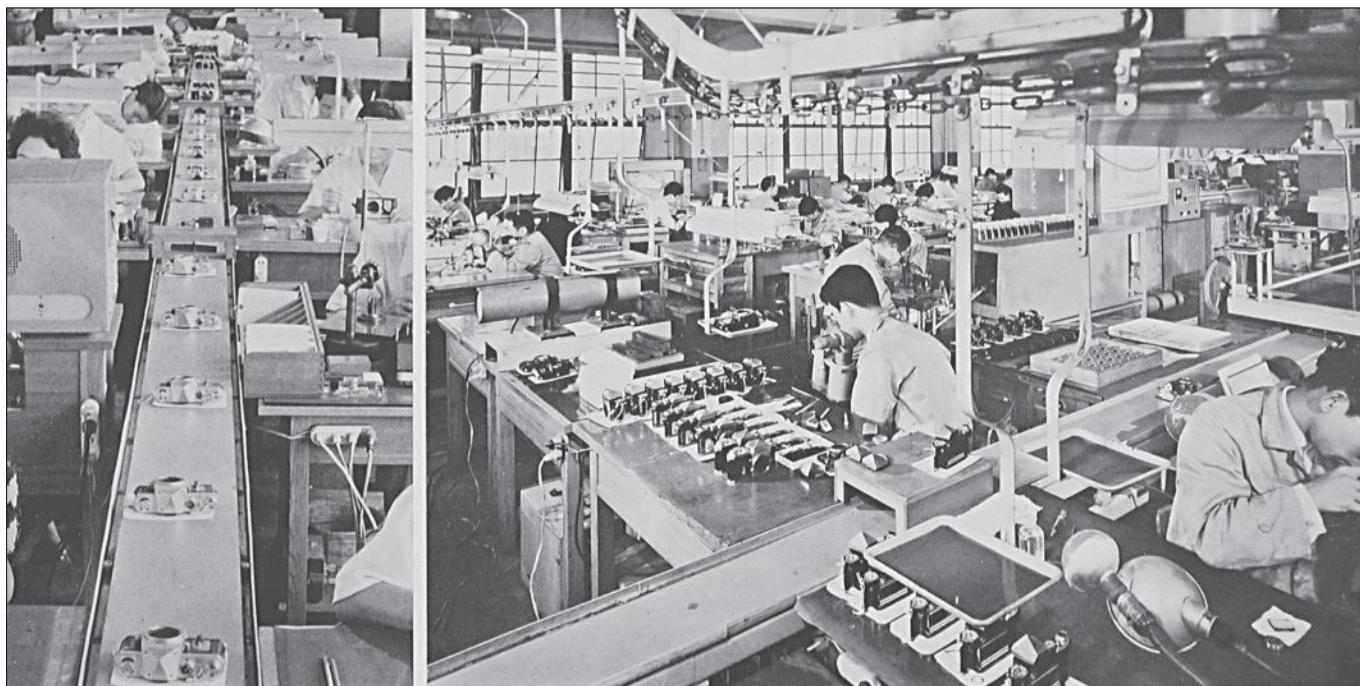
The check of back focus of photographic lens.

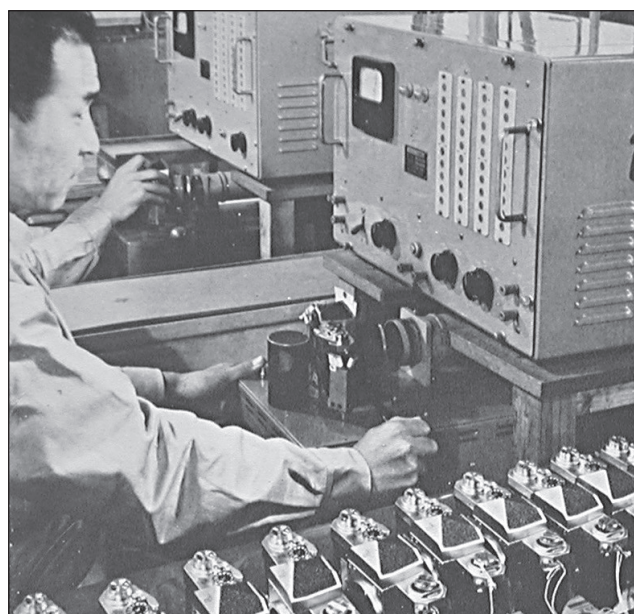
Objektivernes fokus kontrolleres ved hjælp af kollimatorer

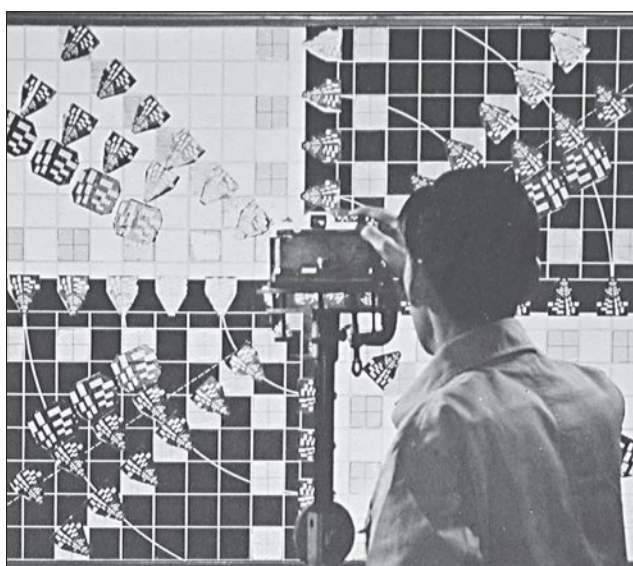
Maskinhal med automatrejebænke

Her ses Nikon F på samlebåndet med efterfølgende nøjagtig kontrol

Ved hjælp af en kortidsmåler kontrolleres lukkertiden på Nikon F

Objektivernes opløsningsevne testes ved affotografering af en testtavle

RICOH

Den subjektiv fortalte historie om
en navnkundig kamerafabrik

Klaus-Eckard Riess

Navnet Ricoh har aldrig været omgærdet af samme prestige som Nikon eller Canon, dog har Ricoh Company Ltd. igennem trekvart århundrede leveret et utal af solide kameramodeller, der har stået deres prøve som gode arbejdsheste for folk med en lidt mindre pengepung.

Ricoh's konstruktører har heller ikke savnet mod og opfindsomhed, og det er der i tidens løb kommet en del ret så interessante kameraer ud af.

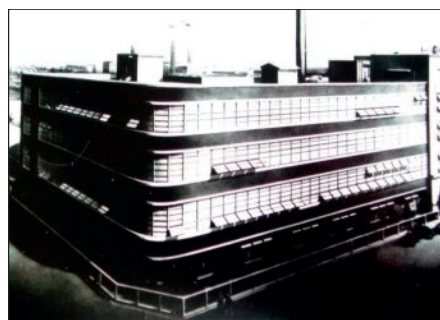
Rødderne til historien om Ricoh skal søges i grundlæggelsen af 'The Institute of Physical and Chemical Research' i september 1917. Den gængse betegnelse blev RIKEN, som dannedes af begyndelsesbogstaverne til instituttets japanske navn.

Formålet var at fremme udviklingen af den japanske industri ved hjælp af grundforskning i fysik og kemi og ved at give begavede folk frie rammer til videnskabelig forskning og uddannelse. Riken må tidligt have skabt sig et navn udover Japans grænser, for allerede i 1922 fik man besøg af selveste Albert Einstein.

Albert Einstein på besøg 1922

I 1927 opfandt én af instituttets forskere, Toshio Sakurai, et revolutionerende, positivt sensibiliseret papir, som med stor succes solgtes af handelsfirmaet Yoshimura Trading. Firmaets unge, geniale og karismatiske leder Kiyoshi Ichimura blev i 1933 headhuntet af Rikens direktør Dr. Ohkohchi til at banke en masseproduktion af det lysfølsomme papir op. Resultatet blev at Kiyoshi Ichimura den 6. februar 1936 grundlagde Riken Konkoshi Co., Ltd. Denne dato blev fremover altid fejret som Ricoh's fødselsdag.

Rikens fotopapirfabrik 1938

I 1938 ændrede man navnet til Riken Optical Co., Ltd., og så sent som i 1963 til Ricoh Company Ltd. Allerede i 1940 stod Riken for 90 % af Japans produktion af lysfølsomt papir.

Kiyoshi Ichimura tog også initiativ til en kameraproduktion. For at komme i gang købte man i 1937 Olympic Camera Co., Ltd., som medbragte Olympic 4 kameraet, rimeligvis det første kamera, der blev solgt i Rikens navn.

Riken Olympic4, 1938 og reklame fra 1939

En række små bælgkameraer med navne som Adler Semi, Baby Kinsi og Semi Heil var tydelige kopier af tyske kameraer, først og fremmest af Zeiss Ikon Ikonta. Der fulgte et Gokoku Ricoh i 127 format,

der var lidt i Leica-stil med spaltelukker og indskydeligt objektiv Gokoku Anastigmat 3,5/50mm. Dette kamera blev vistnok fremstillet helt til 1942, hvorefter rustningsproduktionen sikkert har taget over. Dette dystre kapitel melder historien ikke noget om, og det bliver helst også forbigået i tavshed af japanerne.

Riken Gokoku Ricoh 1942

Efter krigen begyndte man på en frisk under Kiyoshi Ichimuras dygtige og inspirerende ledelse. Han er grundlæggeren og ikonet i Ricoh's historie, altid glad og storsmilende på billeder. Ichimura skrev en række bøger om management, men i 1946 skrev han også om sin livsopfattelse og sit motto, det japanske begreb 'San-Ai' eller den 'trefoldige kærlighed': Elsk din næste, elsk dit land, elsk dit arbejde.

Riken Steky 1947

Det første kamera som Riken bragte på markedet, efter man havde sundet sig ovenpå krigen, var nok det superlille Steky i 1947, som i forskellige versioner blev fremstillet helt til 1955. Det har billedformat 10x14mm på 16mm film og udskiftelige objektiver. Normalobjektivet hedder Stekinar og er på 3,5/2,5cm.

En gevaldig succes blev det tøjede Ricohflex III i 1950. Med et styktal på 20.000 om måneden var det ifølge Ricoh det første kamera i Japan, der blev produceret på samlebånd..

Ricoflex III 1950

Med årene blev kameraet videreudviklet så det til sidst lignede et Rolleimagic fra 1960.

Ricolet 1954

Det simple Ricolet fra 1954 var vistnok Ricoh's første 35mm kamera. Fremtræksknappen, tællerskiven og udløseren er helt tydeligt Leica-inspireret, men huset er kantet som et Zeiss Ikon kamera og bagklædningen kan til filmskift trækkes af som på Contax.

Ricoh 500, 1957

Det sidste er også tilfældet på det yderst gedigne Ricoh 500 fra 1957. Men på dette kamera er bagstykket desuden udstyret med et hurtigoptræksgreb i bunden, der virker rigtig godt og næsten udgør det for en winder. Afstandsindstillingen med koblet afstandsmåler og to godt anbragte greb omkring Seikosha-lukkeren og Ricomat 2,8/45mm objektivet er ligeledes velfungerende.

Det lykkedes ikke Japan at erobre den halve verden med våbenmagt. I stedet for går man nu i gang med en fredelig ekspansion. I 1955 flyver Kiyoshi Ichimura til USA for at danne sig et førstehånds indtryk af kameramarkedet og af fotopapirproduktionen, som er Rikens hovedinteresse.

photokina 1956

I 1956 deltager Riken for første gang på photokina i Köln. Man demonstrerer først og fremmest det fikse nye Ricoh 16, som kommer på markedet i 1957.

Til Danmark kom de første Ricoh-kameraer formentlig i begyndelsen af 1960'erne. En overgang blev de forhandlet af firmaet Damgaard-Nielsen, nu en kendt bilimportør.

Det i 1961 stiftede Dansk Fotoagentur A/S overtog Ricoh-importen i 1964. Direktør Ib Spangenberg var jo glad for fremgangen med sine Nikon kameraer, men han savnede et godt kameraprodukt, der kunne sælges til en lavere pris og dermed nå ud til en større kundekreds.

Allerede i 1964 eller 1965 kom Ricoh's generalmanager Thomas Takeshita på besøg. Spangenberg spillede højt spil, idet han arrangerede en reception på Hotel Royal, hvortil han inviterede fotohandlerne og sågar den japanske ambassadør. Da han var hunderød for, at han kom til at stå alene med sine tre ansatte, ambassadøren og generalmanageren, bad han alle os fra fa. S.E.Svendsen om at komme med som fyld. Thomas Takeshita medbragte en kopi af et af Hiroshiges træsnit trykt på japansk rispa-

pir. Jeg fik det, da ingen åbenbart var videre interesseret, og det åbnede mine øjne for den dejlige japanske træsnitkunst af navnkundige kunstnere som Hiroshige, Utamaro og Hokusai.

25 år senere kom Thomas Takeshita igen til Danmark. Han var i mellemtiden gået på pension og ønskede nu på en verdenstur at hilse på alle sine tidligere handelspartnere. Ib Spangenberg levede ikke mere, men Takeshita tog til Esbjerg og lagde blomster på Spangenbergs grav. Det var jo Ib Spangenberg, der havde banket navnet Ricoh op i Danmark. Til mig fortalte Takeshita årsagen til sit ujapanske fornavn Thomas: Hans forældre havde været store beundrere af den amerikanske lovgiver Thomas Jefferson. Thomas Takeshita medbragte endnu en kopi af Hiroshige, og han fortalte mig også, at han havde overlevet atombomben i Hiroshima.

Rico Auto Half 1962

Det kunne endnu ses på et ar på hans øre og kind. For mig var dette et bevægende møde med såvel japansk kultur og nyere historie.

Et af de første Ricoh kameraer, som Dansk Fotoagentur A/S forhandlede, var det lille Ricoh Auto Half i halvformat med belyningsautomatik og fjederoptræk. Det blev jeg så begejstret for, at jeg lånte det med på en ferierejse i 1965. Ricoh Auto Shot i 24x36mm format fandt jeg også tiltrækkende, robust og med en dejlig finish. Der fulgte flere modeller, alle med fjederoptræk, men egentlig husker jeg kun Ricoh 126-C til Kodak 126-kassette. Efterhånden blev selén-måleren i de første modeller afløst af en Cds-målecelle og belyningsautomatiken blev elektronisk styret. Særlig populære blev de forskellige versioner af Ricoh 500G fra 1972.

Men ældre fotohandlere husker sikkert det bøvl man fik, når kameraerne kom op i årene og den indvendige skumgummibeklædning i bagstykket gik i opløsning. Måske er også det lille og fikse Ricoh FF-1 i erindring, som var en tro kopi af Minox 35.

Ricoh var i begyndelsen af firserne tidligt ude med kompakte AF-kameraer, der hed Ricoh AF-2 og AF-5, fulgt op af FF-3. Dem havde vor flittige japanske medarbejder Seji Nakamura ofte sit hyr med.

Ser vi tilbage på spejlreflekskameraerne, så må Ricoh Singlex have været det første, som vi fik i hånden. Det havde 42mm Praktica-gevind, var blevet fremstillet hos Mamiya og eksisterede også som Nikkorex F med Nikon bajonet. Kameraets robuste Copal Square metalspaltelukker fascinerede os kolossalt. Svend Frederiksen har beskrevet denne epokegørende lukkers interessante funktion i 'Objektiv' nr.116.

Ricoh Singlex 1962

Efterfølgeren Ricoh Singlex TLS fra 1967, der har TTL-måling og som kendetegnes af et lille indstillingshjul på kameraets frontside, er skrumpet i dimensionerne og vægt, fordi Copal lukkerens videreudviklede version er blevet meget mindre.

Ricoh 36 Flex 1963

Det er interessant at Ricoh en enkelt gang forsøgte sig med en SLR-type, som den tyske fotoindustri

på længere sigt gik ned på, idet Ricoh 36 Flex fra 1963 var udstyret med fast objektiv og Seikoshacentrallukker, og desuden med selén-måler og belysningsautomatik.

Ricoh 126C-Flex TLS 1969

Som en outsider må Ricoh 126-Flex TLS betegnes. Kameraet blev lanceret i 1969 og blev konstrueret til Kodaks 126-kassette. Objektiverne var udskiftelige, men i et forbavsende lille objektiv-gevind.

Ricoh TLS 401 1970

Et bogstavelig talt stort indtryk, p.g.a. den store prismetop, gjorde Ricoh TLS 401 fra 1970. På dette kamera kunne man ikke alene se igennem den sædvanlige prismesøger, men efter at have drejet på en knap på siden af prismehuset, også lodret ned igennem et okular i toppen af kameraet. Søgebilledet stod retvendt og ikke sidevendt, som på de velkendte skaktsøgere. Eneste ulempe var, at søgebilledet ikke ligefrem var verdens allerlyseste.

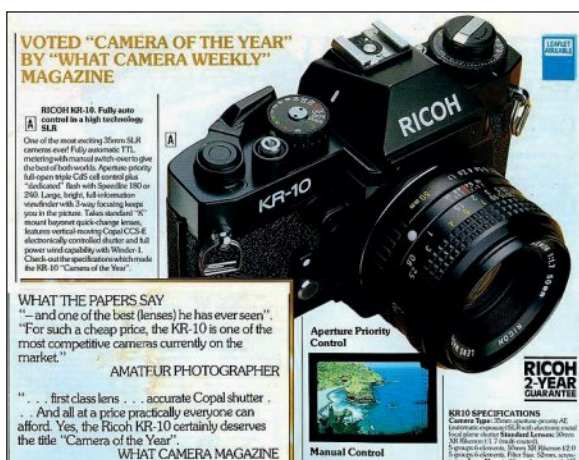
At opremse alle de mere eller mindre forskellige, men i det ydre ofte ret identiske SLR-modeller, som Ricoh barslede med i de følgende 2 årtier, ville være et temmeligt enerverende forehavende. Dog bør noteres at objektivtilslutningens 42mm gevind omkring 1978 blev erstattet af K-bajonetten.

Ricoh XR-2 annonce 1978

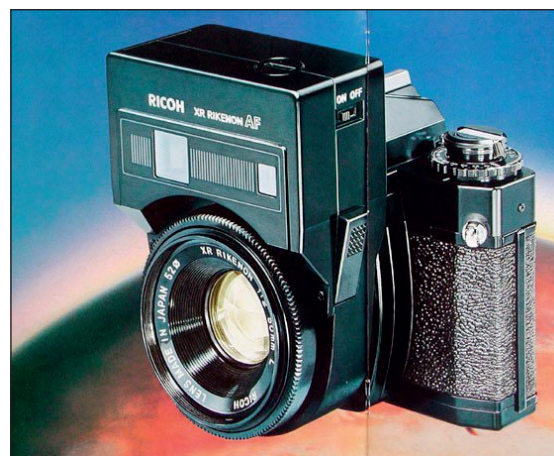
Nogenlunde samtidigt holdt den elektronisk styrede belyningsautomatik sit indtog med Ricoh XR-2.

Stopper vi op i 1980 og kaster et blik på Ricoh's palette af SLR-udstyr, så møder vi 5 spejlreflekskameraer (XR-1, XR-2, XR-6, KR-5 og KR-10), 10 udskiftelige objektiver fra 28mm til 200mm, og desuden 2 blitz og 2 windere.

Ricoh KR-10 Camera of the Year 1980

Det var en cadeau til Ricoh at KR-10 blev kåret til 'Camera of the Year'. Sensationen var dog det nye XR Rikenon AF 2/50 med indbygget, eller rettere sagt påbygget autofokus, der kunne forvandle ethvert SLR-kamera med K-bajonet til et AF-kamera. Særlig pålidelige kan disse objektiver ikke have været, vi havde nemlig en del liggende, som firmaet havde måttet tage retur. Året efter kom et ret specielt kamera på markedet, som hed Ricoh XR-S, hvor S'et stod for enten selén eller solar. På hver side af prismehuset sad en solcelle, der forsynede belyningsmåleren med strøm.

XR Rikenon AF 50/2 1980

Ricoh XR-P fra 1984 levede med sine imponerende specifikationer mere end op til tidens krav om mange fleksible automatikprogrammer. Særlig bemærkelsesværdigt var TV-programmet, der sørgede for at man undgik vandrette striber ved affotografering af fjernsynsskærmen. Fidusen var jo nok bare, at programmet holdt lukkertiden fast på ca. 1/30 sek., mens automatikken udelukkende regulerede blænden.

Ricoh XR-P 1984

Jeg må tilstå at jeg indtil 1984 kun iagttog Ricoh fra sidelinien, fordi jeg koncentrerede mig om Nikon og om mit arbejde med servicen af Steenbeck klippeborde i hele den danske filmbranche.

Dette ændrede sig radikalt den 1. januar 1985, da jeg blev servicechef hos Dansk Fotoagentur A/S og derved også fik Ricoh under mine vinger. Med mellemrum rejste jeg til kurser og møder hos Ricoh's europæiske hovedsæde i Amsterdam, som netop i jubilæumsåret 1986 indviede en helt ny og flot bygning.

Ved en fin middag, der efter et af møderne blev holdt på Hotel Okura, konverserede jeg mest med

Mr. Ota, Ricoh's øverste boss i Europa. En høj og slank og ikke særlig typisk japaner at se på, der fortalte mig om en barsk tid i sin barndom, da han ved krigens slutning med sine forældre nærmest på flugt kom tilbage fra Kina til et sønderbombet Japan. Dette plejer japanere ellers ikke at skilte med, især da det er almindeligt kendt, hvor forfærdeligt de hærgede i Kina. Men Mr. Ota har sikkert tænkt: en tysker kan jeg godt betro mig til. Der må jo være et skæbnefællesskab og beslægtede oplevelser. En amerikaner havde nok aldrig fået denne historie at høre.

På særdeles god fod kom jeg med den tekniske chef for fotosektionen i Europa, mr. Takahashi. Han på sin side blev meget begejstret for vort nye og velindrettede serviceværksted på Produktionsvej i Glostrup. Allerhelst ville han have gjort os til Ricoh's servicecenter for hele Norden.

Ricoh FF-70

Ricoh XR-X 1987

Men vi havde i forvejen rigeligt at gøre med Ricoh's mange kompakte kameraer, fra de beskedne YF-20 og YF-30 over AF-50, FF-70, TF-500, FF-9, RZ-800 og hvad de og deres forskellige versioner hed allesammen.

Af spejlreflekserne var jeg især betaget af Ricoh XR-X, der havde et utroligt smart, glat og strømlinet design og en stor alsidighed. Åbnede man bagklædningen, så ledte man forgæves efter den sæd-

vanlige tandtromle til filmtransport, fordi en elektronisk aftastning af perforationen styrede den motordrevne filmtransport og returspoling. Kun autofokus manglede for at gøre XR-X perfekt.

Ricoh Mitai 1988

Autofokus brillerede derimod det såkaldte bridge-kamera Ricoh Mirai 135 med. Et bridgekamera slår bro mellem SLR-kameraer og de kompakte søgerkameraer. Det har altså et spejlreflekssystem med fast indbygget motorzoom og blitz. Et nedklappeligt batterihåndtag sørger for at man holder kameraet godt og sikkert i hånden. Smalfilmkameraerne har nok stået fadder til designet. Olympus har også haft en finger med i spillet, idet Mirai 135 er næsten identisk med Olympus AZ-4 Zoom. Et noget mindre Mirai 105 kom også på markedet. Men det noget beskedne salg i Norden tegnede til, at kameratypen nok ikke talte til skandinaviske brugere.

Selvfølgelig kom vi også i nærkontakt med Ricoh på photokina i Köln, hvor vi modtog vore danske kunder på messestandene. Med interesse noterede jeg min fornemmelse for forskellen i firmakulturen hos Nikon og Ricoh. Nikon var mere konservativ og korrekt. Til det store party for Nikon-folkene fik man kun lov til at komme med, hvis man (som jeg) havde modtaget en guldrandet invitation. På messestanden skulle vore danske gæster først henvende sig til receptionen. Under demonstrations- og forretningssamtalerne blev de beværtet med kaffe, Coca Cola, småkager og måske et glas champagne. Hos Ricoh syntes alt at foregå lidt mere utvungent og afslappet. På messestanden kunne man få serveret pølser og øl. Det førte til at en dansk fothandler (jeg nævner ingen navne) ved frokosttid sendte sine folk på Ricoh-standen, så han sparede udgifterne til deres forplejning. Endnu før Nikon i 1996 åbnede sit digitale bal med

Coolpix 100, bragte Ricoh nogle dejlige små digitale vidundere på markedet. Jeg husker især Ricoh RDC-2, som jeg tog mine første digitale billeder med. Kameraet havde kun 410.000 pixel. Jeg blev alligevel benøvet over resultatet.

Hen imod midten af 1990'erne gik salget af Ricoh tilbage. At Dansk Fotoagentur havde udnævnt Merlin til eneforhandler i Danmark, gjorde måske ikke ligefrem sagen bedre. Senere kom der også kurrer på tråden mellem Dansk Fotoagentur A/S og Ricoh. Årsagen dertil ligger udenfor mit kendskab, mine egne relationer til servicechefen Takahashi forblev altid gode. I 1998 sluttede samarbejdet.

Ricoh RDC-2 (410.000 pixel) 1995

Agenturet blev overtaget af firmaet A-S Finn Jensen. Min sidste indsats for Ricoh var, at jeg pakke- de alle reservedele, specialværktøjer og reparations- vejledninger ind i firmabilen og solgte dem til Top AV i Tune, der overtog servicen.

Vil man i dag se hvad Ricoh byder på af spændende digitalkameraer, så skal man bare google på fir- ma A-S Finn Jensens hjemmeside.

På Ricoh Company Ltd.'s globale website møder man stadig grundlæggeren Kiyoshi Ichimuras por- træt og hans motto, som siden hen er blevet til Ri- coh's:

Kiyoshi Ichimura
1900-1968

give a **RICOHFLEX**

this Christmas!

The camera that produces professional results! Priced under \$50! Highly corrected, coated F:3.5 Anastigmatic Lens. Takes 12 pictures on standard 120 film... in color or black and white. Handy Ricohkin Adapter allows you to use 35mm film, too!

At Leading Camera Stores Everywhere or Write to

Photographic Importing & Distributing Corp., 67 Forest Rd., Valley Stream, New York
W. Casen & Co. Ltd., 88 Tycoo Drive, Toronto 10, Canada

'Love your neighbor'
'Love your country'
'Love your work' .

The Photopia
World of Photography

A NEW COLLECTION FOR 1981/82
Featuring "Camera of the Year"

Indhold

49

Subminiaturekameraet MINOX

En beretning om Minoxkameraets og dets skaber Walter Zapp

3.del

Lars Schönberg-Hemme

57

Store personligheder i den tyske fotoindustri

HENRY WIRGIN

(1897-1989)

(6)

Klaus-Eckard Riess

61

Den amerikanske optiske industri

Hans Elfelt Bonnesen

67

BILLEDGRUPPEN

Gerhard Ryding

Mødedato: kl: 19:30

Østerbrohuset Århusgade 103, København Ø.

73

BOG & Udstillingsomtale

Flemming Berendt

79

'DIT & DAT'

Foreningsmeddelser, anvisnings- og orienteringsnyt

48

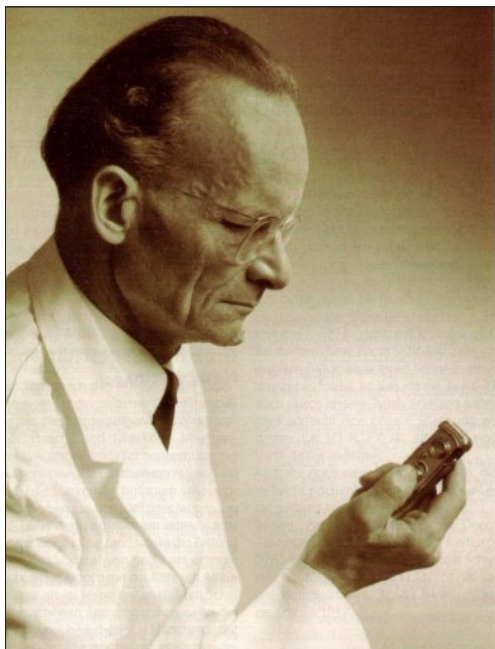

Subminiaturekameraet MINOX

En beretning om Minoxkameraet og dets skaber Walter Zapp

3 del

Lars Schönberg-Hemme

Walter Zapp

2.del af beretningen om subminiaturekameraet Minox er endt bedrøveligt med Walter Zapps sortie fra det firma han oprindeligt selv har stiftet sammen med sin makker Richard Jürgens. Det er sket i 1950, dog med en fortsat tilknytning til firmaet som konsulent. Tre år senere opsiges han også denne stilling, der nærmest har været ment som et gyldent håndtryk. Men det ændrer ikke ved den kendsgerning, at han har måttet acceptere ikke længere at beskæftige sig med fototeknik af en type som direkte konkurrerer med Minox.

I de tre år hans konsulentperiode varer, er han dog medvirkende til at udvikle en hel del tilbehør til Minoxkameraet, som udvider dets anvendelsesmuligheder.

Bulova Minova

Han flytter med sin familie i frivilligt eksil på øen Reichenau i den tyske del af Bodensøen. Her er ro og fred, og det er det han trænger til på dette tidspunkt. Huset har han indrettet så han kan arbejde med dét der interesserer ham mest: at udvikle det ultimative subminiaturekamera.

En vis indtjening er nødvendig, og han opnår kon-

takt med det amerikanske urfirma Bulova, verdens største.

Indehaveren Arlé Bulova er 2.generation efter faderen Joseph og også 2.generationsindvandrer fra Østrig-Ungarn (Böhmen). Joseph Bulova har oprindeligt været juveler, inden han har slået sig på ure. Og det præger åbenbart stadig firmaet; for Walter Zapp får kontraktligt i opdrag at konstruere et kamera i miniformat med indbygget belysningsmåler, men formet som et smykke på samme måde som nogle af Bulovas ure. Arbejdsnavnet er Minova.

Projektet bliver aldrig færdigt. Arlé Bulova dør i 1958, og den nye chef Omar N. Bradley har åbenbart en anden smag. Han opsiges kontrakten.

Ole Opfinder

Walter Zapp arbejder dagen lang med alle mulige opfindelser, også påfund der intet har med kameraer at gøre. Han udvikler specielle karabinhager og andre former for hager eller snaplåse. Dimser til at afslutte et tov, finstemmerskruer til en violin, og fikse strengeholdere til violiner og andre strygeinstrumenter. Han står også for en pilletælleråse og mange andre finurligheder.

Som sagt: Han er nødt til at tjene til livets ophold, og det foregår som selvstændig og på freelancebasis.

Genansættelse som konsulent

Efter seks år på denne måde vender han tilbage til stillingen som konsulent for Minox på deltid. Men han fortsætter med sine småopfindelser ved siden af. Hans tilknytning til Minox varer til 1975, hvor han fylder 70. Men det ser ikke ud til, at han i denne sekstenårige periode bidrager særlig meget til Minoxens videre udvikling.

Selv om familien Rinn med Ludwig Rinn i spidsen må siges at have behandlet Walter Zapp dårligt og have brugt ufine metoder for at tilegne sig hele hans projekt, kan man ikke sige, at de har gjort noget ulovligt, eller at de er dårlige til at få et firma til

at køre, eller til at videreudvikle deres produkt, til at skabe beskæftigelse, og til at tjene penge. De har betragtet Walter Zapp som uegnet til at drive en større virksomhed, og det er sandsynligvis en medvirkende årsag til, at de har kørt ham ud på et sidespor.

Det går godt for Minox

I 1951 arbejder 180 mennesker hos Minox. Det er opgangstid. Et af de forretningsmæssige virkemidler er oprettelsen af en kundetjeneste. Kunderne er ikke forbrugerne, men fotohandlerne. Minox sørger for at afholde kurser for dem og deres ansatte, hvor de lærer om den tekniske opbygning af kameraet og de mangfoldige anvendelsesmuligheder.

Kong Frederik den IX. var en flittig bruger af sit Minox kamera. Her virker majestæten lidt irriteret over lilleputformatet

På dette tidspunkt er der ganske vist stadig en del mindre kamerafabrikker tilbage i Vesttyskland. Men tendensen er jo siden begyndelsen af 20. århundrede gået mod stadig større enheder. Samtidig har udviklingen fremmet specialiseringen. Nogle fremstiller objektiver, andre lukkere, fjedre, o.s.v.

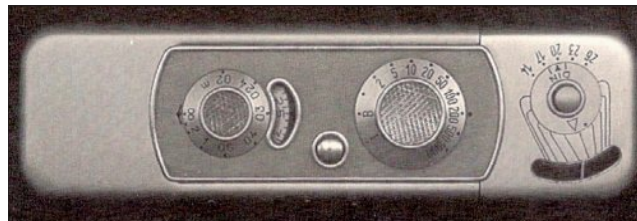
Sådan er det ikke hos Minox. Her fremstilles fra opstarten i 1948 alle kameraets dele på fabrikken. Det er faktisk enestående for en kamerafabrik på denne tid. Og det er naturligvis mandskabskrævende.

Både af den grund og p.gr.a. en forbløffende stor

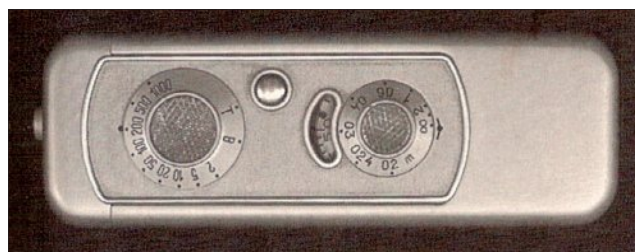
efterspørgsel vokser medarbejderskaren stærkt og er i 1955 oppe på 560 ansatte fordelt på finmekanikere, optikere, ingeniører, sælgere, og kontorfolk. Alligevel er der lang ventetid på at få en Minox.

Minox B

1958 kommer en ny model, Minox B. Den har fået indbygget en koblet selénmåler og er derfor 15mm

Minox B

Minox A

længere end den hidtidige model (som fra dette tidspunkt bliver kaldt Minox A). De øvrige dimensioner er de samme, d.v.s. 97 x 28 x 16mm.

Minox B forbliver i produktion i 14 år frem til 1972 og sælges i 384.328 eksemplarer. Den er med andre ord en virkelig bestseller - og det selv om det på ingen måde er et billigt kamera.

Minox A sælges til sammenligning i 127.494 eksemplarer over 21 år og går ud af produktion i 1969.

Såvel Minox A som B er udstyret med Arthur Seiberts objektiv Complan. Men fra 1970 udskiftes det i model B med objektivet Minox, som har de samme data som Complan 1:3,5/15mm og også den samme Tessarlignende opbygning. Der er naturligvis ganske små forskelle. De ligger mest i indfatningen og en ganske lidt længere afstand mellem linserne. Årsagen til dette skifte er udelukkende ønsket om at undgå at betale patentrettighedsgebyr til Arthur Seibert. Det nye objektiv er ikke bedre end Complanen, som stadig regnes for et af de bedste af sin art. Objektivskiftet medfører en ganske lille ændring i udformningen af objektivtragten i kabinettet p.gr.a. det lidt længere objektiv og også en ændring af filmbanen bag objektivet som ændres fra let buet til plan.

Minox B får en opfølger og efterfølger i form af Minox BL. Nyhederne her er, at selenmåleren er blevet udskiftet med en koblet cadmiumsulfidmåler, og at teleskopoptrækket har fået friløb (se nedenfor under Minox C). Størrelsen er uændret.

BL-modellens egentlige produktionstid er meget kort, kun knap to år. Men en meget lille løbende produktion opretholdes ind til 1977.

Når Minox BL forbliver i produktion trods en beskeden efterspørgsel, er det for at imødekomme den del af publikum, der vil indstille kameraet selv og ikke forlade sig på automatik. Der er tale om samme politik, som den Leica benytter sig af i dag med det mekaniske og analoge målesøgerkamera MP. Fremstillingen opretholdes på lavt blus for at give publikum muligheden, samtidig med at den digitale og automatiske model M9 sælges i stort tal.

Minox BL fremstilles i alt 17.800 eksemplarer, kun en tiendedel af den samtidige Minox C.

Minox C

1969 sendes Minox C på markedet. Den er 38mm længere end Minox A og 23mm længere end Minox B, så man kan ikke længere tale om en ubetydelig forlængelse. De øvrige dimensioner er de samme.

Minox C

Lysmåleren er af cadmiumsulfidtypen. Lukkeren er elektronisk styret, og det må siges at være imponerende på dette tidlige tidspunkt.

Den giver mulighed for automatisk indstilling af meget lange tider op til 10 sekunder og for belysningsautomatik (i sagens natur lukkerautomatik, eftersom Minoxkameraerne ikke har blænde, men kun reguleringsmulighed via et gråfilter).

Objektivet er fra begyndelsen Complan og fra 1970 Minox ligesom i Minox B.

Teleskophurtigoptrækket er nu forsynet med friløb. Det skal forstås på den måde, at hvis man åbner kameraet parat til skud, men ikke skyder, og derefter skubber kameraet sammen igen, bliver filmen ikke trukket en billedbredde frem. Der kommer altså ingen blanke billeder som ved model A og B.

Tællerværket er ændret så det tæller baglæns. Det viser hvor mange billeder der er tilbage.

Minox C fremstilles i løbet af 9 år frem til 1978 i

173.594 eksemplarer.

I den tid hvor Minox A, B, og C fremstilles i Heuchelheim ved Gießen, må man sige at tingene flasker sig for firmaet Minox. I 1960'erne dukker mørke skyer op i horisonten. Mange små og mindre virksomheder inden for branchen bliver opslugt af de større, eller de lukker bare. Men det gælder ikke for Minox. I midten af 60'erne er medarbejderstaben oppe på 1000. Samtidig udvides arbejdsfeltet til at omfatte kopimaskiner og mikrofoto. Det sidste på ordre fra Deutsche Bundesbahn og Deutsche Bundespost. Det giver mulighed for fuldt ud at udnytte fabrikken i Waldgirmes, som ligger kun 3km fra Wetzlar. Til gengæld nedlægges i samme periode (1961) det formelle hovedsæde i Wetzlar og overføres til Heuchelheim.

Fabrikken i Heuchelheim er, som vi ved fra 2.del, firmaet Rinn & Clooses cigarfabrik og hovedsæde, men det er her Minox bliver fremstillet. Fabriksgrunden er heldigvis stor, så fabrikken kan udvides efter knopskydningsprincippet over mange år.

Ludwig Rinns død

Den magtfulde Ludwig Rinn dør i 1958, 88 år gammel. Han efterlader sig et kæmpeimperium som først og fremmest udgøres af mere end 40 tobaksfabrikker, hovedsageligt placeret i omegnen af Gießen og i det øvrige Hessen. Rinn & Cloos er Tysklands største tobaksproducent og har været det siden 30'erne. Medarbejderstaben er før krigen oppe på mere end 5000 og er også i 1958 meget stor.

Heyligenstaedt

Han efterlader sig også fabrikker med et helt andet varesortiment, bl.a. værktøjsmaskinfabrikken Heyligenstaedt i Gießen med mere end 1000 medarbejdere. Her produceres avancerede drejebænke, boremaskiner, og fræsere. Den regnes for verdensførende og er det stadig. I Ludwig Rinns tid som ejer/medejer (1934-58) indgår han kompagniskab med Johann Maas. Ca. 15 år efter Ludwig Rinns død glider den igen helt over på familien Rinns hænder.

Ludwig Rinn har altså virkelig været en magnat, en stor industri- og forretningsmand. At han nogle få år efter krigen har været på hælene, er ikke så mærkeligt. Heyligenstaedt har været en del af rustningsindustrien i nazitiden, og tobak er ikke til at skaffe de første efterkrigsår. Men Ludwig Rinn er altså manden der forstår at rejse sig igen.

Selv om en af Ludwig Rinns måder at rejse sig på går ud over den kreative opfinder Walter Zapp, må

man nok alligevel betragte det som et held for projektet, Minoxkameraet, at det bliver Ludwig Rinn der fører det ud i livet.

Konkurrenter

Minox er ikke det eneste subminiaturekamera i 1958. Minolta lancerer i 1955 deres 16-model. Den ligner i design mistænkeligt en Minox - og er meget billigere. Som navnet antyder er filmmaterialet 16mm smalfilm, men pakket ind i en specalkassette. Den bygger på erfaringer og teknik fra et andet japansk kamera, Konan 16 fra 1950, som Minolta køber op. Konan 16 har til gengæld ikke et design der ligner Minox.

Pocket Instamatic 110

Helt afgørende er året 1972 hvor Kodak lancerer Pocket Instamatic 110. Dette subminiaturekamera sprøjtes ud fra Kodak i 25 mio eksemplarer i løbet af bare de 3 første år.

Filmformatet er 13x17mm (mod Minoxens 8x11mm) og brændvidden tilsvarende længere, 22mm (mod 15mm). Filmen sidder i en patenteret tokammerkassette af plast. Isætning er legende let; det samme gælder udtagningen.

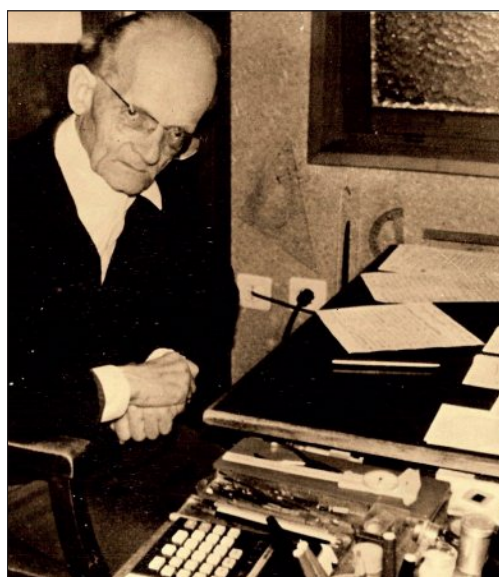
Der er ikke tale om kun én model fra Kodak, men om mange. De fleste ligner Minox - i hvert fald overfladisk. I løbet af kort tid udsendes konkurrerende kameraer til den samme standard 110 fra en række andre kamerafabrikker, bl.a. Canon, Minolta, Porst, Agfa, Rollei incl. Voigtländer, og Pentax. Den sidste er en spejlreflex med udskiftelige objektiver, de andre søgerkameraer med større eller mindre lighed med Minox. Kvaliteten af 110-kameraerne er meget svingende; men om de fleste må man sige at de er temmelig dårlige. Selv små forstørrelser bliver markant kornede, og skarphe- den lader meget tilbage at ønske. Men der findes undtagelser, både fra Kodak og alle efterlignerne. Blandt de dyrere er der modeller med metalkabinet, afstandsmåler, og god optik. Filmene er de samme som vi kender fra større formater, bl.a. de meget skarpe Kodachromefilm. Faktisk er der en af kamerafabrikkerne, der lancerer deres produkt som afløseren for 24x36 (Pentax).

Minox er truet

Denne nye trend inden for fototeknik er en trussel mod Minox. I forvejen har det længe set galt ud inden for den store tyske (vesttyske) fotoindustri. Langt de fleste kamerafabrikker er lukket som følge af konkurrence fra den japanske fotoindustri og fra kameragiganterne i forbundsrepublikken, Agfa og Zeiss (incl. Voigtländer).

Netop dette år, 1972, drejer Zeiss nøglen om. Agfa gør det 5 år senere.

Minox har næsten været uden for konkurrence med deres præcisionssubminiaturekamera og har ikke mærket krisen. Men ledelsen har måske nok forestillet sig, at også Minox kunne blive ramt og har forberedt sig på at udvide deres palet.

Walter Zapp, ca. 1979

Minox 110S

Første træk bliver et Pocket Instamatic 110 kamera, Minox 110S, i 1974. Det er fremstillet i et joint venture med Balda i Bünde (Nordrhein-Westfalen) og har såvel afstandsmåler, som paralaxefri lysrammesøger og belyningsautomatik (både blænde og lukker). Kabinettet er af sort plast. Linsen er en 2,8/25mm af god kvalitet.

Minox 35EL

Næste træk samme år bliver 'verdens mindste 35mm kamera', Minox 35EL. Det er et klappamera, og kan derfor ligge godt beskyttet i en lomme. Det har tidsautomatik og hotshoe, men ikke afstandsmåler. Objektivet er en 2,8/35mm.

Kameraet er helt sort undtagen udløserknappen, som er knaldrød. Det bliver en stor succes.

Minox 35EL

I løbet af en årrække kommer der mange varianter, bl.a. med indbygget blitz og udvidet automatik. Et tydeligt tegn på succesen er at Arsenal i Sovjetunionen udsender et kamera, Kiev 35A, som er en tro kopi helt ned til den røde udløserknap.

Minox bevarer typen i sit sortiment. 1988 kommer en autofokusudgave, Minox 35AF, med et 3,5/32mm objektiv og uden klap. Autofokusen fungerer efter et firezonesystem med infrarødt lys. Det regnes for Minoxes grimmeste kamera og bliver ikke en sællert.

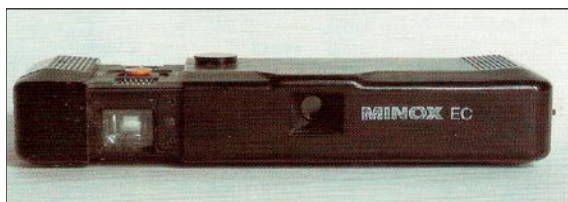
Endnu senere, fra 1994, fremstilles det i fjernøsten under navnet Minox 35AF mini og med et 3,5/34mm objektiv.

Minox vil åbenbart ikke rigtigt kendes ved disse AF-modeller i 35mm format. De er ikke optaget i 'stamtræet'.

Den fattige mands Minox

Inden for serien af 'rigtige' Minoxkameraer udsendes fra 1981 'den fattige mands Minox', Minox EC og ECX.

Salget af den nyeste version af de traditionelle modeller, Minox LX (og TLX) 1978-2001, går trægt, selv om den repræsenterer det ind til da højeste niveau med endnu kortere og længere lukkertider og 12mm kortere byggelængde end Minox C, og selv om den udsendes i eloxerede versioner i guld, platin, sterlingsølv, og sort.

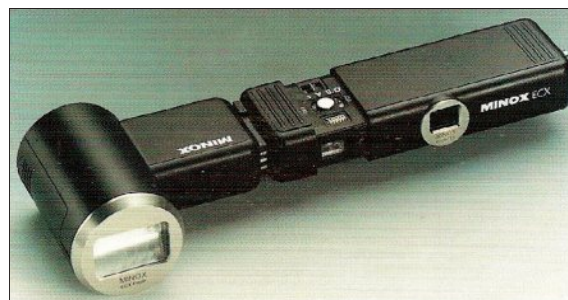

Minox EC

Minox ECX

Minox EC er lavet af sort eller Rigablå plast. Størrelsen er 80 x 30 x 18mm, altså en anelse kortere end Minox A og til gengæld lidt bredere og tykkere end de forudgående metalmodeller. Vægten er kun det halve af hvad den samtidige model LX vejer, 45g (uden batteri).

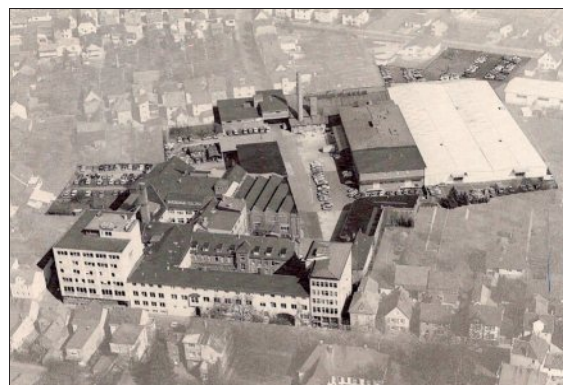

Minox med blitz

Den har elektronisk styret centrallukker, cadmium-sulfidmåler, og belysningsautomatik. Objektivet er et nyberegnet Minox 5,6/15mm med fixfokus på 2m. Det indebærer at alt bliver skarpt fra 1m til uendelig, men altså også at man ikke som med de andre Minoxer kan gå helt ind på 20cm. Der er intet gråfilter. Det er heller ikke nødvendigt den beskudne lysstyrke taget i betragtning.

Efterfølgeren ECX fra 1998 udstyres med et nyt objektiv Minar 5,6/15mm. Selv om lysstyrken er den samme er der tale om en forbedret udgave med extra stor opløsningsevne.

Minox EC og ECX fremstilles frem til 2003 i i alt 157.050 eksemplarer; men ECX går ikke ud af produktion i 2003.

Minox i 1980'erne

Den nostalgiske Minox

Nævnes skal også den nostalgiske retroudgave Minox AX 1992-96. Den har samme mål som Minox A, ingen belyningsmåler og fremstilles i både letmetal og massiv messing, den sidste forgyldt. Vægten på messingudgaven er oppe på 127g, ca. det samme som den oprindelige Rigamodel, der er støbt i rustfrit stål.

Minox AX når op på 1222 eksemplarer.

Minox MX

Minox MX 1998 passer ikke ind i hidtidige designprogram. Der er tale om en prisbillig glasfiberforstærket plastudgave (makrolon) med let buede former og uden det sædvanlige træk-ud-skub-ind-optræk. I stedet drejes på et hjul. Objektivet Minox 4,8/15mm er trelinset og kan indstilles ved hjælp af en skyder oven på kabinettet. Selv om der altså ikke er tale om fixfokus, kan der kun indstilles ned til 1m.

Ligesom til Minox EC/ECX kan fås en smart lille blitz til direkte sammenkobling. Produktionstallet er i 2003 nået op på 14.500 og produktionen fortsætter et stykke tid endnu derefter.

Netop denne model har været meget populær som reklamegave fra forskellige firmaer med graveret eller lakeret firmanavn og -logo.

Classic Camera Collection

Jeg kvier mig lidt ved at omtale det allersidste påfund inden for rækken af analoge Minox'er, de såkaldt klassiske kameraer eller CCC (classic camera collection). Det drejer sig om minikopier af berømte kameraer i størrelsesordenen 1:2,5 eller 1:3 og med Minoxes tokammerkassette til filmformatet 8x11mm.

Reklame for Leica IIIf

Nævnes kan Leica 1F, 3F, og M3, Contax I, og Hasselblad SWC.

Produktionen løber fra 2000 til 2002 og andrager i alt 6000 eksemplarer.

Nu går det for alvor galt

Som læseren sikkert kan regne ud, er der noget der er gået skævt hos Minox i de sidste to årtier af 20. århundrede, mere præcist fra 1981.

Der er mange årsager. Japanerne bliver stadig dygtigere og kan udsende små fikse familiekameraer med al mulig elektronik til små penge. Dollarkursen er faldende, og det er for Minox alt andet end ligegyldigt, eftersom over halvdelen af produktionen går til export.

Det årlige underskud bliver år for år større og når i 1985 3,4 mio DM.

Firmaet er familieejet og velkonsolideret. Ejerne dækker tabene af egne midler. Men fra 1986 kan de ikke længere gøre det.

På det tidspunkt er der ansat 750 medarbejdere. Ejerne ønsker ikke at indføre afskedigelsesrunder og går i stedet på kapitalmarkedet i håb om at finde en investor, men uden held. Firmaets bankforbindelse Commerzbank har åbenbart en fornemmelse af hvad der er galt og hvad der muligvis kan gøres. De kræver, at Minox modtager rådgivning fra Virksomhedsrådgivning Kienbaum og Partnere. Det sker i 1987. Gerhard Kienbaum kan efter en grundig gennemgang pege på en række faktorer:

Alt for dyr fremstilling med alt for omstændelige produktionsmetoder, ringe rationaliseringsgrad, dårlig ledelse, for ringe udbudsvariation for især 35mm kameraer, mangel på salg fremmende foranstaltninger. 200 medarbejdere afskediges.

Fremmed kapital

Også Kienbaum kan se, at det er strengt nødvendigt med fremmed kapital, hvis Minox skal have en fremtid. Det må Rinn-familien acceptere. Heller ikke en fusion er udelukket. Gælden til Commerzbank er trods alt mere end 11 mio DM.

Henvendelse til Zeiss, Leitz, Hasselblad, Philips, 3M, og Nokia bliver alle frugtesløse.

Sidst på året sker der endelig noget. Gerhard Kienbaum får den 44-årige hollænder Robert Corduener ind på scenen. Han er forretningsfører for det svenske firma Ericssons tyske afdeling. Han erhverver 51% af Minox GmbH for 1 DM. Commerzbank giver afkald på 2,8 mio DM og familien Rinn, den hidtidige eneejer mister på den måde 6,8 mio DM af den formelle stamkapital i firmaet.

Robert Corduwener bekendtgør, at han vil vie resten af sit arbejdsliv til Minox og skyder en halv million DM af sin egen formue ind i virksomheden. Han indleder sin ledelse ved at fyre 186 medarbejdere med øjeblikkelig virkning. Dermed er antallet reduceret til ca. 550.

Nu går det helt galt

Når de store optiske firmaer ikke har ville engagere sig i Minox, kan det naturligvis have mange årsager. Men en af dem har givetvis været de meget gammeldags forhold på fabrikken i Heuchelheim. Alt virker forældet og unødigt arbejdskrævende. Rentabiliteten med så mange medarbejdere er alt for lav. Omsætningen per medarbejder er ca. 100.000 DM. Desuden har japanerne for længst overgået alle andre inden for små automatiske kameraer. Og det har såvel Gerhard Kienbaum som Robert Corduwener skullet kunne se.

Corduwener satser på et nyt autofokuskamera, som 4 måneder forsinket bliver færdigt i oktober 1988. Én måned senere indgiver han konkursbegæring. Gælden er 45 mio, årsomsætningen 70 mio DM. Nu er det konkursforvalter Wilhelm Schaaf, der som foreløbig leder af Minox skal forsøge redde firmaet fra udslettelse. Han indleder processen med, som sine forgængere, at afskedige en masse mennesker. Arbejdsstyrken er nu nede på 300. Det mener han er et realistisk antal.

Under konkursadministration

Både Robert Corduwener og familien Rinn er nu ude af billedet, og det indebærer lidt af en overraskelse: Walter Zapp bliver genansat i Minox efteråret 1989 i en fuldtidsstilling som udvikler af nye produkter. På dette tidspunkt er han 84 år. Han udvikler lommeteleskopet T8, som introduceres og sættes i produktion året efter, og som såvidt jeg ved er hans sidste projekt.

Han har ganske vist planer om at udvikle det endegyldige subminiaturekamera for det næste århundrede, Folica. Men den plan får han ikke ført ud i livet. Han når til den opfattelse at Riga-Minox egentlig er indbegrebet af et subminiaturekamera og at det med de efterfølgende forbedringer knap er til at overgå.

Men han medvirker ved de løbende forbedringer af modelprogrammet. Den egentlige pensionisttilværelse indleder han først, da han fylder 90.

Leica køber Minox

Wilhelm Schaafs tid som konkursforvalter og faktisk leder af Minox kommer til at vare meget længe, 7 år i uvished om firmaets skæbne. Men endelig lykkes det at finde en køber. Det bliver Leica Camera GmbH i Solms der kan se en mening i at overtage. Det sker 1.april 1996. På dette tidspunkt er der 140 medarbejdere tilbage.

Leica ønsker ikke en sammenlægning, men en tilslutning til Leica Camera Gruppe. Minox skal fortsat være et selvstændigt mærke. Men det flyttes tilbage til Wetzlar, hvor det i 1945 er blevet stiftet. Gaden det ligger på får Leica omdøbt til Walter Zapp Straße.

Vore dages Minox

April 2001 overtager Thorsten Kortemeier ledelsen af Minox på mere selvstændig basis, men fortsat som medlem af Leica Camera Gruppe. 2005 bliver Minox helt frigjort fra Leica og med Thorsten Kortemeier i spidsen. Det er stadig i dag, 2012, han der tegner firmaet sammen med Markus Biniarz. Hvor mange medarbejdere der er beskæftiget vides ikke. En overgang har tallet været helt nede på 30. Men firmaet består og har et varesortiment der omfatter kameraer, kikkerter incl. teleskoper og jagtkikkerter, film (8x11), fremkalde- og reparations-service.

Minox kameraer har siden 2001 udelukkende været digitale - bortset fra Minox TLX som stadig produceres.

Når man taler om digitale kameraer, kan det være vanskeligt at bruge ordet subminiature. De fleste små digitale familiekameraer, som gud og hvermand ejer i dag, har en sensor der virkelig er lille. Det der gør et sådant kamera større er displayet som gerne måler fra 6,25 til 7,7cm i bredden.

Minox fremstiller en lille stribe af netop den type kameraer, men også en model af umiskendeligt Minoxdesign, Minox DSC med 5,1 megapixel, et display på 3,75cm og et MicroSD kort på op til 16GB.

Ud over det leveres stadig minikopier i den såkaldte Classic Camera Kollektion, men nu digitale.

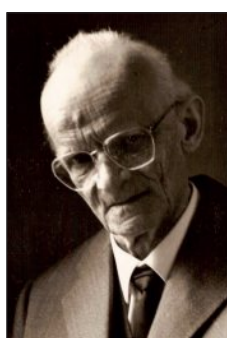
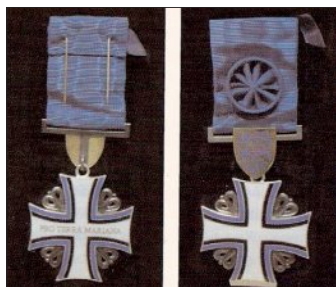
Minox henvender sig i dag til naturfolk (ornitologer og den slags) og til jægere. Og netop til jægere tilbydes en kameraserie til usynlig fotografiering af vildt med måling v.hj.a. infrarødt lys.

Efterskrift

Historien om Minox er altså endt godt i den forstand at der stadig laves Minox'er. For hovedaktørerne i den efterhånden 77-årige historie er det lidt mere broget.

Ludwig Rinn dør, medens han er på toppen. Hans børnebørn derimod mister alt, tobaksfabrikkerne går ned om og hjem i 1991 efter en årtier lang udmarvende deroute, værktøjsmaskinfabrikken Heiligenstaedt går også konkurs, men er i dag en stor og succesrig virksomhed med andre ejere.

Walter Zapp, som er hovedpersonen i denne beretning, må gå meget ondt igennem, men opnår på sine meget gamle dage at få den anerkendelse han fortjener.

Kreuz der Heiligen Maria og Walter Zapp fotografert i 1989 af fotografen P. Toomingi

Han bliver æresmedlem af VEF i 1993. Han besøger i juni 2000, sammen med sin søn Lotar, Riga og sin barndoms- og ungdomsby Reval (Tallinn). Med hans egne ord bliver døre nu åbnet for ham.

Året efter modtager han af den estiske præsident Lennart Meri den høje orden „Kreuz der Heiligen Maria” og samme år bliver han udnævnt til æresdoktor ved det lettiske Videnskabernes Akademi.

Han synes selv at det er højdepunktet i hans liv; men det falder jo temmelig sent. Han er 96 år og dør 2 år senere i sit hjem ved Basel. ●

Litteraturhenvisninger:

Det absolut mest omfattende værk er

Hubert E.Heckmann: Minox - Variationen in 8x11, Wittig Fachbuch 2.udgave 2004.

Her kan findes omtale og afbildning også af alt hjælpedstyret som ikke er medtaget i beretningen: fremkaldeudstyr, kopieringsapparater, forstørrelsesapparater, m.m.m.

Hans Werner Neumann: Fotografier og dokumenter

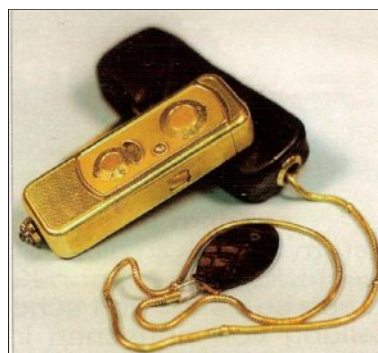
VEF Minox Historical Society.

Deutscher Minox-Club.

Wikipedia og Camerapedia.

Diverse firmahistorier.

Retsagsreferater, m.m.m.

Exklusiv-Modell

MINOX AX Gold

„CLASSIC“

Klein, fein, einfach edel.

24 Karat Gold, Hülse und Kappe guillochiert, limitiert auf 250 Stück, jede einzelne von Hand gefertigt: Minox AX Gold. Nicht nur für Luxus-Spione. Ihr Minox Fachhändler zeigt Ihnen gern das Goldstück. Natürlich auch die „normale“ LX, die andere Kleine von Minox mit faszinierender Technik und einmaliger Wertigkeit.

und Made in Germany.

MINOX

Minox GmbH
Postfach 10 07 61
20337 Glinde
Tel. 0641 80 58-0
Fax 0641 80 58 200

MINOX
GERMANY

Kleiner kann's keiner!

120 g MINOX Digitalkamera vom Feinsten.

MINOX DD1

So wie die legendäre MINOX Spionagekamera für feinmechanische Präzision im Miniaturformat steht, so begeistert auch die neue MINOX DD1 durch ihr einzigartiges Design- und Technologie-Konzept. Schärfe und Brillanz gewährleistet das 5-linsige, voll vergütete Glasobjektiv. In Kombination mit dem hochauflösenden Aufnahmechip, der ausgefeilten Elektronik und der speziell entwickelten Software, ergeben sich brillante, naturgetreue Aufnahmen.

- 3,0 Megapixel (2,1 MP Hardware-Auflösung)
- bis zu 99 Bilder
- Metallgehäuse
- 83 x 75 x 32 mm (BxHxT)
- 120 g

www.minox.com

Store personligheder i den tyske fotoindustri (6)

HENRY WIRGIN

(1897-1989)

Edixa Reflex blev hans største scoop

Henry Wirgin var den ældste af de fire brødre, der i 1920 grundlagde Kamerawerk Gebrüder Wirgin i Wiesbaden..

Oprindeligt hed han Heinrich, de andres navne var Josef, Max og Wolf. Med deres mor kom de i 1914 fra Radom i Polen, vel fordi de som jøder følte sig plaget af pogromer og fordi de i Tyskland ønskede at søge højere uddannelser på gymnasier og på universiteter.

Hvad der fik dem til at give sig af med kameraproduktion, melder historien intet om. I det lange løb forblev vist kun Henry og Max på fotovejen. Henry stod for fabriken i Wiesbaden, medens Max, der havde taget en doktorgrad i kemi, repræsenterede firmaet i USA, hvor han også stod for importen af Ihagee's Exakta.

Nok ejede Henry Wirgin teknisk indsigt, men han var først og fremmest handelsmand, og han var én af de meget nærige. Der skulle altid spares, og tingene måtte endelig ikke koste for mange penge.

I tyverne begyndte man med at fremstille traditionelle klappkameraer, der efterhånden afløstes af forskellige rullefilmsmodeller. Som andre fabriker tog også Gebr. Wirgin i trediverne fat på det såkaldte 'Kleinbildwesen' med små, smarte og velbyggede kameraer som Gewirette 3x4cm og Edinex 24x36mm. Levering af lukkere og objektiver forhandlede man sig frem til hos de kendte tyske fabrikanter. Beskedne objektiver blev kaldt Gewironar, hvor bogstaverne GEWIR selvfølgelig stod for Gebr. Wirgin.

Med Hitlers magtovertagelse i 1933 begyndte utrygge tider for de fire jødiske brødre. Én efter én forlod de Tyskland for at tage til henholdsvis Palæstina og USA. Kun Henry holdt skansen, indtil også han i november 1938 måtte flygte over hals og hoved. I nat og tåge hjalp hans trofaste chauffør og altmuligmand Seppl Haas, der efter sigende altid var udklædt i SA-uniform, sin chef over grænsen til Schweiz, hvorfra han tog videre til USA.

Kamerafabriken i Wiesbaden blev efter megen diskussion mellem banker og myndigheder købt og overtaget af firmaet Dr. Schleussner i Frankfurt. Wirgin kameraet Gewirette blev til Adoxette, og Edinex blev til Adrette.

Wirgin Edixette som Adox Adrette, 1939

Det varede dog ikke længe, for snart skulle det forhenværende Kamera-werk Gebr. Wirgin arbejde for rustningen ligesom den øvrige tyske industri. Efter krigen vendte Henry hjem fra USA. Det var faktisk først 'over there' at han havde skiftet sit tyske navn Heinrich ud med det engelske Henry. I mellemtiden var han også blevet gift og havde fået tre børn.

Henry Wirgin med sin kone Esther og deres 3 børn

Intet tyder på at han bar nag eller pønsede på hævn. Henry Wirgin overtog sin virksomhed igen, enten ved at købe den tilbage, eller, som et rygte vil vide,

ved at bytte sig til den mod 33 kartoner amerikanske cigaretter. Med sædvanlig ildhu, men også med sin berømt/berygtede sparsommelighed, gik han i gang med at banke sin virksomhed op og modernisere kameraudbudet. Fremover pendlede Henry Wirgin mellem Wiesbaden og New York, hvor hans kone Esther arbejdede som anerkendt mode-designer.

Den daglige ledelse af kamerafabriken blev varetaget af Otto Helfricht, der kom fra Ihagee i Dresden, hvor han i sin tid havde hørt til Carl Nüchterleins team, der konstruerede verdens første 35mm SLR-kamera. Heldet tilsmilede Henry Wirgin, da den unge begavede finmekaniker Heinz Waaske søgte job hos ham i 1948. Heinz Waaske udviklede sig hurtigt til en særdeles idérig kamerakonstruktør. I bevidstheden om at det vesttyske kameramarked manglede et énøjet spejlreflekskamera á la Exakta eller Praktica, fik han Henry Wirgin med på, at sådant et kamera skulle udvikles.

Otto Helfricht har sikkert bidraget til projektet med sine erfaringer fra Kine Exakta. Resultatet blev Edixa Reflex, en kæmpesucces, der kom til at gøre navnet Wirgin synonymt med Edixa.

Edixa Reflex, 1956

Fra jeg i september 1959 opholdt mig tre uger hos Gebr. Wirgin i Wiesbaden har jeg en erindring om, at jeg i montageafdelingen bag værkførerens disk så en lille, tæt herre, hvis hoved syntes at sidde direkte mellem skuldrene, således at han dårligt kunne se udover bordkanten. Dette var selveste Henry Wirgin. Kollegerne fortalte om hans nærighed, og de efterbade hans reaktion, når talen kom på nye investeringer eller nyt værktøj. Så slog han ud med armene og forkyndte med sin kraftige, lidt nasale røst: 'Kein Geld, zu teuer, kein Geld!'

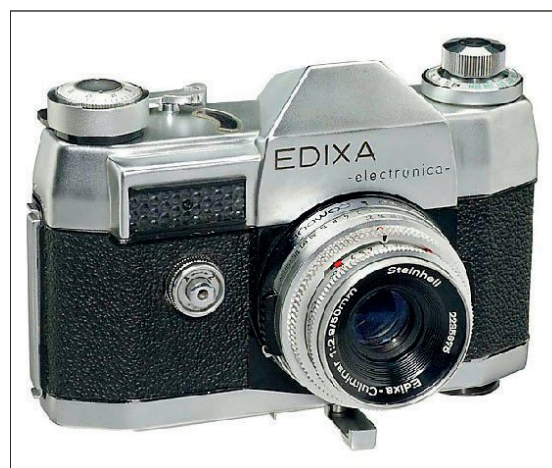
Henry Wirgin var dog ikke mere nærig, end at han ind imellem sørgede for fornøjelige stunder for si-

ne ansatte. Der eksisterer billeder fra glade fester med vin på bordet, fra karnevalshalløj og fra firmaudflugter.

Henry Wirgin i lystig lag til firmafest

De forskellige modeller af Edixa Reflex sikrede en tiårig succes og fyldte kassen hos brødrene Wirgin. Til gengæld blev Edixa electronica en økonomisk fiasko. Heinz Waaske havde skabt et meget elegant udformet spejlreflekskamera med en kompliceret, motorstyret belysningsautomatik, der ikke havde sin mage. Dette avancerede kamera blev første gang præsenteret på photokina 1960. Max Wirgin fra USA gik helt agurk og råbte: 'Få det mæg væk, det ødelægger alting!' Åbenbart var han bange for sine andre leverandørers reaktion, fordi de ikke havde et tilsvarende avanceret kamera at byde på.

En økonomisk fiasko!

Broderens udbrud gav Henry kolde fødder, så han ikke turde sende kameraet på markedet før 1962. Men på det tidspunkt var løbet kørt. Kameraet solgte ikke, det voldte tekniske problemer, og de ca. 4000 stk., som alt i alt blev produceret, måtte sælges med store tab.

Noget bedre gik det med det lille, lækre Edixa 16,

Edixa Reflex A

Einstellungsfeld für Verschlusszeiten
von 1 — 1/1000 Sek und B

Schneefeldzug

Automatisches Blätzchwerk

Antikörper

Antiblockknopf

M- und X-Blitzkontakt

Lichtschneefelder, gegen
Fremdlicht auswählbar.

Filmerschiebe und
Rechnungsfeld

Obj.-Einstellschrauben für
für Weitwinkelobjektive von
24 bis 80 mm Brennweite

Kontrollleuchte
für Objektive mit Innen-Spiegel
blende

Edixa Reflex B
mit Objektiv-Innenauslösung

Edixa Reflex C
mit elektrischem Belichtungsmesser

Edixa Reflex D
mit Selbstauslöser und Langzeitwerk

Edixa

REFLEX

Vesttysk, eenøjet
spejlrefleks systemkamera
24 x 36 mm

— man ser hvad man får — man får hvad man ta'r — man ta'r hvad man vil

5 forskellige Edixa-spejlrefleks-modeller og et imponerende udstyr i objektiver og andet tilbehør gør det muligt at finde netop den model der taltaler mest — og som passer i prisen. Samtlige modeller bygger på samme system: uanset objektivbrændvidde og optagelsesafstand vil man altid i søgeren se nøjagtigt det som tegner sig på filmen. Stort udvalg i vesttysk optik fra 24-800 mm brændvidde. Priser fra kr. 485,-

Forlang provenummer af Edixa-Post og Edixa Kursus gratis tilsendt fra

BELGISK IMPORT COMPAGNI
Rygaards Allé 131, Hellerup

Edixa

REFLEX

II B

Neuestes Modell dieser einäugigen Spiegelreflexkamera

Vorzüge des eingebauten Belichtungsmessers:

- Einfache Einstellung
- Stoßsicheres Meßwerk
- 2 Meßbereiche
- Großer Meßumfang von 1/1000 bis 2 Sekunden (bezogen auf f=8 und 16/10° DIN)
- Filmeempfindlichkeit von 10/10 bis 32/10° DIN (10 bis 1200 ASA) kontinuierlich einstellbar.
- Drei Meßmethoden: — Objekt —, Objektnah und Lichtmessung —
- Ablesung des Kontrastumfangs durch Kanalskala leicht möglich
- Farbbrichtige Eichung

↓

KAMERAWERK GEBR. WIRGIN · WIESBADEN

Edixa

REFLEX

konstrueret af den minikameraglade Heinz Waaske. Edixa 16 blev hovedsageligt fremstillet på Franka-Kamerawerk i Bayreuth, som Henry Wirgin havde købt i 1961, da han manglede produktionskapacitet.

På sit tegnebrædt puslede Heinz Waaske allerede med et andet minikamera i 35mm format. Også en prototype blev fremstillet. Men Henry Wirgin afviste at begive sig ud i nye eventyr. Han havde brændt fingrene tilstrækkeligt på Edixa electronica. Også Leitz takkede nej, da Heinz Waaske foreviste kameraet i Wetzlar.

Derimod bed Franke & Heidecke på projektet, idet man savnede en afløser til den alderstegne Rolleiflex. Heinz Waaske kvittede sit job hos Gebr. Wirgin og flyttede til Braunschweig for at være med til at videreudvikle og til sidst til at høste laurbærene for sin opsigtsvækkende nye kamera-konstruktion: Rollei 35.

Henry Wirgin havde mistet sin mest opfindsomme konstruktør. I Kamerawerk Gebr. Wirgin blev der doktoreret videre på Edixa Reflex kameraerne med utallige ændringer og et lige så uoverskueligt antal af nye kameravne, uden at komme frem til afgørende nyskabelser. Man kunne simpelthen ikke hamle op med de innovative og kvalitativ bedre kameraer fra det fjerne østen.

I 1968 kastede Henry Wirgin håndklædet i ringen og blev erklæret konkurs. Under medvirken af Max Wirgin dannedes firmaet Edixa GmbH, der forsøgte sig med et helt nyt elektronisk spejlreflekskamera. Dette blev absolut ingen succes, og først i halvfjerdserne måtte nøglen for alvor drejes om på kamerafabriken i Wiesbaden.

photokina 1972. Filmproducenten Hans Dominick, Henry Wirgin og kamerakonstruktøren Heinz Waaske

Henry Wirgin blev meget gammel. Han havde altid bekendt sig til sin jødiske herkomst og sin jødiske tro. På samme måde som han aldrig pønsede på

hævn, var han altid gået ind for sameksistens og forståelse. I 1966 blev han således formand for 'Gesellschaft für Christlich-Jüdische Zusammenarbeit' i Wiesbaden.

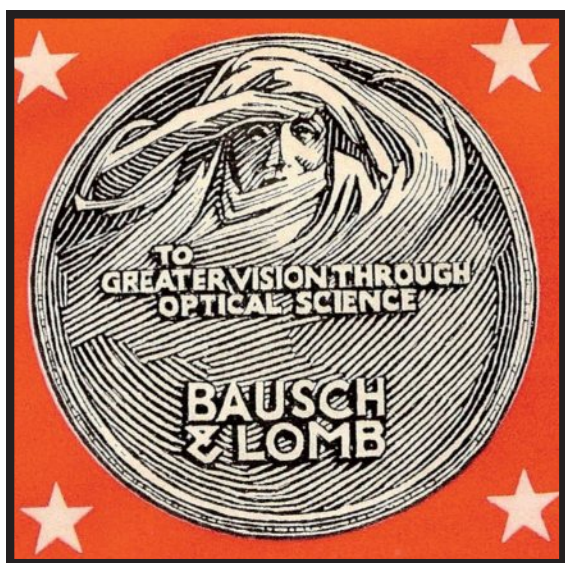
Henry Wirgin døde i 1989 og fandt sin grav ved siden af sin kone Esther på kirkegården i Wiesbaden. ●

Den amerikanske optiske industri

Hans Elfelt Bonnesen

Læsere af Objektiv vil kunne få det indtryk at al optisk industri er forankret i Europa. Helt korrekt er det ikke, idet der i USA sammen med Kodaks opblomstring inden for fotoindustrien blev skabt en stor indenlandsk – og ganske uafhængig – optisk industri. NASA og det amerikanske forsvar har gennem de sidste 50 år været særdeles interesserede i en udvikling her, idet man havde helt præcise krav med hensyn til optiske løsninger til fotosatellitter

I alt 21 optiske firmaer har i perioden fra 1880 og op til vore dage været aktive i USA. I begyndelsen havde næsten al optisk aktivitet base i Rochester og i selve byen New York. I dag er den optiske industri, delvis på grund af rumforskningen spredt ud over et bælte, der når fra Boston til Californien.

Den egentlige foto-optiske industri blev født i Rochester i staten New York i 1880. Samme år var Georg Eastman vendt tilbage fra en studietur til London hvor han havde sat sig ind i, hvordan man fremstillede tørplader.

1880 blev året hvor Bausch & Lomb begyndte at fremstille objektiver, hvor Rochester Optical Company begyndte at fremstille kameraer og hvor

George Eastman begyndte at fremstille plader. Imidlertid begyndte den optiske æra noget før, idet J. J. Bausch allerede i 1853 begyndte at fremstille briller, selv om han sad i sin lille butik, og forgæves ventede på, at kunderne skulle dukke op.

Johan Jacob Bausch

Bausch var født i Gross Süssen i 1830 i Tyskland som søn af fattige forældre, og fik svendebrev som brillemaker. Han led den tort, at det, på grund af Europas strenge laugsregler, ikke var muligt for ham at nedsætte sig som selvstændig; dertil kom, at det som svend ikke var muligt at blive gift uden sin mesters tilladelse.

I en alder af 20 år valgte han derfor – som tusinder af andre europæere – at emigrere til USA, hvortil han ankom efter en frygtelig 49 dages overfart med sejlskib. Fra byen New York rejste han videre til Buffalo, hvor han forgæves søgte at finde arbejde. Da der samtidig var udbrudt en koleraepidemi i Buffalo valgte han at flytte længere nordpå til Rochester.

Her lykkedes det ham endelig i en alder af 23 år at få åbnet en lille optikerbutik i Reynolds Arcade under navnet 'J. J. Bausch, Optiker'. I 1853 var der næppe nogen der brugte briller i USA, og mange havde aldrig set et par briller. Hans salg var derfor så godt som ikke eksisterende.

Fra 1856 eksisterer der dog et visitkort hvor der står, at hans forretning nu havde navnet 'J.J. Bausch Optical Institute'.

I hans stadige forsøg på at få kunder – og for at overleve – allierede han sig med en snedker Henry Lomb, som han mødte i den tyske idrætsforening Turn Verein Klub. Lomb, der var født i Tyskland i 1828 var emigreret til USA i 1849. Han var ungersvend og i 1853 besluttede han sig for at gå sammen med Bausch, hvor han gik i gang med at uddanne sig til optiker, samtidig flyttede han ind hos familien Bausch og delte sine indtægter med denne familie.

Da borgerkrigen brød ud meldte Lomb sig straks som frivillig og avancerede til kaptajn. Han vendte tilbage til Rochester i 1863 og umiddelbart derefter dannedes firmaet 'Bausch and Lomb, Opticians'. På daværende tidspunkt havde behovet for briller ændret sig så meget, at man var nødt til at flytte til større lokaler. Efter at Henry Lomb i 1865 blev gift flyttede han til New York, for der at oprette et salgskontor. Han døde i 1905, men på grund af sine mange aktiviteter i kommunale anliggender og hans store interesse for Rochester Institute of Technology blev der i Rochester rejst en mindstøtte for ham i 1932.

Besyderligt nok ændrede firmaet navn til 'Vulcanite Optical Instrument Company' i 1866, idet brillestel blev fremstillet på basis af vulkaniseret gummi. I 1876 tog firmaet sit gamle navn tilbage, og efter 2. Verdenskrig er det blevet kendt som Bausch & Lomb Inc.

Efter borgerkrigen steg interessen for briller med raketfart og derfor måtte fabrikken udvides, først i 1868 og seks år senere i 1874, et årstal der stadig står hugget ind i overliggeren ved firmaets hovedindgang.

Netop på dette tidspunkt, og på opfordring af den ældste søn Edward Bausch besluttede man at skabe en helt selvstændig optisk afdeling, idet mikroskoper blev mere og mere efterspurgt. For at komme i gang ansatte man en temmelig temperamentsfuld person ved Navn Ernst Gundlach, fra Hackensack i New Jersey, og som havde erfaring fra Berlin, hvor han havde fremstillet mikroskoper.

I løbet af godt et år indrettede han en fabrik for fremstilling af mikroskoper, men på grund af stadig skænderier tog han sin afsked i 1878. Fabrikken forsatte under Edward Bausch ledelse og blev en stor succes. I 1903 havde man allerede fremstillet ca. 44.000 mikroskoper .

Bausch og Lomb fremstillede de første fotografiske objektiver i 1883 og begyndte at fremstille lukkere i 1888. I 1892 opnåede man som det eneste firma i USA licens til at fremstille Zeiss anastigmat og andre objektiver. Lukkere af typen Compound og Compur blev fremstillet efter licensaftale med firmaet Deckel i München

Alle disse aftaler blev imidlertid annulleret da USA gik ind i 1. Verdenskrig, og man gik i gang med at producere lukkere, der ikke antastede de tyske patenter.

Tallene fra 1903 er temmelig imponerende . På dette tidspunkt fremstillede Bausch And Lomb ca.

20 millioner briller om året, og man havde fremstillet 500.000 fotografiske objektiver og 550.000 lukkere . Som de fleste vil vide eksisterer firmaet i dag overalt i verden, og fremstiller ud over optiske produkter nu også elektroniske produkter af meget høj kvalitet. Selv i dag kan man købe Bauch and Lomb briller hos danske optikere.

Ud over den ovennævnte Ernst Gundlach var der en hel række 'udbrydere', der skabte deres egne små eller større firmaer inden for den amerikanske optiske industri.

Efter flere partnerskaber med skiftende succes standsede Ernst Gundlach sine aktivister og flyttede bort fra Rochester. Mærkeligt nok overlevede firmaet, nu under navnet 'The Rochester Lens Company' indtil det i 1905 blev overtaget af den opdukkende stjerne Andrew Wollensak.

Forinden havde sønnen Karl Gundlach dog sluttet forbindelse med et andet optisk firma, som viste sig at være meget livskraftigt, nemlig Milburn-Korona Company, et firma der udviklede den senere så kendte Turner-Reich anastigmat (US patent 539.370)

Ved en fusion med 'Rochester Lens Company' fik man adgang til den patenterede 'Royal' anastigmat linie , som dette firma havde udviklet. Aktiviteter fra dette firma førte i 1954 til dannelse af 'Dynamic Optics Inc.', som dog led en krank skæbne, da man indgik enorme kontrakter med 3M for fremstilling af tusinder af bælg hver dag til dette firmas Instant Photography linie. Naturligvis fik dette eventyr en brat afslutning og produktionsfirmaet 'Turner Bellows' måtte finde andre muligheder. Firmaet eksisterer den dag i dag og fremstiller blandt andet bælg til særlige formål.

Andrew Wollensak havde som Ernst Gundlach, i sine unge dage, været ansat hos Bausch and Lomb, hvor han fra 1882 virkede som finmekaniker. I denne position hjalp han Bausch med at udvikle 'Iris' lukkeren i 1890. I 1899 gik han sammen med sin bror og dannede et nyt firma ved navn 'Wollensak Optical Company' hvor man tog fat på ikke blot at fremstille objektiver, men også satte gang i udviklingen af lukkere. Den berømte 'Optimo' lukker blev udviklet allerede i 1909 og blev fortsat fremstillet helt frem til 1930.

I 1957 da den amerikanske mekaniske fotoindustri kørte i fulde omdrejninger, var der stor efterspørgsel efter objektiver til både fotosektoren og smalfilmssektoren.

Firmaet Revere som fremstillede smalfilmskame-

raer og projektorer var så nervøse for ikke at få objektiver nok, at de ganske enkelt købte Wollensak. Senere overtog 3M fra St. Paul i Minnesota fabrikken for at være sikker på at kunne skaffe de rigtige objektiver til deres mikrofilms-apparater. Da epoken for projektorer og 8 mm filmen tog slut blev Wollensak efterladt i vejkanten og lukkede sine døre i 1972.

Wollensak var uden tvivl et af USA fineste optiske firmaer med hensyn til objektivfabrikation inden for den fotografiske sektor. På højden af sine aktiviteter havde Wollensak over 1200 ansatte.

Der var stadig – ved forrige århundredskifte – en stor underskov af dygtige optiske konstruktører i Rochester, og da det amerikanske økonomiske system bød på fremragende muligheder for iværksættere, fremstod der et mylder af fabrikker, der hver inden for deres felt fabrikerede fotoobjektiver, lukkere og bælg.

Hos Bauch and Lomb arbejdede to dygtige lukkerkonstruktører, Rudolf Klein og Theodor Brück. Sidstnævnte havde allerede udviklet 'Volute' lukkeren i 1902.

Nu udviklede de to i fællesskab den revolutionerede og yderst pålidelige roterende lukker mekanisme med sving-pal (US. Patent 1.092.110). Denne anordning gjorde det for første gang muligt at fremstille en lukker, der var uafhængig af ændringer i temperatur eller atmosfærisk tryk.

Klein og Brück besluttede at forlade Bausch and Lomb og grundlagde deres eget firma 'XL manufacturing Company'.

De opdagede snart, at C.P.Goertz i Tyskland fremstillede lukkere med navnet

'X L' eller 'Excel', så for at undgå forveksling byttede de om på bogstaverne hvorved deres lukker og firmaet kom til at hedde 'Ilex'. I 1911 søgte firmaet Friedrich Deckel i München tilladelse til at bruge Klein og Brück's forsinkelsesmekanisme i deres egne Compur lukkere. Dette betød en kraftig økonomisk gevinst for 'Ilex' firmaet.

Under 2. Verdenskrig udviklede 'Ilex' den indbyggede blitz-synkronisering, hvilket var af allerstørste vigtighed. Det var finmekanikeren Alfred Schwartz der stod bag dette innovative fremskridt, og ideen om en intern synkronisering blev siden taget op af alverdens lukkerproducenter.

I modsætning til mange af de mindre optiske firmaer lever Ilex stadig i bedste velgående og har omkring 200 ansatte. Listen over amerikanske optiske firmaer er som nævnt lang, den består af i hvert fald 21 selvstændige firmaer.

Bag firmanavne som Elgeet, The Ray Camera Company, The Monroe Camera Company, Reichenbach, Morey and Will, Vogt Optical, Sunart and Seneca skjuler der sig mange interessante historier, som det her vil være alt for omstændeligt at komme ind på. Tre firmaer kommer man dog ikke uden om – Eastman Kodak, Graflex og Argus.

Kodak

Eastman Kodak indtager naturligvis på grund af sin særdeles energiske leder George Eastman en særlig rolle, idet dette firma ikke blot var førende inden for film, papir og kemikalier, men også gjorde en stor indsats på det fotooptiske og fotomekaniske plan.

Denne del af Kodaks arbejde er ofte omtalt, og det er velkendt, at det første Kodak kamera blev fremstillet af en snedker fra Rochester ved navn Frank Brownell.

De mange metaldele, der trods alt var nødvendige, blev fremstillet af to mekanikere ved navn Yawman og Erbe. Objektivet, som i virkeligheden blot var en enkelt linse, blev fremstillet af Bauch and Lomb.

I stedet for at kaste sig ud i en egenproduktion af objektiver benyttede Eastman sig af at opkøbe de firmaer, som han mente ville kunne tilbyde noget anvendeligt.

I 1898 blev tre firmaer knyttet til Kodak, nemlig 'The Blair Camera Company' fra Boston, 'The American Manufacturing Company' fra Northboro i Massachusetts og sidst men ikke mindst 'The Photo Materials Company' fra Rochester.

I 1911 blev de alle samlet på et sted i Rochester nemlig i sidstnævnte firmas domicil, der nu fik navnet 'Hawk-Eye Works', idet an tog navnet fra et af Blair firmaets kameraer. Kodak optiske afdeling blev flyttet dertil i 1913 og denne afdeling blev udvidet ganske enormt, især under 2. Verdenskrig. Men opkøbene fra Eastman side standse- de ikke her.

I 1903 købte han 'Rochester Optical and Camera Company' og gav dette firma et nyt navn 'Rochester Optical Company'. Det var her de berømte Premo kameraer – som blandt andet Dear-dorff stod bag – blev fremstillet indtil 1922.

I 1905 opkøbte han Folmer and Schwing firmaet – opkaldt efter de to skabere af Graflex kameraerne.

Graflex

Graflex firmaet er endnu et eksempel på de helt specielle forhold, der kunne råde inden for USA' merkantile verden.

I 1887 slog William F. Folmer og William E. Schwing sig således sammen og dannede et selskab med hjemsted i New York, hvor deres intention var at sælge cykler.

Aktieselskabet 'Folmer and Schwing Manufacturing Company' blev oprettet i 1890, og på grund af den generelle tendens med at sælge cykler og fotografiske apparater fra samme butik blev dette grundlaget for firmaet.

Gradvis blev fotografiapparaterne det vigtigste, idet man overtog salget af Scovill og Adams kameraerne. Allerede i 1896 nævner deres katalog, at man nu sælger et 4x 5" Cycle Graphic Camera for 25 \$ inklusive en Victor lukker med et Rapid Rectilinear objektiv.

Mr. Folmer var noget af en opfinder og allerede i 1898 kan man tilbyde det første Graflex camera, som var udstyret med en kompliceret spaltelukker med en variabel åbning. På grund af mange besværligheder med dette system forlod man det og indførte i 1905 en simpel udskiftelig stofspaltelukker. Dette enkle system var så højt elsket, at man blev ved med at fremstille det i de næste 60 år.

I 1905 fik George Eastman øje på det succesfulde firma; købte det og flyttede det til Rochester, hvor det blev fuldstændig inkorporeret i Eastman Kodak program.

I 1926 gik det galt, idet Anti-trust loven krævede, at Kodak skulle skille sig af med Graflex-divisionen. Mr. Folmer overtog firmaet som fik navnet 'The Folmer Graflex Corporation' og i 1928 trådte Mr. Folmer tilbage.

Under 2. Verdenskrig blev der fremstillet så mange Graflex kameraer, at man var nervøs for hvordan firmaet skulle overleve efter krigen, hvor firmaet tog navnet 'Graflex Inc.'

En særlig aftale mellem den amerikanske regering og Graflex medførte, at man gange enkelt 'bulldozede' tusindvis af de kameraer, der var blevet fremstillet til de væbnede styrker. De blev ganske enkelt knust, på samme måde som tusinder af fly blev stablet i kæmpebjerge af aluminium.

I 1957 kørte Graflex i det højeste gear nogensinde, og man havde 760 medarbejdere ansat.. Det bedst kendte kamera var uden tvivl den kendte 'Speed Graphic' model, der blev det daglige kamera for tusinder af pressefotografer over hele den engelsktalende verden. Der blev i tidens løb fremstillet en lang række modeller med mindre negativformater.

I august 1956 blev optaget som en del af General Precision Equipment Corporation, og blev i 1966 til Graflex divisionen af Singer Corporation, hvor

man hovedsagelig arbejdede med audiovisuelle løsninger. I 1977 ringede klokkerne for Graflex efter 90 år eksistens på det fotografiske marked.

Argus kamerafabrikken i Ann Arbor i Michigan er tidligere blevet omtalt her i Objektiv (Objektiv no. 129, side 19), hvor den belgiskfødte ingeniør Gustave Fassin fuldførte sit mesterstykke, 'Leica-killeren' Argus A. Dette helt nykonstruerede 35 mm kamera blev introduceret i 1936 og kunne på grund af sin overlegne konstruktionsfilosofi, baseret på injektionsstøbt Bakelit sælges til en pris af 12,50 \$. Dette var 1/3 af den pris Kodak forlangte for sit Retina 1 og langt, langt under, hvad man måtte betale for en Leica.

Kodak snappede efter vejret, især fordi der i den første uge, Argus A var på markedet, blev solgt 30.000 kameraer. Kodak havde regnet med, at med Retina serien ville man sidde sikkert på 'Billig-Leica' markedet.

Gustave Fassin
(1900-1989)

Gustave Fassin fortjener imidlertid en omtale, og der er da også på ganske privat basis i USA i 2008 udgivet en bog på 150 sider om denne bemærkelsesværdige fotomand.

Gustave Fassin blev født den 10. april 1900 i Roux i Belgien, hvor han gik i skole og blev student fra gymnasiet i Wanyn nær Ghent. Herfra kom han ind på universitetet i Ghent og senere på 'Ecole Speciale de Traveaux' i Paris hvor han studerede ingeniørvidenskab, arkitektur og offentlige forsyninger (vand, gas, kloakker). Efter at være blevet gift i 1925 kom han tilbage til Ghent hvor han blev ansat i et optisk firma 'Societe Belge d'Optique et d'Instrument Precision' (OIP), hvor han blandt andet stod fadder til et 'high intensity episcopo', for-

løberen for vore dages overhead projektor. Dette arbejde blev udført sammen med den senere så berømte Dr. Auguste Piccard fra 'Det frie universitet i Bryssel'. Under dette arbejde udførte han flere optiske opgaver indenfor området spektrografi og interferometri. Lederen af OIP var videnskabsmanden Andre Callier, kendt for opdagelsen af Callier-effekten. Han tog den unge Gustave Fassin under sine vinger og anbefalede ham til Bauch & Lomb i Rochester. Dette gav stødet til at Gustave Fassin i 1930 emigrerede til USA sammen med sin hustru og deres datter, hvorefter de slog sig ned i Rochester, New York.

Samtidig med at Gustave Fassin tog arbejdet op hos Bauch & Lomb blev han i slutningen af 1930 lærer ved det nyoprettede 'RIT' (Rochester Institute of Technology) indenfor området 'mekanisk design af optiske instrumenter'.

Mange tror, at dette institut ejes og styres af Kodak, men det er på intet punkt korrekt, selv om Kodak giver substantielle donationer.

I de 8 år Gustave Fassin arbejdede i Rochester fik han i Bauch & Lombs navn tilkendt 10 patenter. Allerede i 1934 havde han fået en ekstern specialopgave, nemlig at udvikle et 35 mm kamera for firmaet International Radio Company i Ann Arbor.

I 1938 overtalte den dynamiske chef for dette firma, Charles Verschoor ham til at flytte til Ann Arbor for at blive cheffingeniør for Argus, den kamerafabrik man var ved at bygge op der.

Allerede den 26. november 1935 var Gustave Fassin blevet amerikansk statsborger.

Før Dr. Fassin flyttede til Ann Arbor nåede han at få bygget sit eget hus på Wisner Road i Huntington uden for Rochester. Med sine tidligere studier i arkitektur blev dette hus og dets indretning et skoleeksempel på den rådende Bauhaus og Art Deco tradition.

Efter adskillige års misrøgt blev huset ført tilbage til sit oprindelige udseende i 2008 og er i dag fredet, under den såkaldte US Department of Interior, Heritage Act.

Det interessante ved huset og stilen er, at de linier og de detaljer, som ses i huset, er videreført i Argus A kameraet, hvor de tre vandrette linier af forskellige længde – både foran og bag på kameraet – er typiske udtryk for de designmæssige detaljer, der kendetegner Bauhaus stilen.

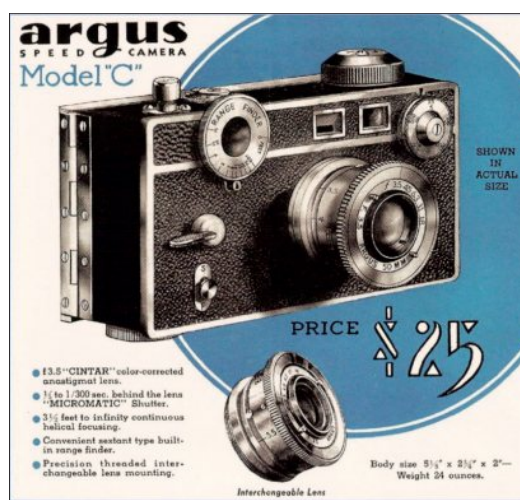
Hos Argus fuldførte Gustave Fassin udviklingen af den oprindelige A model og dens senere undertyper. Efter fire år var tiden trods alt ved at løbe fra den højst manuelle kameramodel.

Nye toner var nødvendige og i 1938 kunne Gusta-

ve Fassin fremvise det nye mirakel, Argus C modellen 'The Brick', som den blev kaldt.

Argus Model A, 1936

Argus Model C, 1938

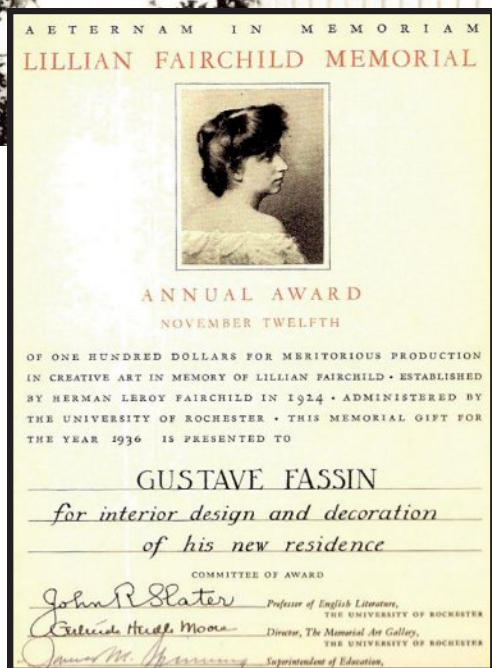
Kameraet, som på mange måder var en Contax efterligning til kun 25 \$, blev en tordnende succes. Endnu i 1960 – efter 22 år – var dette kamera i produktion, og der var på dette tidspunkt fremstillet over 2 millioner eksemplarer.

Af forskellige årsager begyndte aktionærgrupper, at gøre vrøvl over Charles Verschoors ledelse, og han måtte vige pladsen som direktør.

Gustave Fassin har sikkert følt, at jorden brændte under ham, og i 1941 accepterede han et job hos Ray Control Company i Pasadena Californien, et firma som kunne udforske oliekluder, der var løbet tørre.

På dette tidspunkt havde Gustave Fassin fået smag for det gode klima i Californien, og familien slog sig ned i Los Gator.

Ray Control Company havde brug for måleudstyr af fotomekanisk natur, hvilket var Fassins styrke. Da 2. Verdenskrig kort efter brød ud for USA's vedkommende fik firmaet store ordrer på kikkerter og måleudstyr til militært brug.

Med sine tidligere studier i arkitektur tegnede Gustave Fassin sit eget hus i Bauhaus og Art Deco tradition.

Det interessante ved huset og stilen er, at de linier og de detaljer, som ses i huset, er videreført i Argus A kameraet, hvor de tre vandrette linier af forskellig længde - både foran og bag på kameraet - er typiske udtryk for de designmæssige detaljer, der kendetegner Bauhaus stilen.

Fassin modtog i øvrigt den årlige pris på 100 dollars fra et fond

Efter krigen levede Gustave Fassin delvis ved udviklingen af 3-D kameraer, delvis som foredragsholder, delvis som konsulent for en lang række firmaer heriblandt NASA.

Sammen med sin kone no 2. Gretchen McGovern rejste han ofte til Europa, hvor parret i længere perioder boede i Schweiz.

I 1967 ophørte Gustave Fassin med sine mange aktiviteter og sammen med sin kone solgte de hjemmet i Los Gatos i Californien og flyttede permanent til Schweiz, hvor de slog sig ned i Val de

Bagnes nær Bruson, nogle få kilometer fra den italienske grænse og 180 kilometer fra Middelhavet.

I dette hjem døde Gustave Fassin i december 1989 i en alder af 89 år. ●

Mange af de ovenstående oplysninger stammer fra bogen 'The Rochester Camera and Lens Companies' skrevet af den engelske videnskabsmand Rudolf Kingslake i 1974. Rudolf Kingslake var fra 1929 professor og rektor for 'Institute of Optical Design' som blev indrettet i Bauch and Lomb komplekset på University of Rochester, der i dag har 9200 studerende. Andre oplysninger kommer fra Mike Reitsmas bog 'a Gustave Fassin scrapbook' (privatprint 2008).

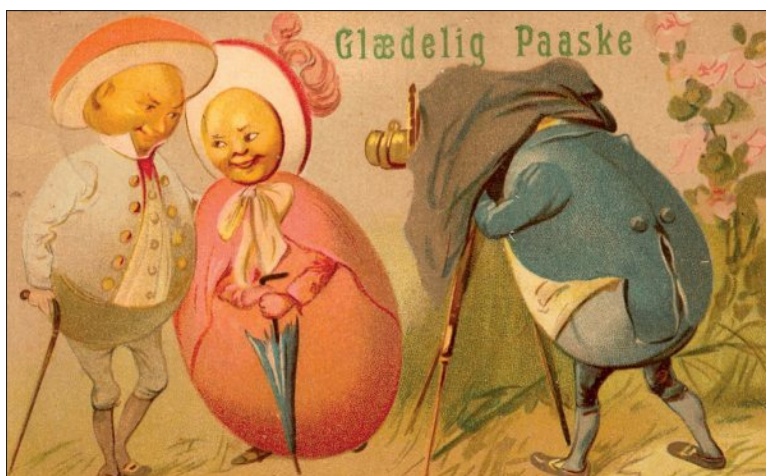
'Mike Reitsma er pensioneret it-ingeniør og har været beskæftiget ved flere elektronikfirmaer i Silicon Valley, Californien.

BILLEDGRUPPEN

Gerhard Ryding

Mødedato: 10. Maj kl: 19:30

Østerbrohuset Århusgade 103, 2100 København Ø

Gerhard Ryding ønsker god påske!

Mødereferater

Februar og marts-møderne blev indledt med at de fremmødte medlemmer fortalte en lille historie, anekdote eller fremviste nyfundet fotografika.

Man forbavses over hvilke besynderlige ting der kan bære betegnelsen fotografika. Efter ca. en time blev ordet givet til Ann Vibeke Knudsen (februar) som er i stand til at arbejde fuld tid på sine forskningsmæssige opgaver.

Det drejede sig om danske fotografers arbejde i Amerika inc. Sydamerika. Ann Vibeke er en præcis og målrettet fortæller som man spontant bliver grebet af.

Til mødet i marts præsenterede Gerhard Ryding de medlemmer som havde noget på sinde. Aftenens foredragsholder Philip Kofoed overtog derefter stafetten, hvorefter han med stor grundighed fortalte og fremviste billedeksempler på hvorledes man kunne (eller forsøge sig på) at fremdrage oplysninger om personer ikke mindst tid og sted.

Hvis man har den fornødne tålmodighed og en målrettet metode er det forbavsende hvad man er i stand til at afkode et visitkort's for og bagside. ●

Øregaard Museum

100 af krigsfotografen Lee Miller (1907-1977) billrfrt ksn opleves frem til den 20. juni. Det er sønnen Antony Penrose som har gjort vandrerdstillingen mulig. Ond-fred 13-16. Lørd-sønd. 12-16. Mand og tirsdag lukket

Lee Miller: David E. Scherman klædt på til krig. London 1943

Danmarks Fotomuseum har fået doneret et kabinetsbillede af H.C. Andersen fra 1868.

Museet har nu 53 forskellige aftryk ud af de ca. 190 kendte optagelser

E PLURIBUS UNUM

C. Sorensen

ARTISTIC
PHOTOGRAPHER.

Portrait Studio

308 MAIN STREET

CEDAR FALLS

IOWA.

GROUND FLOOR

DUPLICATES CAN BE HAD
AT ANY TIME

Den bornholmske emigrantfotograf C. Sorensen kaldte sig Artistic Photographer

Livet på Grønland

Verdens største ø

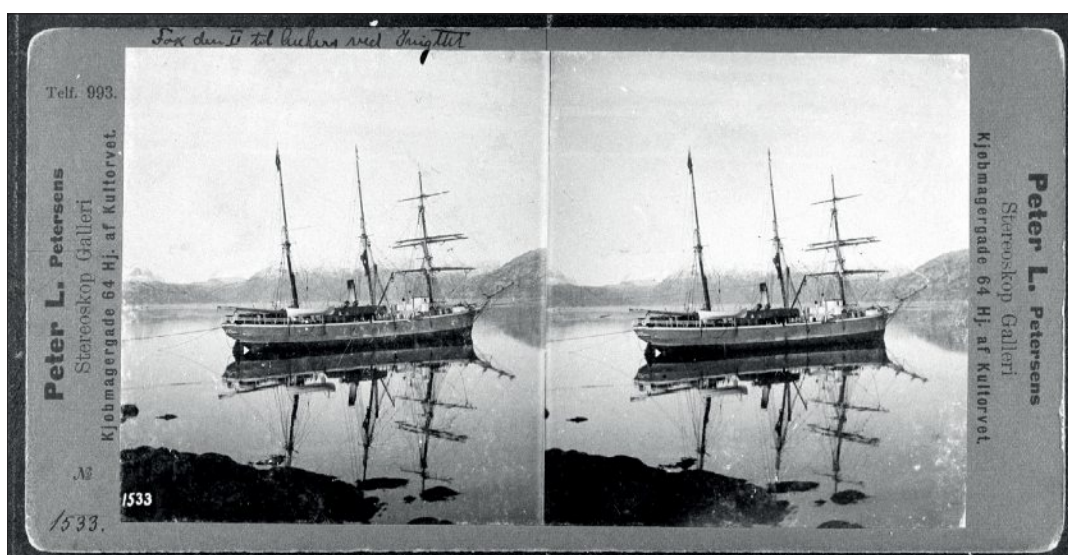
Kongelig hoffotograf Peter Elfelt oprettede i 1892 sit Stereoskop-Galleri, som igennem årene udviklede sig til en økonomisk succes. På hans atelier i Østergade kunne man erhverve de billeder som havde ens interesse. Det var i første række billeder af de kongelige, kendte offentlige personer bl.a. skuespillere og personer, som man i dag kan opleve i Se & Hør og Billedbladet.

Indenfor det kulturhistoriske område var billeder fra det fjerne Grønland særlig eftertragtet.

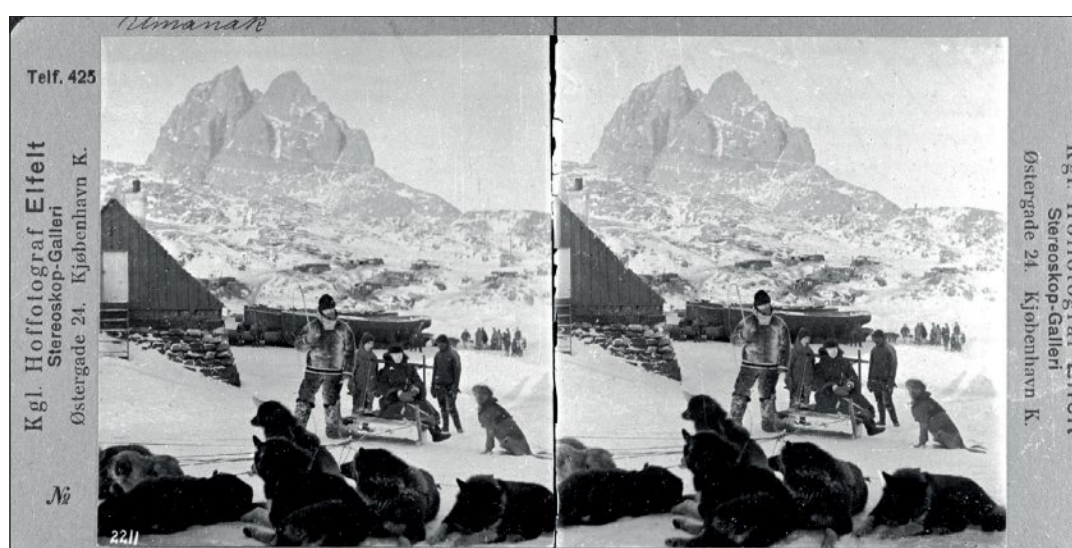
I det første årti i 1900'tallet fik Peter Elfelt kontakt med embedsmænd og officerer indenfor marinen, som ofte frekventerede verdens største ø med natur og et egenartet dyreliv.

Elfelt forsynede handelsrejsende bl.a. besætningsmedlemmer med et JPA-stereoskopkamera, en kynig oplæring i brugen af kameraet og man var klar til optagelse. Disse billeder er i dag en fantastisk illustration af fortiden på Grønland.

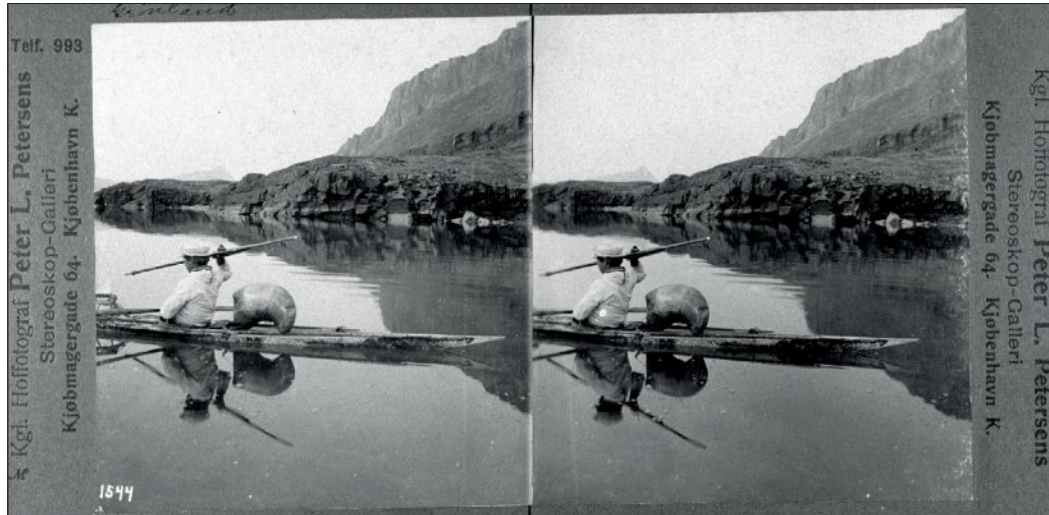
Alle billederne kan opleves på 2 CD'er der kan erhverves hos Peter Randløv (Tlf.: 4448-1427).

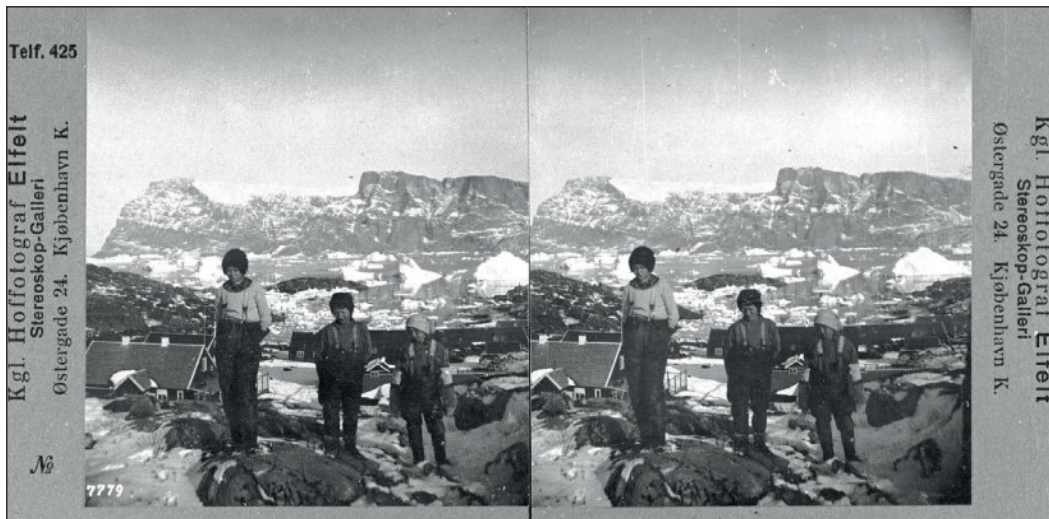
Fox den 2. til ankers ved Ivigtut 1899

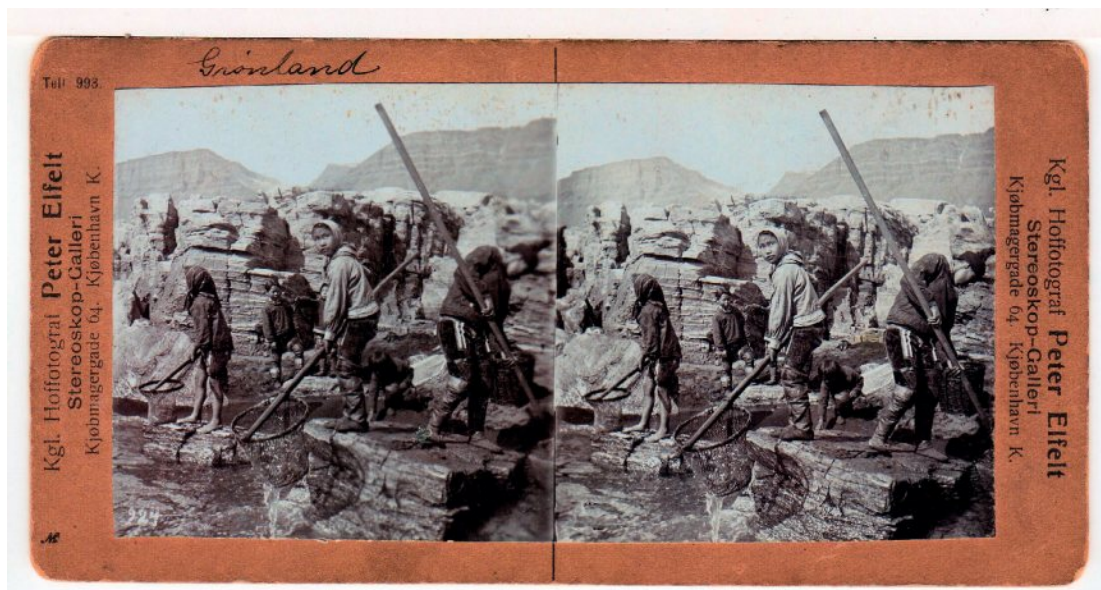
Boplads ved Umanak

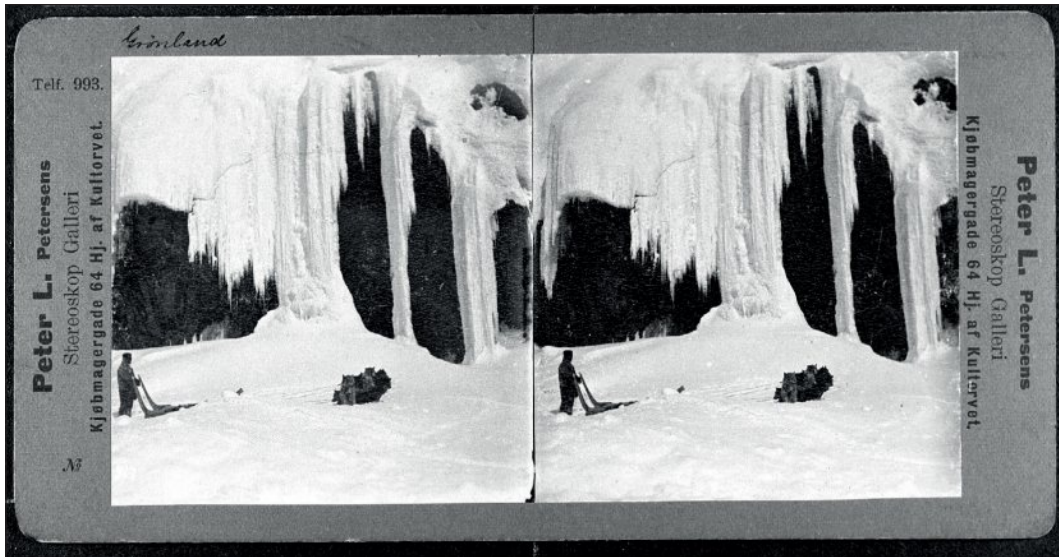
Harpunjagt fra kano 1899

Ved Umanak havn

Grønland

Grønland

Grønland

Grønland

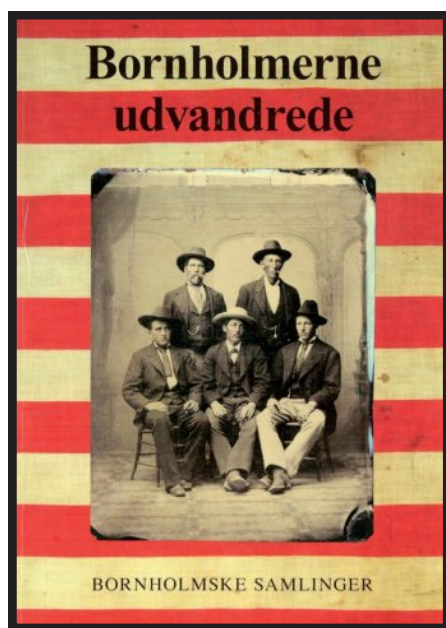
Fotografen Christian Schou (1878-1944) forhandlede flere serier af topografiske stereoskopbilleder fra bl.a. Vestgrønland optaget under 'Den litterære ekspedition til Grønland 1902-1904.. Blandt deltagerne var Mylius Erikcen og Knud Rasmussen

BOG & Udstillingsomtale

Flemming Berendt

Bornholmerne udvandrede (Temabind)
14 bidragsydere med Ann Vibeke Knudsen
Som redaktør.
Format 17x24,5cm . Bornholmske Samlinger.
255 sider fotos i s/h & farve.
Kr. 200,- inc. Forsendelse. Bestilling: annvknudsen@gmail.com
ISBN 978-8787042-24-6 + ISBN 0084-7976

I årene 1840 til 1940 udvandrede ca. 10% af den danske befolkning til Amerika og andre lande, hvor det var muligt at få arbejde og bedre livsvilkår. I perioden 1868-1910 har man registreret 9.033 bornholmere som udvandrede. Henning Bender fhv. leder af udvandrerarkivet i Ålborg giver et omfattende og dokumentarisk billede af udvandringen til specielt Amerika. En fyldestgørende litteraturhenvisning er brugbar til læserens egen udforskning. Forfatteren præsenterer os tillige for adskillige spændende og interessante livsskildringer. Det er lykkedes Ann Vibeke Knudsen at opspore en perlerække af daguerreotypi- og visitkortbilleder, som pryder bogen fra første til sidste side. Også dette kapitel er tillige fulgt op af personbeskrivelser og deres levevilkår fjernt fra deres hjemstavn. Litteratur henvisningerne er også på plads.

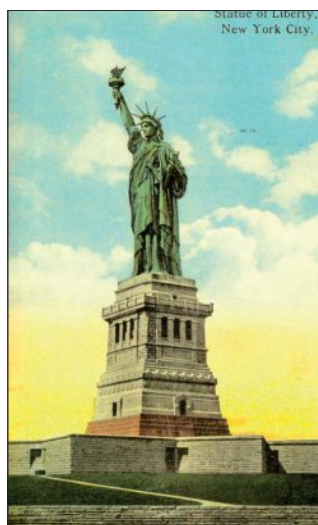
Nr. 3 fra højre er Jens Pedersen fra Klemensker

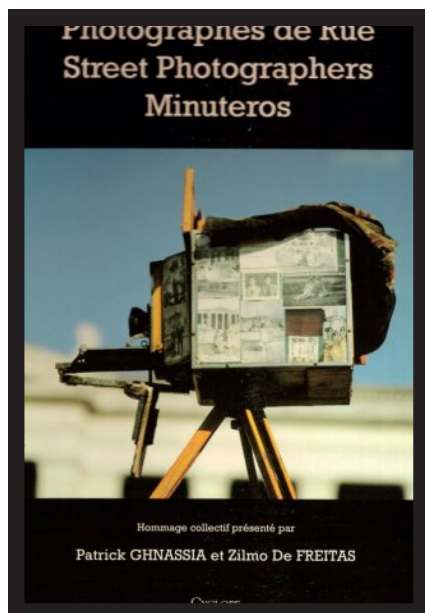
Dorthea Larsens visitkort album og billede af Caroline Petersen

Fotografi af Georg Anderson, Utah

Man oparbejder en evne til at få fundet mange forskellige typer billeder og arkivalier frem, som måske ellers var forsvundet for altid eller vanskeligt kunne anvendes. Breve, avisartikler, dagbøger, postkort, attester og andre arkivalier kan benyttes til billederne. Sammen med billederne får man oprullet mange udvandrerhistorier, får samlet brikker til det store puslespil, som bl.a. handler om udvandringen fra Bornholm. Men der er rigtig, rigtig meget at gøre endnu. *Helsdigvis.*

Med disse ord fra Ann Vibeke Knudsen anbefales ikke blot en yderst dokumentarisk bog, men et kulturhistoriske bidrag til forståelsen af hvad ind- og udvandring er for en størrelse. ●

Patrick Ghnassia & Zilmo De Freitas
 Gadefotografer. Engelsk tekst.
 Arkivbidrag: Danmarks Fotomuseum
 ved Sigfred Løvstad og Flemming Berendt.
 Format 30x21,5cm. Indbundet.
 82 sider foto i s/h & farve
 Katar Press sarl, BP01—F—30140 Mialet
 France. Tlf.: /+33) 04 66 85 01 24
 ISBN 2-910284-15-8 (2001).

I slutningen af 1980'erne blev der afholdt et fotoseminar på fotomuseet i Antwerpen, som beskæftigede sig med Instantkameraets historie. En mindre gruppe fothistorikere og samlere under ledelse af Zilmo De Freitag en kyndig og fabulerende entusiast havde gennem mange år rejst rundt i verden for at indsamle levnedbeskrivelser af de sidste kanonfotografer, formålet var at udgive en bog om emnet.

Zilmo Freitag og Patrick Ghnassia har skrevet en bog som fortæller om Kanonkameraets historie med tilknytning til de fleste europæiske lande. Små fine beskrivelser af kanonfotografens unikbilleder uden brug af et negativ.

Zilmo Freitag har en enorm samling af håndbyggede kameraer, som er sammenflækket efter det forhåndværende princips regler. Som den eneste bog, der udelukkende handler om kanonfotografering, er det blevet en yderst interessant billedkavalkade.

En særlig 'plads er i solen' foran Akropolis hvor alverdens berømtheder har poseret. ●

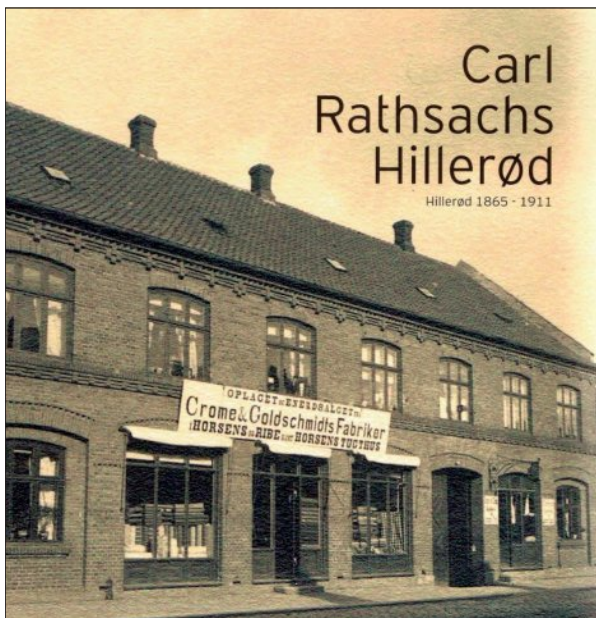
Kameraet er fra 1928 Cannon-brochen fra 1909. Danmarks Fotomuseum

På Akropolis

Fabriksfremstillet kanonapparat

Carl Rathsachs Hillerød 1865-1911
 Lennart Weber.
 Format 20,5x20,5cm indbundet.
 97 sider fotos i s/h & farve. Duotryk.
 Kr. 230,- inc. porto Tlf.: 4826-9854.
 Lennart.weber@3f.dk
 ISBN 978-87-987644-1-0

Kongelig hoffotograf Peter Elfelt stod som bekendt i lære hos fotograf Carl Rathsachs (1839-1911), som havde etableret atelier i Mørkegade, én af de i alt 7 gader Hillerød bestod af i 1865.

Trods sine 45 år som aktiv fotograf vil man i Bjørn Ochsners 2 binds om danske fotografer indtil 1920 kun finde nogle få linier om den beskedne og velrenommerede portrætfotograf. Forfatteren Lennart Weber har med interesse og ildhu via kontakt med 4. generation af Rathsachs familie formået at give nutiden et veldokumenteret portrætbillede af den kunstnerisk dygtige fotograf. Vi får et skriftligt vidnesbyrd om storfamiliens liv og levned gennem en menneskesalder.

Lennart Weber har i 30 år samlet på fotografiske postkort af Hillerød og omegn. Kun en beskedne del af billederne er postkort. Det fine duotryk er gengivet present og smukt på det anvendte papir. En oplysende og fyldig tekst gør billederne nærværende med et indtryk af byen beboet af det bedre borgerskab, som har haft mulighed til at bygge stort og flot.

Bogen er et fint eksempel på, hvorledes 'samlermani' og lysten til at formidle ens muligheder til et bredere publikum. En flot fødselsdagga-ve. ●

Atelieret i Slotsgade 41 hvor han også boede privat med en familie på 9 personer i 1890

Hjemmehyggebilledet af Rathachs er IKKE med i bogen, men er af autor blevet overgivet til Lennart Weber

Hillerød biograf i baggrunden

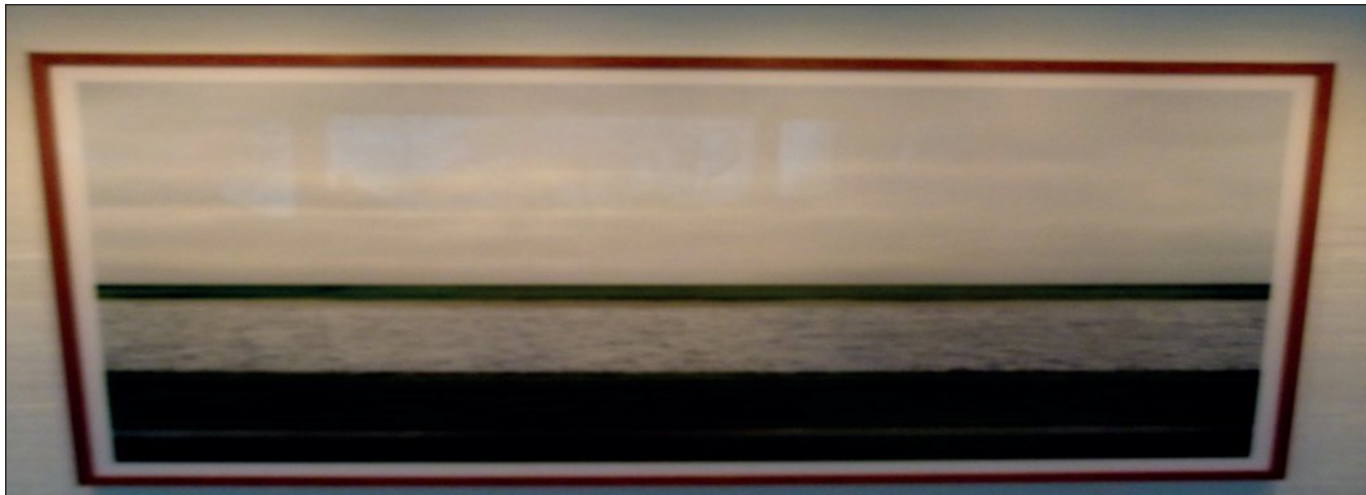

4 mænd med deres væltepetere

Fotografen Andreas Gursky

Fotoudstilling på Louisiana

13.januar - 13. maj

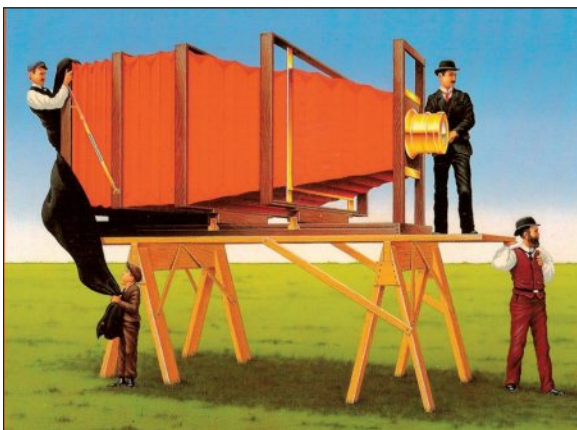
'Betragteren inviteres ikke til at overveje et bestemt sted langs floden' auktionshuset Christie's beskrivelse af fotografiet Rhein II optaget i 1999. Format: 178x330x6,2

Solgt på Christie's auktion for 23,5 millioner kroner

99 cent (1999). Format: 207 x 325 x 6,2 cm.

Solgt på Sotheby's auktion i 2007 for 3,3 millioner dollars

Vægt 480 kilo!

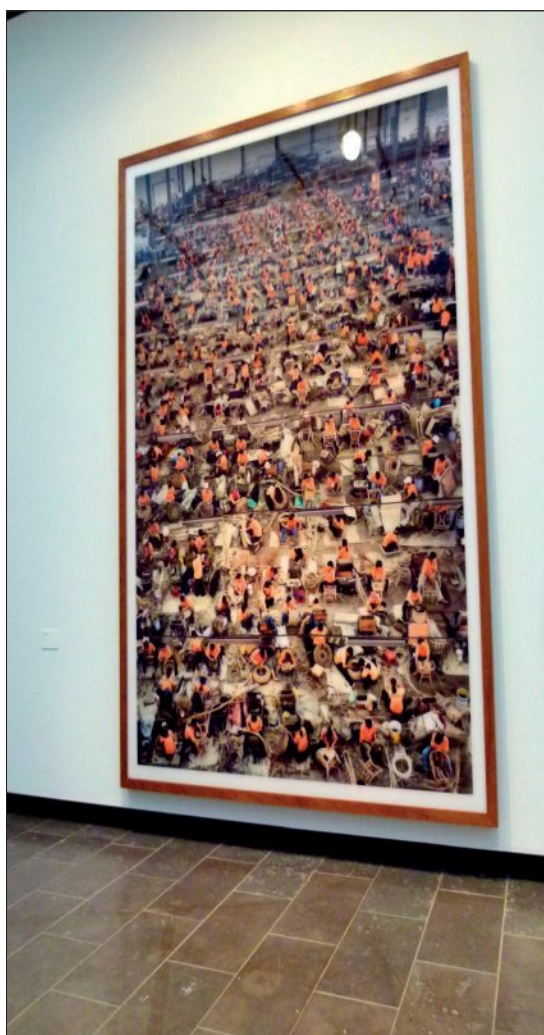
Store fotografier er ikke noget nyt i historisk sammenhæng. Allerede i 1899 fik fotografen George R. Lawrence en ordre på at fotografere Alton Carlton Compagny firmaets jernbanewagon Pullman fotograferet 1:1, dvs. med et bælgkamera hvortil kassetten målte 1,37 x 2,44 m samlet vægt (480 kg)!

Store billeder

Der skulle gå godt 100 år før multifotografen Andreas Gursky begyndte at fremstille multifotos. Han kobede computeren sammen med sit digitale fotografiapparat.

Udsnit af Nha Trang

Nha Trang 2004 (295,5 x 207cm)

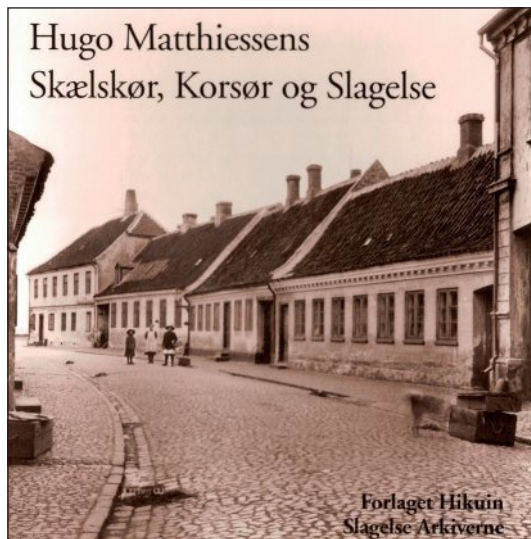
Louisiana's hidtil største ophængning af fotografi er blevet en flot satsning.

Det er overvældende at se en virkelighed som IKKE er virkelighed, men alligevel virkeligt. Fotografierne er optagelser, som via hans enorme computerkapacitet flytter rundt på enkeltdelen i motivet. Herved opstår en helt ny kunstnerisk oplevelse af en hidtil 'usynlig' verden.

På billedet *99 cent* oplever vi et mageløst antal sundhedsskadelige produkter udbudt til det hurtigt voksende søde publikum

Udstillingen omfatter 45 megastore fotografier og 26 mindre. Kataloget er en indbundet bog med et udvalg af Andreas Gursky's mangeårige karriere. Et flot katalog kan købes i museumsbutikken for kr. 249,00.

Vil man se fotografier af format så er det inden den 13. maj på Louisiana i Humlebæk. ●

Hugo Matthiessen: Skælskør, Korsør og Slagelse.
 Format 20,5x20,5, 131 sider. Stift bind.
 Forlaget Hikuin. Pris kr. 140,- plus porto.
 Bestilling: tlf.: 8666-7666. www.hikuin.dk
 ISBN 978-87-90814-65-6
 ISBN 978-87-99174-23-2

Det 17. bind af Hugo Matthiessens fotografiske værk om danske provinsbyer er igen en sand perle af fotografiske gengivelser af en svunden tid. Det er en fryd at opleve en tid tæt på vor egen og dog så fjern. De enkelte billeder er nøje beskrevet af sagkyndige skribenter, som med stor omhu og viden gør rede for mange enkeltheder, som pludselig kan være glemt historie.

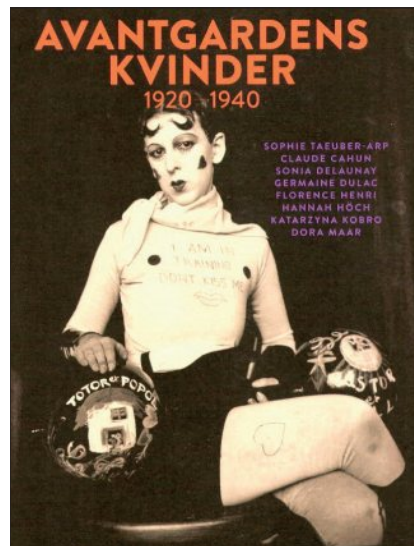
Forlaget Hikuin tilbyder samtidig medlemmer af Dansk Fotohistorisk Selskab tidligere udgivne eksemplarer af dette enestående billedværk:

Viborg, Aalborg, Grenaa, Odense, Køge, Assens, Horsens, Svendborg og Troense, Hals, Marstal Ærøskøbing, Aarhus, Hillerød, Holbæk, Skanderborg, Thisted, og Bornholm.

Disse kan erhverves for kr. 100,- pr. stk. plus porto.

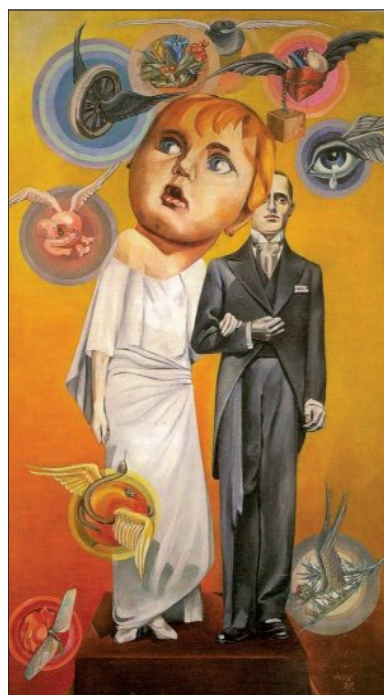
Korsør, Baggade 12, gården, 1914

Avantgardens Kvinder (1920-1940).
 Omfattende katalog til udstillingen.

Hvis man er et billedmenneske og kunstinteressert er denne udstilling af kollager, eminente s/h fotografier fra den tid hvor verden begyndte at gå af lave. Disse sprudlende og eminente billedkunstnere, designere og billedvævere har, som følge af deres køn været bortglemt, fortiet eller misundt - flot af Louisiana har givet sig i kast med denne eminent opstillet og sammensat udstilling.

Det må have vakt enorm opsigt på sin tid at udtrykke sig så sensuelt og frimodigt i en periode hvor forargelse og fordømmelse var lige om hjørnet. Se denne tankevækkende udstilling og begejstres over en flig af den forsvundne verden.

Bruden Pandora, 1924/27

'DIT & DAT'

foreningsmeddelelser, anvisning- og orienteringsnyt

Referat

Lørdag 28. januar i Middelfart

Svend Erik Jeppesen

Som vanligt var der gang i medborgerhuset fra morgenstunden. Deltagerne kom fra alle dele af riget, fra Sæby i nord til Bornholm i øst. Der var mange gode ting på loppemarkedet, og skiftede de ikke alle hænder, gav de dog anledning til mange gode diskussioner.

Efter loppemarkedet stod John klar med sin sædvanlige righoldige frokost med varm suppe, smørrebrød og en øl eller vand. Alt sammen til rene forærringspriser.

Da frokosten var vel overstået, samledes deltagerne for at høre Klaus-Eckard Riess fortælle om Gebrüder Wirgin og Edixa. Klaus-Eckard havde som ung finmekaniker selv været en tur omkring Edixa-fabrikken i Wiesbaden, inden han tiltrådte en stilling som reparatør i Danmark af blandt andet Edixa-kameraer. Foredraget om Wigin-fabrikkens og Edixa-kameraets spændende udvikling og triste endeligt kunne derfor krydres med mange anekdoter og egne oplevelser fra firmaet. Spændende og tankevækkende var det også at høre om de helt personlige oplevelser, Klaus-Eckard havde haft som dreng og ung mand i den bevægede og tidlige efterkrigsperiode. En stor tak for et interessant foredrag, som da også blev afregnet med et stort bifald fra tilhørerne.

Dagen sluttede med 'skrotsalg' til små priser. Selvom priserne måske ofte var lave, var underholdningen som sædvanlig i top.

Efter medlemsmødet begav nogle af deltagerne sig hen af gaden til Middelfart Museum. Stereoskopklubben havde sin årlige generalforsamling samme dag og havde inviteret til at overvære 3D-filmen 'Middelfart i Gennemsnit'.

Klubbens formand Søren Hertz-Christensen bød velkommen og viste uddrag af filmen. Specielt et af filmens afsnit var af stor interesse. Da filmen var optaget i Middelfart, vistes nemlig som særlig interessant de en række gamle stereoskopbilleder optaget af den navnkundige lokale fotograf Peter Lorentz Fangel. Efter filmen viste medlemmer af Stereoskopklubben et udvalg af deres fremragende undervandsoptagelser fra Malta. Disse billeder burde kunne tiltrække mange nye medlemmer til Stereoskopklubben. Alt i alt en lang spændende og begivenhedsrig lørdag. På gensyn! ●

Der kigges....

Der høres og takkes!

Foto: LGJ

Nye medlemmer
Brian Laursen
Vandværksvej 16,
7000 Fredericia.

Olaf Hermansen
Postboks 89.
2640 Hedehusene.

Bjarne Kraft
Christianshavns Voldgade 9A, 5.th,
1424 København K.

Forlaget Lennart Weber
Fuglefængervej 8,
3400 Hillerød.

**Støt Danmarks Fotomuseum
- bliv medlem af
Venneforeningen på
www.fotomuseum.dk**

DANMARKS FOTOMUSEUM

Museumsgade 28 · Herning · www.fotomuseum.dk

Referat

Torsdag 19. januar

Hans Elfelt Bonnesen fortalte om et langt og spændende liv i Gevaertkoncernens tjeneste. Det var en lang og kompliceret beretning, hvor tilhørerne fik beskrevet mange detaljer, som var mere eller mindre ukendte. Den selvoplevede livsberetning vil blive publiceret i et senere nummer af Objektiv. Tak til Hans Bonnesen for hans inside beskrivelse.

Torsdag 16. februar

Klaus-Eckard Riess fortalte denne gang om den kendte japanske kamerakoncern Ricoh. Det japansk-danske samarbejde blev fortalt med stor humor og mange personlige oplevelser krydrede det bredt favnende foredrag. Tak til KER for endnu engang at delagtiggøre sine fothistoriske oplevelser med over 50 fremmødte!

Foredraget indgår som et væsentligt bidrag til den japanske fothistorie.

Søges

Stereoskopiske billeder optaget af P. Fangel:
Benzondal 2104-8
Gjeddesdal 2109-11
Thorslunde Mølle 2174-75
Købes, evt. som kopi
Gerhard Ryding Tlf.: 4399-6675

Søges

Dokumenter og billeder efterlyses til artikel om Fotobrancens Historie.
Tlf.: 4589-2496,
eller E-mail til redaktøren

Til salg

Leica Fotografie/LFI (tysk udgave) sælges komplet fra nr. 6/1950 til nr. 8/2006 (cirka 400 hæfter)
Pris 1.400 kr.
Svend Erik Jeppesen, tlf.. 6150-2124.
afhentes i 8270 Højbjerg. eventuelt. Levering efter aftale.

FOTOGRAFKA Samlermarknad (loppemarked) i Olofström Søndag den 9. september

Folkets Hus i Olofström inviterer igen til et stort loppemarked i Sverige. Arrangørerne er Olofstöms Hembygdsförening, Folkets Hus og Nils-Harald Ottosson. Fotografika opstilles fra kl. 08:00. Salget finder sted mellem kl. 10:00-14:00.

E-mailkontakt: n-h.ottosson@oktv.se

Tlf.: + 4670 554 1919.

Nils-Harald Ottosson Hallonvägen 11,
293 41 Olofström.

Samlermarknad,
ca. 1840

Siden 1995 har fotografika-samlere fra hele Skandinavien mødtes i Olofström

Landsmøde & generalforsamling

Lørdag 21. april 2012

Forsamlingshuset Østergade 33, 5500 Middelfart

Generalforsamling Program

- 10:00 Loppemarked opstilles
10:30 Formanden byder velkommen
Loppemarkedet begynder
12:00 Frokost tilbydes til rimelig pris.
Øl og vand kan købes
13:00 Generalforsamling
14:00 Anvisningssalget begynder
17:00 Afslutning, hvor alle deltager i oprydning

Dagsorden

- 1 Valg af dirigent og referent
- 2 Formandens beretning
- 3 Kassereren forelægger beretning
- 4 Redaktørens beretning
- 5 Indkomne forslag
- 6 På valg til bestyrelsen:
Allan Bunton
Svend Erik Jeppesen (modtager genvalg)

Valg af revisorer

- 7 Willy Thomsen og Lars Schönberg-Hemme.
Begge modtager genvalg

Fastsættelse af kontingent

- 8 Bestyrelsen foreslår uændret kontingent:
Dammark kr. 350,- Norden og øvrige udland
kr. 375,-

Eventuelt

Foreløbig årskalender for 2012

Lørdag 21. april Loppemarked, generalforsamling og anv. salg kl. 10-12, 13-14, 14-17, Middelfart.

Torsdag 10. maj kl. 19:30 Billedgruppen, Østerbro.

Torsdag 20. september. Ord. Møde kl. 19:30, Østerbro.

Lørdag 6. oktober. Loppemarked & anvisningssalg, Middelfart.

Torsdag 15. november. Ord. Møde Østerbro

Lørdag 1. december kl. 12:00 Juleanvisningssalg, Østerbro.

Dansk Fotohistorisk Selskab Kasseregnskab for året 2011

	2011 Budget	2011 Faktisk	2011 afv.	2010 Faktisk
Indtægter				
Kontingenter	110.000	104.930	-5.070	109.439
Renteindtægter	500	319	-181	317
Annonceindtægter	6.000	3.300	-2.700	6.000
Tilskud/Sponsorater	7.100	7.448	348	8.134
Løssalg af Objektiv	1.000	0	-1.000	2.046
Anvisningssalg	24.000	11.071	-12.929	23.941
Indtægter i alt	148.600	127.068	-21.532	149.877
Udgifter				
Objektiv	110.000	119.083	-9.083	108.931
Kontorhold inkl. telf.	7.000	6.450	550	5.996
Bestyrelsesmøder/diæter	6.000	8.034	-2.034	5.569
Medlemsmøder	23.000	18.151	4.849	22.835
Øvrige driftsudgifter	8.000	6.106	1.894	12.020
Udgifter i alt	154.000	157.825	-3.825	155.352
Budget	-5.400			
Resultat		-30.757		-5.475
Likvider				
Overført fra forrige år		186.146		191.621
Resultat		-30.757		-5.475
At overføre til 2012		155.389		186.146
Som forligger således				
Danske Bank/Giro		14.221		
Danske Bank/Toprente		140.105		
Alm. Brand Bank		1.063		
I alt		155.389		

27.02.2012

TAK TIL
KODAK!

MADE BY THE
EASTMAN KODAK Co.
ROCHESTER, N. Y. U.S.A.
PAT'D MAY 5, 1885.

Anvisningssalgslisten til lørdag, d. 21.04.12 i Middelfart

Anvisningssalgseffekterne sælges som beset, og Dansk Fotohistorisk Selskab påtager sig intet ansvar for eventuelle fejl og mangler og den anførte tilstandsbetegnelse. Køber og sælger erlægger hver 12,5% til D.F.S. Der afregnes kontant på stedet med såvel køber som sælger. Kredit gives kun til medlemmer, der ikke er til stede ved anvisningssalget. Ved kommissionskøb vil effekterne blive sendt pr. postoprævning. Den, der afgiver bud for trediemand hæfter for budet. Medlemmer kan indsende bud pr. telefon, e-mail eller brev til anvisningssalgslederen: **Leif Germann Jensen, Stationsvej 22, 2640 Hedehusene**

tlf. 33 21 43 67 - e-mail: leif.gj@webspeed.dk

Kommissionsbud modtages senest 2 døgn før anvisningssalget.

Nr.	Beskrivelse	Stand	Limit	H.slag
1	Agfa Karat med 6,3/ 5 cm			
2	Agfa Karat med 3,5/ 5 cm			
3	Kodak Pony 135			
4	Voigtländer Perkeo I			
5	Fujipet EE			
6	Crystar, 2- øjet spejlrefleks			
7	Reflekta II, 2- øjet spejlrefleks			
8	Altix			
9	Voigtländer Vito CLR, lukker og lysmåler fungerer			
10	Exakta Varex VX, lukker virker, med Tessar 2,8/50			
11	Kine Exacta, Version 5, 1948			
12	Leitz Visoflex I med 45 grader søger			
13	Leitz sportssøger til Telyt 20 cm			
14	Leitz universal bælg			
15	Leica MD-2		1.000	
16	Baby Rolleiflex, grå, skindbeklædning mangler			
17	Kodak Retina IIa			
18	Zeiss Ikon Ikonflex			
19	Voigtländer Prominent I, Ultron 2/50			
20	Voigtländer Vitrona			
21	Voigtländer Bessamatic, lukker og lysmåler virker			
22	Voigtländer Super-Dynarex 4/135 i org. emb.			
23	Rittreck II-A med rullefilmskassette og Xenar 3,5/105			
24	Zeiss Ikon mikroskop-kamera			
25	Kodak Instamatic Reflex med Xenar 2,8/45			
26	Rolleiflex SL26 med Tessar 2,8/40			
27	Minox C i org. emb.			
28	Exa 1, version 2, 1964, flot og fungerer			
29	Hasselblad 1000F med optik og magasin, lukker fungerer		1.500	
30	Carl Zeiss Sonnar 5,6/250 mm til Hasselblad 1000F			
31	Samling Underwood stereobilleder (25 stk.), diverse udland			
32	Samling Underwood stereobilleder (23 stk.), diverse udland			
33	Samling stereobilleder (36 stk.), diverse udland			
34	10 stk. Stereobilleder, motiver fra Skandinavien			
35	6 stk. Stereobilleder, diverse damer			
36	28 stk. Stereobilleder, Tyskland			
37	35 stk. Stereobilleder, - genre -			
38	7 stk. Stereobilleder, Pompei og Vesuv			
39	Stereobetrakter („Perfecscope“)	B/C		
40	Nikon F3 kamerahus (mangler prismesøger, ellers OK)			
41	Nikon EM, m. Nikkor 1,8/50 og BT (perfekt)			
42	Nikon blitz SB-600 (perfekt)			
43	No.2A Folding Autographic Brownie + Kodak Box (6x11), brunt	B		
44	Diverse Hasselblad brochurer og blade			
45	Zeiss Ikon Box Tengor (med Rodenstock sælgermærke)			
46	Foitzik Foinix (6x6), m. Foinar 3,5/75 og BT	B		
47	Ernemann 9x12 pladekamera (Heag 0 ?), m. Doppel-Objektiv Serie A	B		
48	Zeiss Ikon Nettar II (517/16), m. Novar Anastigmat 4,5/75			

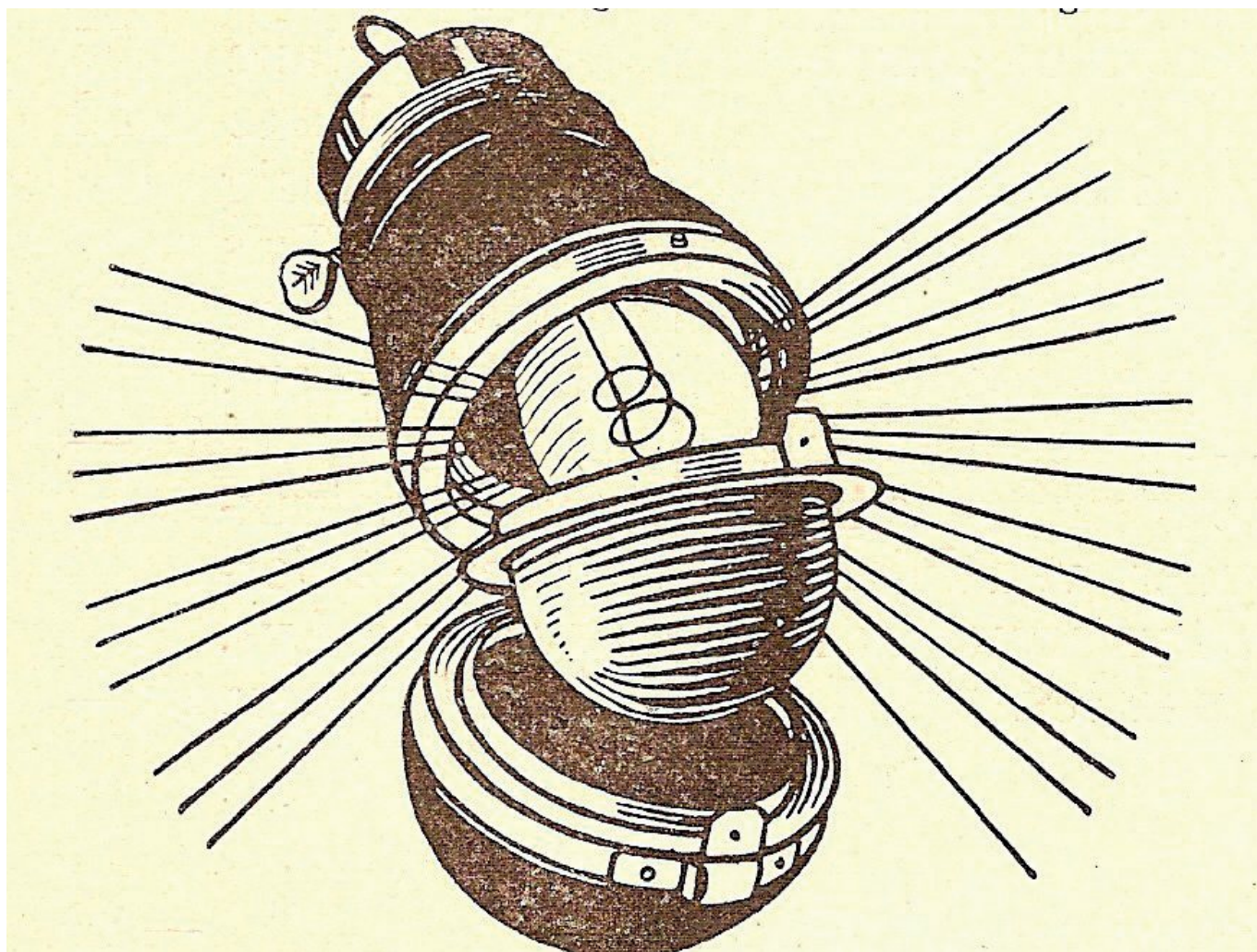
Anvisningssalgsslisten til lørdag, d. 21.04.12 i Middelfart

Anvisningssalgseffekterne sælges som beset, og Dansk Fotohistorisk Selskab påtager sig intet ansvar for eventuelle fejl og mangler og den anførte tilstandsbetegnelse. Køber og sælger erlægger hver 12,5% til D.F.S. Der afregnes kontant på stedet med såvel køber som sælger. Kredit gives kun til medlemmer, der ikke er til stede ved anvisningssalget. Ved kommissionskøb vil effekterne blive sendt pr. postoprævning. Den, der afgiver bud for trediemand hæfter for budet. Medlemmer kan indsende bud pr. telefon eller skriftligt til anvisningssalgslederen: **Leif Germann Jensen, Stationsvej 22, 2640 Hedehusene**

tlf. 33 21 43 67 - e-mail: leif.gj@webspeed.dk
Kommissionsbud modtages senest 2 døgn før anvisningssalget.

Nr.	Beskrivelse	Stand	Limit	H.slag
49	REVUE 35 CC, med REVUE tron 12 flash			
50	Voigtländer VITO II, m. Color-Skopar 3,5/50			
51	Voigtländer VITOMATIC IIa, m. Color-Skopar 2,8/50			
52	Agfa Ambi Silette, m. Color-Solinar 2,8/50			
53	Teleobjektiv: Agfa Color-Telelinear 4/90 (til Ambi Silette)			
54	Edixa bælg + brugsanvisning til Edixa Refelx			
55	Minolta SRT 303, m. MC-ROKKOR-PF 1,7/50 og Tokina 4/80-200			
56	Canon FT QL, m. Canon FL 1,8/50 og BT, samt Canon FL 3,5/135			
57	Enuro Mikroskop "für den anspruchsvollen Amateur" + div. tilbehør			
58	Konica Autoreflex TC (sort), m. Hexanon 1,7/50			
59	Exakta Varex VX m. Tessar 2,8/50			
60	4 bøger: Leica R, Das Leica Buch, Kleine Leica-Chronik og Selbstvergrössern			
61	Agfa Movector Iso 16, 16mm projektor (fra 1930erne)			
62	Eumig P II (?) 8mm projektor sort (fra 1940erne)			
63	Exa Ia m. Zeiss Pancolar 2/50			
64	Leica-Meter M periodisk defekt			
65	Olympus IS-1000			
66	Exakta Varex IIb m. Tessar 2,8/50			
67	Leica-Meter MC (defekt) og Leica-Meter M (defekt) med booster (OK)			
68	Rodekasse med bl.a. nogle Leica småting			
69	Chinon CE5, m. autofocus zoom 35-70 + winder og samletaske			
70	Minolta X-300, m. MD Rokkor 2,0/45 og BT			
71	Exakta HS2, sort, m. Makro Zoom 35-70			
72	Canon EOS 1000F, m. Canon EF Zoom 35-70			
73	Canon AE-1, m. Canon FD 1,8/50 og BT			
74	Nikon F 50, m. Makro Zoom 35-70			
75	Agfa Billy Rekord II (6x9), m. Solinar 4,5/105, Compur Rapid og BT			
76	Miranda Auto Sensorex, m. Miranda 1,8/50 og BT			
77	Minolta 7000, m. Zoom og Program Flash 2800-AF			
78	Minolta SRT 101, m. Rokkor 1,4/55 og BT			
79	Nikon EM, m. Nikon-E 1,8/50 + 2,8/100 + brochure og samletaske			
80	Pentax ME, m. 2,8/40 + Zoom 3,8/70-150 + winder og samletaske			
81				
82				
83				
84				
85				
86				
87				
88				
89				
90				
91				
92				
93				
94				
95				
96				

Da **GOECKER**
så dagens lys!
1862-2012

TILLYKKE

Dansk Fotohistorisk Selskab

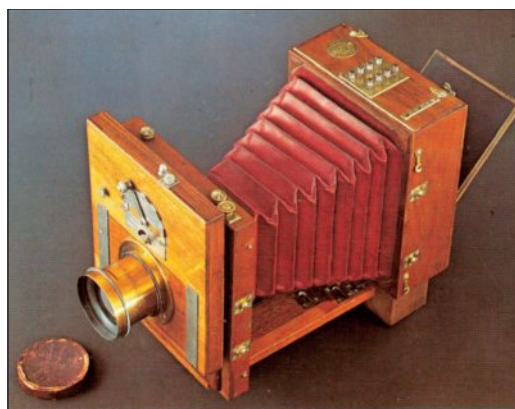
Goecker

Professionel imaging
Hejrevej 37
2400 København NV
www.goecker.dk

NJAL FOTO

Njalsgade 22. Tlf.: 3254-5590
www.njalfoto.dk

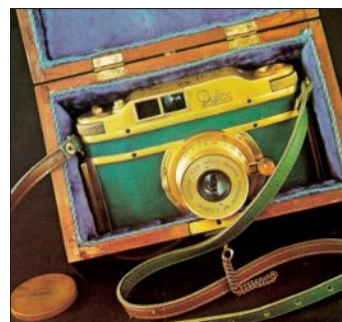
NIVÅ FOTO

Nivå Center 88
2990 Nivå
Tlf.: 4914-1804

NORTHERN LIGHT GALLERY

Køb & salg: Fotografier 1839-2010
Salg af: Opbevaringsmaterialer og fo-
tobøger. Åkandevvej 5, 2700 Brønshøj.
www.nlg.dk Adaneman@nlg.dk
Tlf.: 3860-5942

Fotohistorisk Museum

40 78 85 03

Tværgade 4, 6534 Agerskov

www.fotohistoriskmuseum.dk

BESTYRELSE & REDAKTION

Formand:

Svenn Hugo
Orebyvej 27.
4990 Sakskøbing.
Tlf: 5470-5595
Vildmanden@email.dk

Næstformand & Anvisningssalgsleder:

Leif Germann Jensen
Stationsvej 22,
2640 Hedehusene.
Tlf: 3321-4367 (mellem kl. 10-11)
Leif.gj@webspeed.dk

Redaktør:

Flemming Berendt
Krogholmgårdsvej 29,
2950 Vedbæk.
Tlf: 4589-2496
dfs@post.tele.dk
www.objektiv.dk

Kasserer:

John C. Mikkelsen
Kystvejen 42,
5466 Asperup
Tlf: 6448-1021
jcm.mik@gmail.com
Giro konto nr. 150 6447
SWIFT-BIC: DABADKDK
IBAN: DK35 300000015064 47

Bestyrelsesmedlem:

Allan Bunton
Vanløse Allé 70, II. tv.
2750 Vanløse.
Tlf: 3871-0091

Møder vest for Storebælt:

Svend Erik Jeppesen
Arnakvej 74,
8270 Højbjerg.
Tlf: 6150-2124
sej8270@yahoo.dk

Webmaster:

Leif Johansen
H.C. Andersensvej 7,
6100 Haderslev.
Tlf.: 7452-6038
leif@dagnyleif-johansen.dk

Økonomi & adresseændring:

Kontingent: Danmark kr. 350,- Norden og øvrige
Europa kr. 375,-
Adresseændring: jcm.mik@gmail.com
Tlf.. 6448-1021
Medlemsperiode: 1. januar til 31. december.
Girokort fremsendes i december.
Indmeldelse pr. 1/10-31/12 kr. 85,-
Objektiv udsendes i april/september/december + te-
manummer.

Anvisningssalgsbetingelser:

Tilmelding af fotografika pr. post eller E-post senest
1. marts, 1. august og 1. november.
Henvendelse: Leif Germann Jensen, Stationsvej 22,
2640 Hedehusene
Tlf.: 3321 4367 (mellem 10-11).
Medlemmer kan fremsende BUD pr. tlf. brev eller E-
-post Leif.gj@webspeed.dk
Medlemskab af DFS er obligatorisk for deltagelse i
anvisningssalg. Sælger og køber betaler hver 12,5%
i salær til DFS.

Møder i København & Middelfart

I København: Den 3. torsdag i månederne september-marts kl: 19:30
Østerbrohuset Århusgade 103. 2100 København Ø.

I Middelfart : Østergades Forsamlingshus. Østergade 33.
5500 Middelfart
Møder: Møder i april, oktober og januar.

Anvisningssalg afholdes ved generalforsamlingen i Middelfart i april,
samt vest for Storebælt i september/oktober.
Desuden i København i december.
Loppemarkeder afholdes i januar/februar samt april og oktober.

DFS hjemmeside:

www.objektiv.dk
Indholdsfortegnelse for Objektiv indtil nr.115: www.objektiv.dk/
objektiv/objall.htm
Database over alle artikler i Objektiv:
www.objektiv.dk/objektiv/startbase.php

Æresmedlemmer:

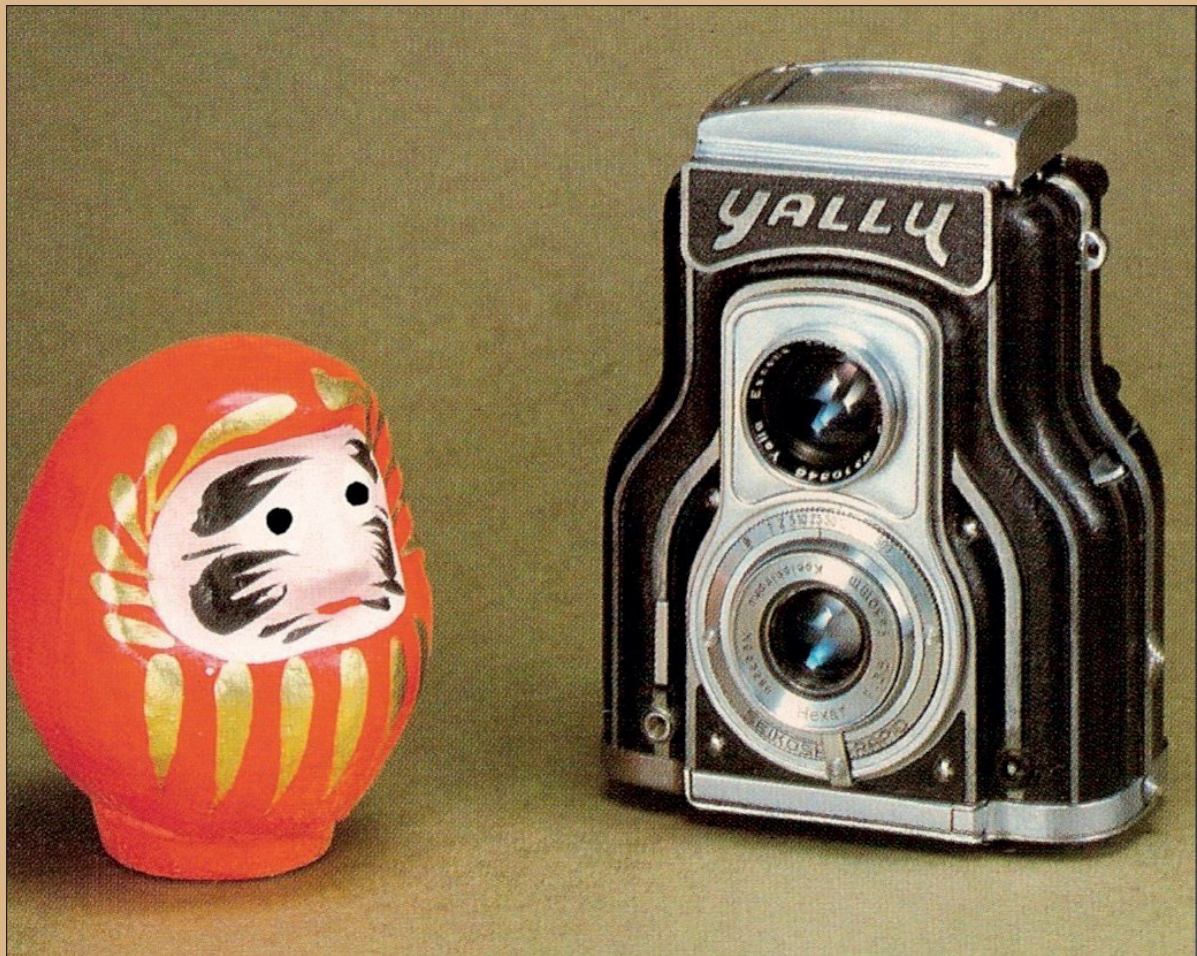
Flemming Berendt
John Philipp
Kurt Petersen

Følgende har bidraget med materiale og andet:

Danmarks Fotomuseum, Hans-Verner Neumann, Wagn Viberg Sørensen ,
DVD registranten over stereoskopbilleder og Flemming Berendt (arkiv)..

Redaktionen gør opmærksom på at skribenter til artikler IKKE er an-
svarlige for fejlfortolkninger og oplysninger der hidrører fra dokumen-
ter, artikler eller bøger. Indsendt materiale er underlagt bladets layout.

Alle rettigheder forbeholdes. Mekanisk, fotografisk eller anden gengivel-
se af skriftet, samt dele deraf, er KUN tilladt efter skriftlig tilladelse fra
Dansk Fotohistorisk Selskab. No part of this publication may be repro-
duced in any form without permission in writing from DFS.
Copyright 2012. ISBN 0107-6329.

PHOTOGRAFICA

SKINDERGADE 41 · 1159 KØBENHAVN K · TEL. 33 14 12 15 · WWW.PHOTOGRAFICA.COM

